

Fairtrade als integraal onderdeel van de Sustainable Development Goals

Een kwalitatief onderzoek naar de bijdrage van de titel 'Fairtrade gemeente' aan de bredere duurzaamheidsdoelstellingen op gemeentelijk niveau

Auteur/student: J.N. van Meeteren

Opleiding: Bestuurskunde/Overheidsmanagement. Bachelor, voltijd, Hogeschool van Amsterdam

Studentnummer: 500773606

Mailadres student: jens.van.meeteren@hva.nl

Stagebegeleider: K. van Breda (info@fairtradegemeenten.nl)

Stagebedrijf: Stichting Fairtrade Gemeenten Nederland

Stagedocent opleiding: A. Smeenk

Inleverdatum conceptversie: 14 december 2019

Inleverdatum eindversie: 15 januari 2020

Voorwoord

Het onderzoek dat voor u ligt is uitgevoerd tijdens een vijf maanden durende stageperiode bij Stichting Fairtrade Gemeenten, welke als onafhankelijke stichting opereert. De stichting streeft naar het vergroten van de vraag naar en het aanbod van fairtrade producten, en draagt hiermee bij aan het vergroten van de werkgelegenheid en het verbeteren van de werk- en leefomstandigheden van boeren en producenten. De campagne stimuleert dit door ondernemers, werknemers, inkopers en consumenten met positieve aandacht en publiciteit te belonen voor hun keuze voor fairtrade.

Graag wil ik de geïnterviewden bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek, evenals de mensen die enthousiast hebben gereageerd op mijn oproep in de nieuwsbrief om met suggesties te komen voor nieuwe invalshoeken van het onderzoek. Dit heeft een bijdrage geleverd aan het onderzoek dat u nu voor zich heeft. Tot slot wil ik mijn collega en stagebegeleidster Karin bedanken voor haar feedback en input tijdens het gehele onderzoeksproces.

Gouda, 12 januari 2020

**Ours can be the first generation to end poverty
– and the last generation to address climate change
before it's too late”**

Ban Ki-Moon, former UN Secretary-General (Hoek, 2018, pag. 18).

Abstract

Voor u ligt een kwalitatief onderzoeksverslag naar de rol die fairtrade, en dan meer specifiek de titel 'Fairtrade Gemeente' kan spelen binnen de Sustainable Development Goals (SDG's) in het gemeentelijk beleid. Dit onderzoek is ontstaan uit een groeiende behoefte, zowel vanuit de landelijke coördinatie als de vrijwilligers, om een helderdere visie te ontwikkelen op de rol die fairtrade heeft binnen de 17 SDG's op gemeentelijk niveau. De doelstelling van het onderzoek was om een summier, maar zeer praktische bijdrage te leveren aan de beschikbare informatie over de rol van fairtrade binnen de SDG's. Dit heeft geleid tot een praktische handleiding, te vinden als eerste bijlage van dit onderzoek. Naast het raadplegen van bestaand onderzoek naar de koppeling tussen Fairtrade en de SDG's, is er ingezoomd op de samenhang – en het risico op onderlinge concurrentie – tussen de Sustainable Development Goals. Daarnaast is er aan de hand van twee case studies, te weten: Global Goals Oss en Duurzaam De Bilt, een beeld geschetst van welke stappen er in verschillende gemeenten worden genomen om fairtrade boven tafel te houden, te midden van alle duurzaamheidsthema's. Tot slot is er onderzocht wat de rol is van fairtrade binnen aanbestedingen. Dit onderzoek is vormgegeven door desk research, twee case studies (inclusief twee interviews), een interview met een Policy & Advocacy Officer bij Fairtrade Nederland, en data uit een vergadering met Selecta.

Uit het onderzoek blijkt dat fairtrade met name aan SDG 1, 2, 5, 8, 10, 12, 13, 16 en 17 een aantoonbare bijdrage levert. De rol van SDG 1: *no poverty* (geen armoede) heeft hierin een vooraanstaande rol, omdat armoede de grondoorzaak is van heel veel andere problemen. De onderlinge concurrentie is goed te illustreren aan de hand van een casus waarin een organisatie investeert in zonnepanelen, die gemaakt worden onder zeer slechte arbeidsomstandigheden: een bijdrage aan SDG 7, maar een bedreiging voor SDG 8. Een trend binnen de case studies naar initiatieven rondom de koppeling van fairtrade met de SDG's, is het oprichten van een platform. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat dit vooral succesvol is wanneer gemeente, burgers en organisaties met elkaar in dialoog treden voor het vinden van duurzame oplossingen. Een goede relatie tussen vrijwilligers en gemeentebestuurders lijkt een belangrijke spil in het laten slagen van een duurzaamheidsplatform. Door in de uitvraag duidelijk uiteen te zetten dat de volgende principes in acht genomen moeten worden: streven naar dekking kosten sociale- en milieuvriendelijke productie, investeren in ontwikkeling, en voorfinanciering, kan Fairtrade worden opgenomen binnen een aanbesteding. Bovendien kan er in het RIC-aanbestedingsproces gefocust worden op de negen eerder genoemde SDG's.

De centrale rol van SDG 1: *no poverty*, ofwel: géén armoede, is de hoofdreden dat fairtrade een integraal onderdeel is van de Sustainable Development Goals. De titel Fairtrade Gemeente gaat namelijk gepaard met een aantal achterliggende commitments (de campagnecriteria), die stuk voor stuk een wezenlijke bijdrage leveren aan het realiseren van dit doel. Fairtrade is dan ook een prachtige manier voor gemeenten – maar ook voor burgers, bedrijven en andere organisaties – om concreet invulling te geven aan het behalen van deze doelstelling. Er is voor de beantwoording van de tweede deelvraag een tweetal interviews afgenomen. Hoewel dit, gelet op de beschikbare tijd, een weloverwogen keuze is geweest, schetst het mogelijk een te klein beeld van welke initiatieven er gaande zijn op dit gebied. Ook gaven veel stakeholders geen antwoord op de vragen die in de actorenanalyse worden gesteld, dus is er op basis van de beschikbare informatie invulling gegeven aan de actorenanalyse. In een vervolgonderzoek zou het nuttig zijn om meer aandacht te besteden aan het in kaart brengen van deze (en andere) stakeholders. Ook zou het meer diversifiëren van de bronnen die gebruikt worden bij het omschrijven van de koppeling tussen fairtrade en de SDG's, een rijker beeld schetsen.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	Pag. 3
Abstract.....	Pag. 4
Inhoudsopgave.....	Pag. 5
1. Inleiding.....	Pag. 7
1.1 Probleemstelling.....	7
1.2 Actorenanalyse.....	7
1.3 Onderzoeksvragen.....	11
1.4 Operationalisering.....	11
1.5 Bestuurskundige relevantie.....	12
1.6 Doelstelling.....	12
1.7 Op te leveren resultaat.....	13
1.8 Leeswijzer.....	13
2. Theoretisch kader.....	Pag. 14
2.1 De 17 Sustainable Development Goals.....	14
2.2 Onderlinge samenhang en concurrentie tussen de SDG's.....	17
2.3 Het belang van SDG 1.....	18
3. Methoden.....	Pag. 19
3.1 Onderzoeksmethode.....	19
3.2 Dataverzameling.....	19
3.3 Data analyse.....	20
4. Resultaten.....	Pag. 21
4.1 Welke raakvlakken zijn er tussen Fairtrade en de SDG's ?.....	21
4.2 Wat doen gemeenten al om Fairtrade aan te laten sluiten bij de SDG's ?	25
4.2.1 Global Goals Oss.....	25
4.2.2 Duurzaam De Bilt.....	27
4.3 Welke rol kan Fairtrade innemen binnen het aanbestedingsbeleid van gemeenten.....	28
5. Conclusie.....	Pag. 32
6. Discussie en aanbevelingen vervolgonderzoek.....	Pag. 33
7. Bibliografie.....	Pag. 34
Bijlagen.....	Pag. 37
1. Praktische handleiding.....	37
1.1 SDG's en fairtrade in het gemeentelijk beleid.....	37
1.2 Instructies voor het opzetten van een platform.....	39
1.3 Aanbesteden in de praktijk.....	40
2. Actorenanalyse: Power-Interest Grid.....	41
3. Actorenanalyse: waarden, percepties en hulpbronnen.....	42
4. Actorenanalyse: Table of Positions.....	46
5. Max Havelaar factsheet.....	47
6. Topic list en transcriptie interview Maartje Aarts.....	48
7. Topic list en transcriptie interview Fieke Faber en Joanne Penning.....	59

8. Topic list en transcriptie interview Hester Janssen.....	68
9. Aantekeningen vergadering Selecta.....	74

1. Inleiding

Het onderzoek dat voor u ligt richt zich op de bijdrage die de titel Fairtrade Gemeente kan leveren aan de invulling die gemeenten willen geven aan de Sustainable Development Goals (SDG's). Anders gezegd wordt er dus gekeken naar hoe fairtrade een wezenlijk onderdeel kan zijn van het bredere duurzaamheidsbeleid – denk hierbij aan circulair inkopen, duurzame energie opwekken, en het stimuleren van elektrisch vervoer – van gemeenten. De reden dat dit onderzoek juist nu relevant is, is dat er op verschillende niveaus een gebrek is aan richtingsgevoel wat betreft de toekomstvisie van de campagne. Op landelijke bijeenkomsten blijkt dat het bestaansrecht van de campagne in twijfel wordt getrokken door de toenemende populariteit van de SDG's, en ook op de International Fair Trade Towns Conference (IFTTC) in Cardiff, Wales kwam het thema steeds bovendien. Door deze toenemende interesse vanuit beide richtingen, is het vanuit de landelijke coördinatie noodzakelijk om hierop te interacteren. In de probleemstelling hieronder wordt een andere invalshoek (meer een gevolg van de hierboven geschetste tendens) besproken.

1.1 Probleemstelling

Er lijkt een trend zichtbaar te zijn van gemeenten die afhaken bij de campagne Fairtrade Gemeenten, en zich los van de campagne gaan richten op de Sustainable Development Goals, of zich aansluiten bij andere duurzaamheidsinitiatieven, zoals 'Global Goals Gemeenten' van de VNG. Een reden hiervoor kan zijn dat het hebben van de titel 'Fairtrade Gemeente' meer inspanning vraagt van gemeenten en burgers, in tegenstelling tot het niet hebben van een dergelijke titel. Daarnaast kan het voor gemeenten aantrekkelijk zijn om via meerdere invalshoeken invulling te geven aan de SDG's. Hoewel fairtrade en de SDG's elkaar niet uitsluiten – sterker nog, fairtrade is er een integraal onderdeel van – lijkt het belang van fairtrade steeds meer te worden ondergesneeuwd door deze bredere duurzaamheidsdoelstellingen. Vanuit het stagebedrijf, maar ook zeker vanuit de vrijwilligers (de achterban van onze campagne), is er vraag naar duidelijkheid over de toekomstvisie van de campagne. De SDG's maken onmiskenbaar deel uit van het toekomstig duurzaamheidsbeleid van gemeenten, en sturen daarmee mogelijk ook de bereidheid van gemeenten om zich aan te sluiten bij de Fairtrade Gemeenten campagne. Inzichtelijk maken op welke manieren gemeenten fairtrade op de lange termijn kunnen verbinden aan de SDG's, kan bijdragen aan de koers die de campagne gaat varen. Ook hebben overheidsinstellingen in zekere zin een voorbeeldrol richting het bedrijfsleven, als het gaat om het in de praktijk brengen van nationaal overheidsbeleid (PwC, 2018).

1.2 Actorenanalyse

De keuze voor het maken van een uitgebreide actorenanalyse komt voort uit de verschillende belangen die gemoeid zijn met het onderwerp van dit onderzoek. Wanneer de actoren schematisch ingedeeld kunnen worden op basis van interesse, kennis, belangen, en mogelijkheden om het probleem te beïnvloeden, wordt de onderlinge verhouding tussen de betrokkenen een stuk zichtbaarder (Schmeer, 1999). Volgens Brugha & Varvasofszky (2000) is het vooral het inzicht in waarom beslissingen worden genomen wat een actorenanalyse zo interessant maakt. Zij verwijzen hierbij naar een politiek spel van beïnvloeding.

1.2.2 Betrokken actoren

De actoren die in dit onderzoek zijn opgenomen, zijn geselecteerd op basis van hun invloed op of belang bij de specifieke vraag hoe gemeenten hun Fairtrade Gemeente titel kunnen inzetten om invulling te geven aan de SDG's.

Stichting Fairtrade Gemeenten

Stichting Fairtrade Gemeenten is als probleemeigenaar nauw betrokken bij de onderzoeksvraag, en hoopt andere partijen te mobiliseren om ook aan de slag te gaan met dit onderwerp. Het is dan ook haar taak om richtlijnen uit te zetten en tools te bieden waarmee lokale werkteams aan de slag kunnen om fairtrade binnen hun specifieke gemeente zo goed mogelijk te integreren in het duurzaamheidsbeleid.

VNG

De VNG heeft met de campagne 'Global Goals Gemeenten' een signaal afgegeven dat zij het belang van de SDG's op gemeentelijk niveau inzien. Omdat er weinig tot geen voorwaarden zijn aan Global Goals Gemeenten, is het voor de probleemeigenaar een mogelijke 'bedreiging', aangezien er al meerdere gemeenten zijn afgehaakt bij de eigen campagne, en zich hebben aangesloten bij de campagne van de VNG.

Gemeenten

Gemeenten zijn de actor waarop een groot deel van de invloed wordt uitgeoefend, omdat zij degenen zijn die de titel kunnen krijgen, en het beleid vormgeven. Zij zijn een cruciale stakeholder als het gaat om beleidsbeïnvloeding, waar dit onderzoek zich grotendeels op richt. Specifiek zullen de ambtenaren die zich buigen over het beleid rondom duurzaamheid, en de ambtenaren die de aanbestedingen regelen, een belangrijke rol spelen in het proces.

Burgers

Burgers zijn vaak het draagvlak van de campagne. Ook geven zij op dagelijks niveau invulling aan de campagne, waardoor ze een integraal onderdeel zijn van de campagne. Burgers vormen de werkgroepen, en zijn daarmee ook de stuwende kracht als het aankomt op invloed uitoefenen op het beleid, en ambtenaren en raadsleden overtuigen van het belang van fairtrade.

Lokale politiek

De lokale politiek overtuigen is een goede manier om invloed uit te oefenen op beleid in een gemeente. Wanneer je succes wil behalen met het op de kaart krijgen van fairtrade binnen het gemeentelijk beleid, kan het erg nuttig zijn om de lokale raadsfracties hiervan te overtuigen. Een tool hiervoor wordt verderop in het onderzoek besproken.

VN

De Verenigde Naties (VN) is de aanjager van de SDG's. Door dit breed uit te zetten onder al haar lidstaten, is er veel invloed uitgeoefend op nationaal beleid. Indirect is dit dus ook van belang voor gemeentelijk beleid, hoewel de VN niet op heel directe wijze zal bijdragen aan de oplossing van het probleem.

Inkooporganisaties en -adviseurs

Zij hebben veel invloed op het succes dat de campagne heeft. De inkooporganisaties oefenen vaak veel druk uit op gemeenten als het gaat om het product dat ze aanbieden. Inkoopadviseurs kunnen ambtenaren adviseren over waarop te letten bij het doen van een uitvraag die fairtrade als uitkomst moet hebben, en spelen daardoor een belangrijke rol binnen het aanbestedingsbeleid.

Rijksoverheid

Tot slot is de Rijksoverheid een belangrijke partij als het gaat om wetgeving en beleidsvorming. Zij kunnen gemeenten bepaalde richtlijnen opdragen aangaande duurzaamheidsdoelstellingen. Denk hierbij aan de verplichting vanuit de Rijksoverheid om als gemeente een Warmteplan te maken, en om Regionale Energiestrategie (RES) op te stellen (Vries et al., 2019).

1.2.1 Stappenplan actorenanalyse

Voor het opstellen van de actorenanalyse worden de volgende stappen – overgenomen uit de masterclass (leerjaar 2) van Dorien Korbee van de TU Delft – doorlopen:

1. Vaststellen wat het doel van de actorenanalyse is
2. Identificeren welke actoren er zijn
3. Prioriteren wat de actoren willen
4. Begrijpen wat de onderlinge verhoudingen zijn
5. Analyse en strategie

Stap 1: vaststellen wat het doel van de actorenanalyse is

Het doel van deze actorenanalyse is inzicht krijgen in de betrokkenen rondom de implementatie van fairtrade op gemeentelijk niveau. Daarnaast is het doel om in kaart te brengen wat de belangen en onderlinge relaties van de stakeholders zijn.

Stap 2: identificeren welke actoren er zijn

Welke actoren/stakeholders zijn er betrokken bij het onderwerp? En kunnen deze gecategoriseerd worden? In dit onderzoek is op de volgende actoren gefocust: gemeenten, Stichting Fairtrade Gemeenten, burgers, inkoopadviseurs en -organisaties, de VN, de lokale politiek, de Rijksoverheid en de VNG.

Stap 3: prioriteren wat de actoren willen

Hierin worden de standpunten van de actoren weergegeven. Wat denken de actoren precies en waar is mogelijk een relatie of overeenstemming te vinden? Er wordt gekeken naar de verschillende of overeenkomstige waarden, percepties en hulpbronnen van de actoren (zie bijlage 3, pag. 42 t/m 44).

Stap 4: begrijpen wat de onderlinge verhoudingen zijn

In deze stap wordt er gekeken of actoren bereid zijn tot het oplossen van het probleem, en naar de belangen van een actor om daaraan mee te doen. Dit wordt schematisch weergegeven in de *Table of Positions* (zie bijlage 4, pag. 45).

Stap 5: analyse en strategie

De categorisering van de actoren (zie stap 2) gebeurt door het geheel aan actoren te verdelen in vier groepen, namelijk: influencers, sleutelfiguren, toeschouwers en geïnteresseerden. Iedere groep vertegenwoordigt een positie op het spectrum van macht en interesse. Het overzicht hiervan wordt de *power-interest grid* (zie bijlage 2, pag. 41) genoemd. Bij de analyse van de standpunten en belangen van de actoren (zie stap 3) wordt gekeken naar welke waarden de actoren nastreven, wat hun percepties van het probleem zijn, en tot welke hulpbronnen zij toegang hebben. Dit wordt in een tabel weergegeven. Bij het onderzoeken van de onderlinge verhoudingen worden de actoren onderverdeeld in *dedicated actors* en *non-dedicated actors*. Daarbinnen wordt weer onderscheid gemaakt tussen *critical actors* en *non-critical actors*. Het geheel hiervan wordt weergegeven in de *Table of Positions*. Om de leesbaarheid van het onderzoeksrapport te waarborgen, worden alle bovenstaande tabellen en schematische weergaven in de bijlagen van het onderzoek opgenomen. Wel is de inhoud van de Power-Interest Grid op de volgende pagina weergegeven, omdat de invulling hiervan enige uitleg behoeft om het te begrijpen

Invulling Power-Interest Grid

Allereerst is het belangrijk om te vermelden dat de Power-Interest tot stand is gekomen aan de hand van de beschikbare kennis en informatie die op andere plekken in het onderzoek is gebruikt. Het is hiermee een doordachte inschatting van de positie die de stakeholders hebben op de assen ‘kracht’ en ‘interesse’, maar geen weergave van de daadwerkelijke posities van de stakeholders zoals zij die zelf omschrijven.

Te beginnen met **Stichting Fairtrade Gemeenten**. Als probleemeigenaar is het goed te beargumenteren dat zij enorm veel interesse hebben in het laten aansluiten van fairtrade op de SDG's. Hun krachten om dit te bereiken zijn vanwege de achterban relatief groot, maar wel redelijk indirect. Er zijn niet veel directe contacten met ambtenaren of raadsleden.

De **Verenigde Naties** is als aanjager van de SDG's erg geïnteresseerd in de doorvoering hiervan, maar is minder dan de probleemeigenaar betrokken bij het specifiek laten aansluiten van fairtrade op de SDG's. Hoewel zij een internationale autoriteit zijn, is hun invloed op specifiek handelen van gemeenten niet erg groot.

Als **Rijksoverheid** zijnde ligt er een belangrijke rol bij het sturen van gemeenten als het gaat om internationale richtlijnen. Zij hebben daarmee meer dan de VN de kans om individuele gemeenten (financieel) te sturen. Hun interesse is aanzienlijk, omdat zij uiteindelijk zullen moeten aantonen hoe Nederland bijdraagt aan het behalen van de SDG's (en dus ook op decentraal niveau). Toch is ook voor hen de specifieke bijdrage van fairtrade hierin geen belangrijkere pijler.

De **VNG** is als het ware een informatiepunt voor gemeenten, en door het initiatief Global Goals Gemeenten in het leven te roepen, tonen zij aan betrokken te zijn bij de SDG's. Hun kracht wordt als gelijkwaardig ingeschat met dat van de Rijksoverheid, hoewel zij qua informatievoorziening misschien nog iets dichterbij het gemeentelijk beleid zitten.

Het positioneren van de **lokale politiek** is lastig, omdat dit erg afhankelijk is van de samenstelling van de desbetreffende gemeenteraad. Omdat duurzaamheid bij veel partijen hoog in het vaandel staat, wordt de lokale politiek ingeschat als een vrij hoog geïnteresseerde actor. Via burgers zijn zij tevens uitstekend in staat om gemeentelijk beleid te beïnvloeden.

Burgers zijn erg goed in staat om via de politiek, via mediakanalen of via het creëren van draagvlak, in staat om druk uit te oefenen op gemeentelijke beslissingen. Echter is het moeilijk te zeggen, en afhankelijk van de gemeente, of burgers geïnteresseerd zijn in het probleem.

Als actor zijn **gemeenten** zelf degenen die uiteindelijk de beslissingen nemen over bijvoorbeeld aanbestedingen, of het financieren van burgerinitiatieven. Zij hebben dus erg veel kracht om veranderingen door te voeren. Afhankelijk van de gemeente zijn ze relatief terughoudend in het doorvoeren van grote financiële uitgaven zoals bij aanbestedingen.

Inkooporganisaties- en adviseurs hebben allebei veel invloed, omdat ze experts zijn op het gebied van aanbesteden. Echter is een inkoopadviseur vooral welwillend richting de gemeente, waar een inkooporganisatie niet snel uit zichzelf zal aanbieden om Fairtrade producten te leveren (al dan niet omdat ze weten dat dit voor gemeenten financieel onaantrekkelijk is).

1.3 Onderzoeksvragen

Zoals de ondertitel van het onderzoeksrapport aangeeft, richt dit onderzoek zich op de rol van Fairtrade Gemeenten bij het geven van invulling aan de Sustainable Development Goals. Omdat dit een vrij algemene onderzoeksvraag is, en hier bovendien al veel over geschreven is, worden de volgende drie deelvragen gebruikt om stapsgewijs een compleet en veelzijdig antwoord te kunnen geven op de centrale vraag:

1. Welke SDG's hebben raakvlak met fairtrade?
2. Wat doen gemeenten al om fairtrade aan te laten sluiten op de SDG's?
3. Welke plek kan fairtrade innemen binnen het aanbestedingsbeleid van gemeenten?

Bovenstaande deelvragen richten zich allemaal op een ander deel van de vraagstelling. De eerste vraag gaat vooral over de mogelijkheden, waar deelvraag 2 al kijkt naar de implementatie hiervan. Deelvraag 3 kijkt naar een uitgelicht onderwerp dat wordt bestempeld als belangrijk in het proces van gemeenten die de titel willen behalen. Door bij de eerste deelvraag vooral literatuur te gebruiken, hangt het onderzoek niet slechts aan elkaar op basis van meningen en gezichtspunten van betrokkenen.

1.4 Operationalisering

Om de leesbaarheid van het onderzoek te vergroten, en bepaalde begrippen beter te begrijpen in de context waarbinnen ze worden gebruikt, worden hieronder enkele begrippen kort uitgelegd.

SDG's:

Het begrip 'SDG's' wordt in de lopende tekst gebruikt als afkorting van Sustainable Development Goals. Dit zijn 17 doelstellingen die in 2015 door de Verenigde Naties in hun algemene vergadering zijn voortgekomen uit de agenda *Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development*, en alle drie de dimensies van duurzame ontwikkeling omvatten, namelijk: economisch, sociaal en milieutechnisch (WHO, 2016).

Fairtrade:

Fairtrade is het belangrijkste marktmechanisme om het leven van producenten in ontwikkelingslanden te verbeteren (Nicholls & Opal, 2005). Adams & Raisborough (2008) omschrijven fairtrade als 'elke consumptiepraktijk waarbij expliciet vastleggingen worden gedaan ten behoeve van anderen'. Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen fairtrade als 'containerbegrip', en het keurmerk Fairtrade (Max Havelaar). In de campagne worden naast het keurmerk Fairtrade (Max Havelaar) nog vier keurmerken erkend, namelijk: fair for life, WFTO, Naturland en Bio-Equitable. Deze keurmerken voldoen namelijk allemaal aan de internationale principes van fairtrade (WFTO, 2009; 2018, PFCE, EWP & FairNESS, 2015). Wanneer het over het Fairtrade (Max Havelaar) keurmerk of één van haar principes/standaarden gaat, wordt dus Fairtrade in plaats van fairtrade gebruikt. Ook wanneer het gaat over de Fairtrade Gemeenten campagne, of wanneer het warme dranken betreft (op dit gebied is Fairtrade namelijk het enige toereikende keurmerk). Omdat Fairtrade met afstand het meest relevante keurmerk is op de Nederlandse markt en binnen de campagne, is er – mede vanwege de herkenbaarheid en beeldvorming – voor gekozen om het Fairtrade logo op de titelpagina te plaatsen. Hoewel er geprobeerd is om zo consequent mogelijk gebruik te maken van bovenstaande richtlijn, kan het toch voorkomen dat er ergens in de tekst een 'F' wordt gebruikt, waar een 'f' had moeten staan, of vice versa.

Aanbestedingen:

Bij aanbestedingen moeten gemeenten (maar ook het Rijk, provincies, waterschappen, universiteiten en specifieke sectorbedrijven) opdrachten in de markt zetten. Er wordt een aankondiging uitgezet waarin staat waar ondernemers aan moeten voldoen om de opdracht ‘op te eisen’. Wanneer een overheidsinstelling een keuze gaat maken voor een bedrijf, moeten zij rekening houden met bepaalde aanbestedingsprocedures, die liggen vastgelegd in de Aanbestedingswet (Rijksoverheid, 2019).

Circulaire economie:

Hoewel er geen eenduidige definitie is van ‘circulaire economie’, gaat het om een cirkelvormige en gesloten materialenstroom, en het gebruik van grondstoffen en energie in meerdere fasen (Yuan et al., 2006). Deze fasen worden ook wel de 3R’s genoemd, te weten: *reduction, re-use and recycling* (Feng, 2004). Een alomvattende definitie van het begrip is: een systeem dat de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen en het Herstellend Vermogen van natuurlijke hulpbronnen als uitgangspunt neemt, waard vernietiging minimaliseert, en waarde creatie nastreeft (Bastein et al., 2013).

1.5 Bestuurskundige relevantie

Dit onderzoek is hoofdzakelijk gericht op het beleid van gemeenten. Dit sluit aan bij een belangrijk kenmerk van bestuurskundig onderzoek, namelijk dat het openbaar bestuur het ‘kenobject’ van het onderzoek is (Van Thiel, 2015). Daarnaast is dit onderzoek bedoeld om tot een praktisch toepasbaar advies (lees: hand-out) te komen, waarmee het ook aan de toepassingsgerichtheid van bestuurskundig onderzoek voldoet (Van Thiel, 2015). De eerste deelvraag richt zich op de raakvlakken tussen de SDG’s en fairtrade, waarbij het multidisciplinaire karakter van bestuurskundig onderzoek naar voren komt. Veel SDG’s hebben een juridische grondslag, staan onder invloed van politieke keuzes, en hebben veel impact op de economie. Door deze 17 doelstellingen te koppelen aan fairtrade én aan een overheidsinstelling, komen er veel verschillende invalshoeken en belangen tezamen. Bij deelvraag twee en drie is het gemeentelijk beleid het onderzoeksobject, waarbij het beleid als instrument dient om bepaalde doelen te bereiken (Hoogerwerf, 2014). In dit geval is het doel om inzicht te krijgen in de mogelijkheden om de titel fairtrade Gemeente in te zetten, en zo invulling te geven aan het beleid. De uitkomst van het onderzoek is er eveneens op gericht om invloed uit te oefenen op het bestaande beleid van gemeenten.

1.6 Doelstelling

Met dit onderzoek wordt gekeken naar de mogelijkheden om de Fairtrade Gemeenten campagne goed of beter (afhankelijk van wat de gemeente in kwestie al doet om deze koppeling te maken) aan te laten sluiten op de SDG’s. Het uiteindelijke doel is dat gemeenten zich bewust worden van de mogelijkheden om met hun titel invulling te geven aan de duurzaamheidsdoelstellingen (lees: Sustainable Development Goals) die in 2030 gerealiseerd moeten zijn. Daarnaast is het voor de campagne een manier om inzicht te krijgen in hoe er in de communicatie – van het landelijk campagneteam naar de regioadviseurs en werkgroepleden, en vanaf hen richting de gemeenten, bedrijven en burgers – verwezen kan worden naar de bijdrage die fairtrade levert aan de SDG’s. Het geven van voorbeelden over hoe gemeenten met hun (toekomstige) titel als Fairtrade Gemeenten bijdragen aan de SDG’s, maakt dat dit onderzoek erop gericht is om de praktische vertaalslag te kunnen maken voor gemeenten. Zij moeten na het lezen van dit onderzoek niet alleen weten welke koppelingen er mogelijk zijn tussen fairtrade en de SDG’s, maar ook hoe dit organisatorisch gerealiseerd kan worden.

1.7 Op te leveren resultaat

Het onderzoek zal resulteren in een onderzoeksrapport, waarin antwoord gegeven wordt op de drie eerder beschreven onderzoeksvragen (zie hoofdstuk 4 Resultaten). Daarnaast wordt het onderzoek opgeleverd met een hand-out waaruit zal blijken op welke manier(en) voor gemeenten aansluiting gevonden kan worden bij de Sustainable Development Goals. Deze hand-out heeft de uitstraling van een conclusie, maar verschilt hiervan doordat er in de hand-out alleen ingegaan wordt op hoe gemeenten stappen kunnen zetten richting een situatie waarin zij zich bewust zijn van de bijdrage die fairtrade levert aan de invulling van de SDG's, en hier ook bewust mee naar buiten wordt getreden. De rapportage zal in ieder geval gedeeld worden met de gehele achterban via de periodieke nieuwsbrief, en mogelijk ook met medewerkers van Max Havelaar, contacten binnen actieve gemeenten, en naar gemeenten die de titel mogelijk aan willen gaan vragen (zodat dit hen extra overtuigd van die keuze).

1.8 Leeswijzer

Om te analyseren bij welke van de SDG's fairtrade aansluiting zou kunnen vinden, zijn de 17 SDG's in het theoretisch kader (zie volgende pagina) uiteengezet. Deze 17 *goals* dekken vrijwel het gehele duurzaamheidsspectrum, en zijn dus een goede kapstok om fairtrade aan op te hangen.

Verderop in het onderzoek wordt uiteengezet wat enkele Nederlandse gemeenten al doen om de koppeling te maken tussen fairtrade en de 17 SDG's. Er is voor gekozen om de aanbestedingen, waar gemeenten periodiek mee te maken krijgen, onder de loep te nemen. De informatie waarmee de onderzoeksvragen worden beantwoord, is grotendeels opgehaald door het afnemen van interviews. De interviewdata is aangevuld met relevante literatuurbronnen. Tot slot wordt een zo compleet en tegelijkertijd concreet mogelijk antwoord gegeven op de hoofdvraag van het onderzoek: hoe kunnen gemeenten hun titel als Fairtrade Gemeente laten gebruiken om invulling te geven aan de Sustainable Development Goals?

Het zou geen compleet en transparant onderzoek zijn als er na de conclusie geen aandacht zou worden besteed aan de tekortkomingen en kanttekeningen van het onderzoek, te vinden onder het kopje 'discussie'. Het onderzoek eindigt met concrete aanbevelingen voor zij die dit onderzoek willen gebruiken om verder onderzoek te doen naar de relatie tussen fairtrade en de SDG's, en de implementatie hiervan op gemeentelijk niveau.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt achtergrondinformatie gegeven over alle 17 de SDG's. Dit om, alvorens in te gaan op de raakvlakken met fairtrade, een beeld te schetsen van waar de SDG's zich op richten. Dit betreft deskresearch, wat wil zeggen dat de informatie verkregen is door reeds bestaande data. In het hoofdstuk Methoden staat uiteengezet welke bronnen er zijn gebruikt voor de invulling van 3.1 (u zult deze bronnen ook terugvinden in de lopende tekst). Daarnaast wordt er in dit theoretisch kader aandacht besteed aan het belang van de SDG's in het geheel: waarom het incompleet handelen betreft wanneer er 'willekeurig' een aantal SDG's wordt gekozen waarmee men zich op gaat richten. Deze informatie is verkregen uit een interview met Hester Janssen, Policy Officer Business and Human Rights bij Max Havelaar.

2.1 De 17 Sustainable Development Goals

Alvorens in te gaan op de mogelijke raakvlakken tussen fairtrade en de SDG's, is het goed om in kaart te brengen welke 17 SDG's er eigenlijk bestaan. Bij deze opsomming wordt kort inhoudelijk ingegaan op de afzonderlijke SDG's, aangezien het maken en begrijpen van verbanden met fairtrade pas mogelijk is als duidelijk is welke doelstellingen er met de SDG's worden beoogd. Bij de uitleg van de SDG's wordt gebruik gemaakt van één bron, namelijk de Verenigde Naties (United Nations, 2015).

Goal 1: *No poverty* (geen armoede)

Armoede heeft verschillende dimensies, maar de oorzaken liggen vooral bij werkloosheid, sociale uitsluiting, en grote kwetsbaarheid van bepaalde bevolkingsgroepen voor rampen en ziektes. Armoede werkt ongelijkheid in de hand, en is schadelijk voor toenemende ongelijkheid en sociale cohesie. Daarnaast is armoede ook een katalysator voor politieke en sociale spanningen. Het doel is om in 2030 wereldwijd een einde te hebben gemaakt aan extreme armoede (hieronder wordt verstaan: mensen die van minder dan 1,25 Dollar per dag leven).

Goal 2: *Zero hunger* (geen honger)

Klimaatverandering oefent grote druk uit op de bronnen waar we (indirect) van afhankelijk zijn voor voedsel. Dit vormt een bedreiging voor onder andere de voedselveiligheid, en heeft tevens ondervoeding tot gevolg. Grootschalige landbouwinvesteringen zijn nodig om het grote aantal mensen dat nu hongerlijdt, te kunnen voeden. Het uitbannen van ondervoeding is het grootste speerpunt onder deze goal.

Goal 3: *Good health and well-being* (goede gezondheid en welzijn)

Hoewel veel ziektes grotendeels zijn uitgebund, zijn er nog enorme inspanningen nodig om een breed scala aan ziektes en gezondheidsproblemen. Er wordt voor het behalen van deze doelstelling gefocust op een efficiëntere financiering van de gezondheidszorg, betere hygiëne, en meer toegang tot artsen. Een van de doelstellingen is om in 2030 een einde te hebben gemaakt aan epidemieën van AIDS, tuberculose en malaria.

Goal 4: *Quality education (kwaliteitsonderwijs)*

Goed onderwijs kan bijdragen aan het ontwikkelen van innovatieve oplossingen voor de grootste problemen die er in de wereld spelen. De grootste oorzaken voor een gebrek aan onderwijskwaliteit liggen bij de ongelijkheid tussen de toegang tot onderwijs voor jongens en meisjes, een tekort aan kwalitatieve onderwijzers, en slechte condities (gebouwen, lesmateriaal, capaciteit etc.). Er wordt gefocust op gelijke toegang tot onderwijs, en toegang tot onderwijs vóór de basisschool, zodat kinderen goed voorbereid aan het basisschoolonderwijs kunnen beginnen.

Goal 5: *Achieve gender equality and empower all women and girls (realiseer gendergelijkheid en stimuleer alle vrouwen en meisjes actief)*

Gendergelijkheid is niet alleen een fundamenteel mensenrecht, maar ook een voorwaarde voor wereldwijde duurzame ontwikkeling. Een groot aantal landen heeft nog steeds geen wetten om vrouwen te beschermen tegen huiselijk geweld. Doel is om alle vormen van discriminatie richting vrouwen uit te roeien, en te zorgen voor meer toegang tot onderwijs, gezondheidszorg, werk, en een betere representatie in politieke functies.

Goal 6: *Clean water and sanitation (schoon water en sanitaire voorzieningen)*

Hoewel er genoeg water is om iedereen op aarde te voorzien van schoon en genoeg water, is er wegens infrastructurele en economische imperfecties niet voor iedereen toegang tot dit water. Hierdoor sterven er ieder jaar miljoenen mensen aan ziektes gerelateerd aan hygiëne of een gebrek aan water. Grote investeringen in watermanagement zijn nodig om te zorgen dat iedereen ter wereld in 2030 toegang heeft tot schoon en veilig drinkwater.

Goal 7: *Affordable and clean energy (betaalbare en schone energie)*

Energie is essentieel voor vrijwel alle problemen waar we vandaag de dag mee te maken hebben. De focus ligt hierbij op universele toegang tot energie, betere energie efficiëntie, en het hergebruiken van energie. Publieke én private investeringen in duurzame energie zijn nodig, evenals betere regelgevende kaders, om het wereldwijde energiesysteem te veranderen.

Goal 8: *Decent work and economic growth (fatsoenlijk werk en economische groei)*

Ongeveer de helft van de wereldbevolking leeft nog steeds van 2 Amerikaanse Dollar (of het equivalent hiervan) per dag. Dit vereist herziening van het economische en sociale beleid van veel landen. Duurzame economische groei vereist banen die bijdragen aan economische groei, en het milieu niet schaden. Toegang tot tools om inkomens te reguleren zijn nodig, evenals investeringen gericht op productiviteitsvergroting.

Goal 9: *Industry, innovation and infrastructure (industrie, innovatie en infrastructuur)*

Groei in productiviteit en inkomens, en verbeterde gezondheid en onderwijs, zijn veelal uitkomsten die investeringen in de infrastructuur vereisen. Zonder technologie en innovatie zal er geen industrialisatie zijn, en zonder industrialisatie zal er op dit gebied geen ontwikkeling zijn. Doel is om kwalitatieve, betrouwbare en duurzame infrastructuur te ontwikkelen. Wanneer dit toegankelijk is voor iedereen, zal dit een boost geven aan de economische ontwikkeling.

Goal 10: *Reduced inequalities (verminderde ongelijkheden)*

Er bestaat nog steeds grote ongelijkheid tussen de toegang tot gezondheidszorg en onderwijs. Beleid moet universeel worden, met aandacht voor kansarme en gemarginaliseerde bevolkingsgroepen. Ook zou het bevorderen van export uit ontwikkelingslanden kunnen bijdragen aan verminderde ongelijkheid.

Goal 11: *Sustainable cities and communities (duurzame steden en gemeenschappen)*

Steden zijn centra van ideeën, cultuur, wetenschap, productiviteit en sociale ontwikkeling. Efficiënte stadsplanning is cruciaal voor de uitdagingen van de verstedelijking. Het creëren van banen en welvaart gaat in steden vaak gepaard met onder andere een tekort aan huisvesting en een toename van luchtvervuiling. Er wordt gefocust op huisvesting, werk en toegankelijk en veilig vervoer voor iedereen.

Goal 12: *Responsible consumption and production* (verantwoordelijke consumptie en productie)

Op dit moment zijn er natuurlijke bronnen die uitgeput raken. Ook staan veel landen voor uitdagingen rondom water, lucht en grondvervuiling. Iedereen binnen de *supply chain* (van producent tot eindverbruiker) betrekken bij de oplossing is een belangrijke focus. Denk hierbij onder andere aan het voorlichten van consumenten over duurzame consumptie. Ook speelt de enorme afvalproductie een rol in deze goal. Hiervoor geldt: *Prevention, reduction, recycling and reuse* als stappenplan om het genereren van afval te verminderen.

Goal 13: *Climate action* (klimaatactie)

Klimaatverandering eist wereldwijd zijn tol. Het is van invloed op gezinnen, de economie, weerpatronen, de zeespiegel en nog veel meer. Tegelijkertijd zijn er schaalbare én betaalbare oplossingen voorhanden om economieën de sprong te laten maken naar een schonere en toekomstbestendigere samenlevingen. Een van de doelstellingen is om klimaatdoelstellingen beter op te nemen in nationaal beleid en dit onderling af te stemmen, aangezien klimaatverandering zich weinig aantrekt van landgrenzen.

Goal 14: *Life below water* (het leven onderwater)

De temperatuur en samenstelling, en ecosystemen van de oceanen zijn allesbepalend voor het bewoonbaar maken van de wereld voor mensen. Gericht management van deze wereldwijde bron is een belangrijke sleutel voor een duurzame toekomst. Op dit moment zorgt vervuiling en verzuring van zeewater voor een enorme verandering in de samenstelling van de oceaan. De biodiversiteit wordt hierdoor aangetast, maar is ook in gevaar door overbevissing van bepaalde diersoorten. Het managen van kustecosystemen zal nodig zijn om nadelige effecten voor de oceanen op te sporen en te bestrijden.

Goal 15: *Life on land* (het leven op het land)

30,7% van het wereldwijde landoppervlak bestaat uit bossen. Naast dat bossen beschutting bieden voor dieren en planten, kan het helpen bij het beheren van natuurlijke bronnen en het vergroten van de landproductiviteit. Een belangrijk doel is om te zorgen voor meer duurzaam herstel, behoud en gebruik van bossen, bergen en droge gebieden. Daarnaast zijn veel mensen afhankelijk van bossen, en worden zwaar getroffen door massale ontbossing. Zoals eerder genoemd loopt de biodiversiteit gevaar, waardoor er actief gelet moet worden op de bescherming van natuurlijke leefomgevingen van dieren (met name bedreigde diersoorten).

Goal 16: *Peace, justice and strong institutions* (vrede, rechtvaardigheid en sterke instituties)

Het bestaan van onder andere moord, mensenhandel, seksueel geweld en geweld tegen kinderen vraagt om sterkte en verantwoordelijke instituties, en toegankelijkheid tot de rechter voor iedereen. Manieren om dit te bereiken zijn transparantere regelgeving en realistischere overheidsbudgetten. Ook kan de toename van het aantal onafhankelijke mensenrechteninstellingen hieraan bijdragen. Alomvattend moet de rechtstaat op nationaal en internationaal niveau worden bevorderd om een einde te maken aan dergelijke vormen van geweld en misbruik.

Goal 17: *Partnerships fort he goals* (partnerschappen voor de doelstellingen)

Een succesvolle duurzaamheidsagenda vereist intergouvernementele samenwerkingen, maar ook met en tussen de private sector en burgers. Deze partnerschappen, gebaseerd op gedeelde visies, waarden en doelstellingen, zijn nodig op alle nationale en internationale niveaus. Het bereiken van de SDG's gaat gepaard met het mobiliseren van triljoenen dollars, waardoor deze samenwerkingsverbanden essentieel zijn.

Figuur 3.1 Overzicht van de Sustainable Development Goals (overgenomen van CBS, 2018).

2.2 Onderlinge samenhang en concurrentie tussen de SDG's

In gesprek met Hester Janssen, *Policy Officer Business and Human Rights* bij Max Havelaar, komt het belang van de samenhang tussen de SDG's sterk naar voren. Zij geeft aan dat het nog te veel voorkomt dat overheden en bedrijven een SDG('s) als startpunt nemen voor de bijdrage die ze willen leveren. Echter is het volgens Janssen van groot belang dat er eerst een gedegen analyse wordt uitgevoerd van de ketens waar je als bedrijf of overheidsinstelling mee te maken hebt, voordat er überhaupt bepaald kan worden op welke terreinen er impact kan worden gemaakt. Zij benadrukt hierbij dat er niets mis is met het positioneren ten opzichte van het SDG-spectrum, maar dat het nooit het beginpunt moet zijn. Er moet volgens Janssen eerst gekeken worden naar de problemen in de keten, en als daar dan SDG's aan te koppelen zijn, dan mag dat zeker gecommuniceerd worden. Als voorbeeld noemt zij investeren in zonnepanelen, wat een goede manier is om bij te dragen aan duurzame energie (SDG 7), maar wanneer je je wegens prijsdruk richt op zonnepanelen uit bijvoorbeeld China, ligt het risico op uitbuiting van arbeiders op de loer, waardoor SDG 1, 3, 5, 8 en 12 allemaal in gevaar komen.

Er is, zo vertelt Janssen, zelfs een term voor dit fenomeen, namelijk *SDG washing*. Dit houdt in dat organisaties de SDG's alleen uitdragen om hun bijdragen aan bepaalde SDG's te benadrukken, en de negatieve impact daarvan op andere SDG's wordt genegeerd (OECD, 2017).

Als je investeert in projecten om scholen te bouwen,
Is het goed om je te realiseren dat als boeren nog steeds
Worden uitgebuit, kinderen alsnog niet naar school gaan,
Omdat ze nog steeds op het land moeten werken”

- H. Janssen, Max Havelaar (Interview bijlage 8, pag. 64).

2.3 Het belang van SDG 1

Eigenlijk zijn alle 17 de doelstellingen te herleiden tot SDG 1: geen armoede. Janssen zegt hierover dat als je via bijvoorbeeld koffie investeert in projecten om scholen te bouwen, het goed is om je te realiseren dat als boeren nog steeds worden uitgebuit doordat zij geen leefbaar loon ontvangen voor hun koffie, kinderen alsnog niet naar school gaan, omdat ze nog steeds op het land moeten werken. Ook benoemt Janssen dat armoede als het ware een katalysator is voor discriminatie, gebrek aan educatie, het feit dat vrouwen zwaarder werk moeten doen, en klimaatvervuiling. “Als je arm bent, kun je erg lastig milieuvriendelijk produceren”, aldus Janssen (interview bijlage 8, pag. 64). Ook de Verenigde Naties (z.d.) erkent het torenhoge belang van SDG 1. Hierover zeggen zij dat de Agenda dat het uitroeien van armoede, in alle vormen en dimensies, de grootste uitdaging is voor duurzame ontwikkeling.

3. Methoden

3.1 Onderzoeksmethoden

Dit onderzoek is kwalitatief van aard. Het gaat hierbij om de verzameling en interpretatie van informatie die is verkregen door gesprekken of observaties (in het geval van dit onderzoek betreft het gesprekken, namelijk de afgenomen interviews). De nadruk van kwalitatief onderzoek ligt op de ervaringen en gezichtspunten van de betrokkenen (Boeije, 2016). Ook zijn er verschillende rapporten die ingaan op de relatie tussen fairtrade en de SDG's, en bruikbaar zijn voor dit onderzoek. Het bestaande onderzoek houdt vaak op bij de praktische implementaties voor gemeenten. Deze data kan worden aangevuld met informatie uit de interviews met Maartje Aarts (Global Goals Oss) en Fieke Faber (Duurzaam De Bilt). Daarnaast is het nuttig om ook te kijken naar de concurrentie tussen de verschillende SDG's, en welke invloed fairtrade hierop heeft. Zo kan de focus op een specifieke SDG ertoe leiden dat een andere SDG niet goed tot haar recht komt. Vanuit de analyse over de mogelijke raakvlakken wordt er een sprong gemaakt naar wat bepaalde gemeenten al doen om fairtrade een wezenlijk onderdeel te maken van hun duurzaamheidsbeleid. Deze deelvraag is een mooie aanloop naar de beantwoording van de hoofdvraag, en dient tevens als inspiratie voor gemeenten die de link tussen fairtrade en SDG's nog niet hebben kunnen of willen maken. Bij de derde deelvraag wordt onderzocht hoe het binnen het aanbestedingsbeleid van gemeenten rekening gehouden kan worden met fairtrade. Dit is namelijk een belangrijk onderwerp waarop gemeenten de keuze kunnen maken om voor fairtrade te kiezen.

3.2 Dataverzameling

Voor de beantwoording van deelvraag 2 zijn de bevindingen uit twee case studies gebruikt: namelijk Global Goals Oss en Duurzaam De Bilt. Hiervoor is een interview afgenomen met Maartje Aarts, oudvoorzitter van het platform Global Goals Oss. Tevens heeft zij samen met haar collega's aandacht besteed aan welke SDG's raakvlak hebben met fairtrade. Daarnaast zal er data uit een interview met Fieke Faber van de Fairtrade Werkgroep in De Bilt, en Joanne Penning van Samen voor De Bilt, worden gebruikt. De Bilt is net als Oss erg voortvarend bezig met de koppeling tussen fairtrade en de SDG's, en kunnen dus eveneens als best practice dienen voor andere gemeenten. Omdat er nog maar een handvol dergelijke initiatieven is, is er niet echt sprake van een steekproef: dit zijn immers geen twee initiatieven uit honderden. De reden dat zij gekozen zijn, heeft er mee te maken dat ze beide een koppositie hebben in het verbinden van fairtrade met de SDG's. Voor de derde deelvraag is, ondersteunend aan de gebruikte literatuur, tijdens een vergadering met medewerkers van koffieleverancier Selecta het aanbestedingsproces besproken. Omdat het een formele vergadering betreft, is hier geen transcriptie van terug te vinden in de bijlagen. Om zoveel mogelijk vruchten te plukken van dit bijgewoonde gesprek, zijn er tijdens de presentatie in de vergadering wel aantekeningen gemaakt. Ook is er van tevoren gesproken over dit onderzoek, en de bijdrage die de vergadering daar mogelijk aan kon hebben. Dit resulteerde erin dat er sommige praktijkvoorbeelden konden worden uitgelicht die relevant zijn voor dit onderzoek. De gemaakte aantekeningen van het gesprek zijn terug te vinden in bijlage 9 (pag. 75).

De interviews zijn afgenomen met een semigestructureerde topic list, zodat er niet teveel afgeweken wordt van de rode draad van het verhaal, maar wel ruimte is voor bijvangst (Van Thiel, 2015). De topic lists zijn afgestemd op eigen vooronderzoek, maar hebben in het geval van de twee case studies zeker overeenkomsten. De topic list van het interview over de onderlinge concurrentie en samenhang tussen de SDG's is ontstaan in samenspraak met de geïnterviewde. Nadat ik met Hester Janssen de misstanden over dit onderwerp besprak, kwamen er verschillende vragen op die ik in een later gesprek met haar heb besproken. Wat betreft het literatuuronderzoek is er gebruik gemaakt van, vaak Engelstalige, onderzoeksrapporten die ingaan op de link tussen fairtrade en de 17 Sustainable Development Goals. Dit betreft vooral rapporten van Fairtrade International, Fairtrade Advocacy Office en Max Havelaar. Voor een volledig overzicht van de gebruikte bronnen kan de bibliografie (pag. 34) worden geraadpleegd.

3.3 Data analyse

De verschillende interviews zijn gecodeerd om te zien of er verbanden te leggen zijn tussen de verschillende thema's: deelvragen en subonderwerpen. Dit gebeurt aan de hand van het stappenplan van Boeije (2016). In dat stappenplan wordt eerst de verkregen data gecategoriseerd per thema. Elk thema wordt gekoppeld aan een bepaalde kleur, welke correspondeert met de kleur in de topic lists. Vervolgens wordt er gekeken naar wat er binnen de categorisering belangrijk is om op te nemen in het onderzoeksrapport. Als laatste stap wordt de data tussen de verschillende bronnen (interviews onderling, maar ook tussen de interviewdata en de literatuur) vergeleken, en gekeken of er patronen te vinden zijn. Ook kan het zijn dat een respondent van een gemeente iets zegt over aanbestedingen, wat erg waardevol kan zijn. Dit benadrukt het belang om niet te zoeken naar één specifiek thema, maar ook de andere deelvragen mee te nemen in het analyseren van de data.

4. Resultaten

4.1 Welke raakvlakken zijn er tussen fairtrade en de SDG's?

Nu u als lezer weet wat de individuele SDG's betekenen, en wat het belang is van de samenhang tussen deze doelstellingen, kan er gekeken worden naar welke SDG's een raakvlak hebben met fairtrade. Er worden verschillende bronnen en daarmee verschillende perspectieven gebruikt om de raakvlakken inzichtelijk te maken. De opgemaakte quotes op pagina 15 en 17 zijn overgenomen – en qua vormgeving aangepast – uit Fairtrade International (2019).

Goal 1: *No poverty*

Fairtrade International hanteert de Fairtrade Minimum Price. Dit is een garantieprijs voor boerencoöperaties, en beschermt hen tegen fluctuaties in de marktprijzen. Daarbovenop wordt er een Fairtrade Premium betaald, waarmee de boeren democratisch besluiten hoe dit geld gespendeerd wordt. Daarnaast trachten de Fairtrade Standards ervoor te zorgen dat er geen discriminatie plaatsvindt, door de voordelen die de boeren door Fairtrade ervaren, eerlijk worden verdeeld (Fairtrade International, z.d.). Daarnaast is SDG1 verweven in het bestaansrecht van Fairtrade. Fairtrade is een 'handelspartnerschap' dat tot doel heeft om de rechten en middelen van gemarginaliseerde werknemers en boeren te beschermen (Fairtrade Advocacy Office, 2016).

Fair Trade Federation (2016) geeft alomvattend aan dat Fairtrade met haar missie kansen creëert voor economisch gemarginaliseerde producenten. Dit sluit goed aan op de speerpunten binnen deze goal, namelijk het versterken van de weerbaarheid van armen en mensen in andere kwetsbare situaties. Concreet blijkt dit dus uit de Fairtrade Minimum Price, de Fairtrade Premium, en de Fairtrade Standards.

Goal 2: *Zero hunger*

Fairtrade zorgt er met handelsvoorwaarden voor dat producenten en werknemers kunnen voorzien in hun levensonderhoud (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Fairtrade International legt strenge milieueisen op aan de voedselproductie – denk hierbij aan het gebruik van pesticiden, waterbehoud, bodemerosie – en draagt daarmee bij aan de voedselveiligheid. 60 tot 70% van het inkomen wordt door boeren van kleine bedrijven besteed aan voedsel (Fairtrade International, 2015). Een additionele premie kan dus van grote impact zijn op het geld dat boeren besteden aan voedsel. Een voorbeeld waaruit blijkt dat de Fairtrade Premium duurzaam wordt gebruikt voor voedsel, is een *school lunch program* op de Filipijnen, waar de Premium ingezet wordt om honger te verlichten bij kinderen in de gemeenschap. Ze merkten dat de kinderen door ondervoeding niet goed konden presteren op school (AASHE, 2018). Daarnaast helpt Fairtrade met het diversifiëren van de inkomstenbronnen van producenten, door onder andere het stimuleren van ecotoerisme (Fairtrade International, 2019). Fairtrade sustainability gaat over drie dimensies, namelijk: sociaal, economisch en milieuvriendelijk (Fairtrade Canada, 2019).

De handelsvoorwaarden van Fairtrade stellen producenten beter in staat te voorzien in hun primaire levensbehoeften. Procentueel besteden de producenten over het algemeen veel geld aan voedsel, waardoor een additionele prijs erg veel invloed heeft op wat zij besteden aan voedsel. Fairtrade draagt met haar eisen bij aan de voedselveiligheid, en helpt producenten om de hoeveelheid inkomstenbronnen te vergroten.

When we began growing bananas, it was tough. There were some days when we only had one meal. Since we joined Fairtrade everything has changed. We now have all of our daily meals.

Julia Mercado Cantillo
Banana grower,
Colombia

Goal 5: Gender equality

Vrouwen krijgen hetzelfde loon als mannen voor hetzelfde werk dat zij leveren. Ook worden vrouwen volwaardig betrokken in beslissingen over wat er gebeurt met de voordelen die zij genieten door Fairtrade-handelsrelaties (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Fairtrade streeft ernaar om een gelijke positie voor vrouwen in de landbouw te realiseren (Fairtrade International, 2015). Er zijn steeds meer Fairtrade-coöperaties die zogeheten quota hebben ingesteld voor de deelname van vrouwen aan landbouw. Daarnaast wordt de Fairtrade Premium vaak gebruikt om de werkomstandigheden voor vrouwen te verbeteren (Fairtrade International, 2015), door bijvoorbeeld scholen voor genderleiderschap te runnen, en de startfinanciering voor vrouweninitiatieven te faciliteren (Fairtrade International, 2019). *Equality of sexes* is – naast onder andere *promotion of Fairtrade* en *transparency and responsibility* – één van de standaarden van Fairtrade, gedefinieerd door de International Federation for Alternative Trade (IFAT). Andere manieren waarop Fairtrade bijdraagt aan gendergelijkheid, zijn het verbeteren van regelingen rondom ouderschapsverlof, vrouwen die zwanger zijn, en vrouwen die borstvoeding geven.

Naast dat Fairtrade erop toeziet dat vrouwen gelijk worden behandeld bij loonbetaling, kunnen quota en het stimuleren van initiatieven voor vrouwen ervoor zorgen dat vrouwen beter vertegenwoordigd zijn in de landbouwsector. Gendergelijkheid is tevens in de Fairtrade Standards opgenomen, en neemt daarmee een belangrijke plaats in binnen de handelsvoorwaarden van Fairtrade.

Goal 8: Decent work and economic growth

Fairtrade draagt hieraan bij door de handelsvoorwaarden die de naleving van fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden garanderen, met in het bijzonder de prijs- en betalingsvoorwaarden (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Deze fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden omvatten onder andere het kunnen dragen van beschermende kleding, goede instructies bij het werken met gevaarlijke materialen en middelen, een zorgvuldige klachtenbehandeling, en het gebruik kunnen maken van kinderopvang (Fairtrade International, 2019). Duurzame economische groei kan alleen worden gerealiseerd als de rechten van werknemers op veilig werk in de praktijk worden gerealiseerd, en zij een leefbaar loon ontvangen voor hun werk. Ook stelt Fairtrade werknemers in staat om zich te verenigen en te onderhandelen over betere arbeidsvoorwaarden (Fairtrade International, 2015). Een interessante organisatie om uit te lichten is Moyee Coffee. Hoewel zij met hun FairChain principe naar eigen zeggen nog een stap verder gaan dan Fairtrade, is het een mooi voorbeeld van hoe een eerlijke prijs bijdraagt aan de economische groei. Moyee Coffee streeft ernaar om 50% van de waarde ‘achter te laten’ in het producerende land. Ze worden tevens gestimuleerd om dit geld deels te investeren in het productieproces, zodat de arbeidsomstandigheden verbeteren (Hoek, 2018).

Door binnen de handelsvoorwaarden eisen te stellen aan de arbeidsomstandigheden (waaronder prijs- en betalingsvoorwaarden, en veilige werkomstandigheden), creëert Fairtrade niet alleen *decent work*, maar legt het ook een fundament voor duurzame economische groei. Fairtrade faciliteert daarnaast manieren voor producenten om zich te verenigen, en daarmee hun arbeidspositie te verstevigen.

Goal 10: *Reduced inequalities*

Door het verbieden van discriminatie en het promoten van gelijkheid probeert Fairtrade een bijdrage te leveren aan verminderde ongelijkheden. Hierbij wordt aandacht besteed aan werving, opleiding en promotie (Fairtrade International, 2019). Fairtrade streeft naar het verbinden van de doelstellingen van mensen in het noorden, die op zoek zijn naar het leveren van een bijdrage aan een duurzamere wereld, met mensen in het zuiden, die deze veranderingen het hardst nodig hebben (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Fairtrade is een benadering die streeft naar een gelijke relatie tussen koper en producent (Lovric, 2016). Bovendien streven de handelsvoorwaarden van Fairtrade naar inkomensmaximalisatie voor de producent, en niet naar winstmaximalisatie voor de inkooporganisatie en/of consument (Nicholls & Opal, 2005). Fairtrade helpt gemarginaliseerde boeren en ambachtslieden bij hun capaciteitsopbouw (Fair Trade Federation, 2017).

Fairtrade probeert de kloof tussen producent en consument te verkleinen, en een meer gelijke relatie tussen beiden na te streven. Dit doen ze (de organisaties die gecertificeerd zijn bij Fairtrade) door inkomensmaximalisatie van de producent na te jagen, en niet voor winstmaximalisatie te gaan.

Goal 12: *Responsible consumption and production*

Fairtrade helpt consumenten bij het maken van duurzame keuzes. Deze keuzes leiden ertoe dat de producenten een eerlijke prijs krijgen voor hun product, en investeringen kunnen doen in het verduurzamen van hun productieproces (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Volgens Fairtrade International (2015) richt duurzame consumptie en productie zich op het milieu, maar ook op de economische component. Zij verwijzen hierbij ook naar Fairtrade labels die kunnen helpen bij het maken van bewust duurzame keuzes van consumenten, wat er aan de andere kant van zorgt dat producenten een eerlijke prijs betaald krijgen, wat ervoor zorgt dat de producent meer mogelijkheden heeft om te investeren in een duurzamere manier van produceren. De Fair Trade Towns (in Nederland 'Fairtrade Gemeenten') zijn een voorbeeld van een initiatief waarmee Fairtrade International consumenten wil overtuigen van het belang van Fairtrade (Fairtrade International, 2015). De Fairtrade Standards richten zich ten dele op transparante contracten, en openheid over waar de ingrediënten vandaan komen en wat de marktvooruitzichten zijn (Fairtrade International, 2019).

Verantwoordelijke consumptie wordt onder andere gestimuleerd door het Fairtrade label. Met de hogere prijs die wordt betaald aan de producenten, kan er ook duurzamer en verantwoordelijker worden geproduceerd. Daarnaast zijn de vele initiatieven, waaronder de gemeenten die zich hebben aangesloten bij de beweging, het bewijs van de inspanning die wordt geleverd voor de bewustwording.

Goal 13: *Climate action*

Fairtrade moedigt producenten aan om ecologisch duurzame werkwijzen te hanteren (Fair Trade Federation, 2017). Producenten in de landbouw hebben nu al veel te maken met de gevolgen van klimaatverandering, waarbij overstromingen en tijden van extreme droogte in hetzelfde jaar plaatsvinden, maar zijn ook een deel van de oplossing. Landbouw kan namelijk een grote impact hebben op het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen (Fairtrade International, 2015). De Fairtrade Standards streven tevens naar vermindering van energieverbruik en broeikasgasemissies, zoals meststoffen. Tegelijkertijd bevorderen ze kwaliteitsbeheer van grond en water, en het behoud van biodiversiteit. Dit doet Fairtrade door duurzame landbouwmethoden te bevorderen, en producenten tools te bieden om zich te wapenen tegen een veranderend klimaat (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Met

We have become professionals. The cooperative taught us how to do organic farming based on knowledge and skills. This knowledge helps us increase our productivity and quality."

Sobur

Fairtrade coffee farmer
Sumatra, Indonesia

de Fairtrade Climate Standard wordt gepoogd om het gebrek aan evenwicht op de koolstofmarkt aan te pakken, en de producenten hier zo min mogelijk door te laten lijden (Fairtrade International, 2019). Kortom: Fairtrade stimuleert producenten om duurzaam te produceren door duurzame productiemethoden te faciliteren.

Goal 16: *Peace, justice and strong institutions*

Het kopen van Fairtrade-producten is een manier om erkenning te geven aan wereldwijde inspanning om een einde te maken aan armoede (Fair Trade Federation, 2017). Vanaf het begin heeft Fairtrade zich gericht op het opbouwen van democratie. Dit uit zich in producenten en consumenten die verantwoordelijkheid eisen van de organisaties, en het nastreven van eigen doelen op nationaal en internationaal niveau. Denk hierbij aan producenten die het handelsbeleid van hun overheid succesvol beïnvloeden (Fairtrade International, 2015). Door Fairtrade kunnen coöperaties beter onderhandelen met *traders*, en met de Fairtrade Premium kunnen producenten zelf bepalen waar zij in investeren (Fairtrade International, 2019). Daarnaast helpt Fairtrade de producenten om zich uit te spreken tegen onrecht, en zich te ontwikkelen in hoe ze moeten onderhandelen (Fairtrade International, 2019).

De aankoop van Fairtrade producten is een uiting van respect en erkenning richting producenten. Tevens wordt er met Fairtrade producten bijgedragen aan de zelfstandigheid van de producent.

Goal 17: *Partnerships for the goals*

Fairtrade is een handelspartnerschap waarbij burgers, bedrijven, overheden, producenten en consumenten betrokken zijn. Dit partnerschap richt zich op duurzame handelsontwikkeling (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Met ruim 1,7 miljoen producenten, 1600 producentenorganisaties, en 2100 Fairtrade Towns – het internationale equivalent van Fairtrade Gemeenten – is Fairtrade wereldwijd bezig om impact te maken. Een groot deel van de waarde binnen de keten wordt bepaald door merken en handelaren, niet door producenten. Beleid speelt hier eveneens een belangrijke rol in. Naast bovenstaande actoren zijn ook vakbonden en maatschappelijke organisaties betrokken bij het creëren van platformen die helpen bij het behalen van de SDG-doelstellingen. Het doel van deze partnerschappen is te allen tijde om de situatie van de producent te verbeteren.

4.2 Wat doen gemeenten al om Fairtrade aan te laten sluiten bij de SDG's?

Steeds meer gemeenten lijken zich te realiseren dat de SDG's niet meer gepasseerd kunnen worden in het gemeentelijk beleid. Omdat er een aanzienlijk aantal Fairtrade Gemeenten is in Nederland, ligt hier vooral voor hen een mooie kans om aan de slag te gaan met de koppeling tussen de SDG's en fairtrade. Zij hebben immers al draagvlak in de vorm van een werkgroep. Er zullen bij de beantwoording van deze deelvraag verschillende case studies worden besproken, te beginnen met een van de meest in het oog springende initiatieven, namelijk het platform Global Goals Oss. Er is voor deze case een interview afgenomen met Maartje Aarts, oud-voorzitter van het platform Global Goals Oss. Voor de andere case is er gesproken met Joanne Penning en Fieke Faber (respectievelijk actief bij Samen voor De Bilt en Duurzaam De Bilt). Onder de onderstaande paragrafen is steeds data uit beide interviews gebruikt. Eerst wordt Oss behandeld, en daarna De Bilt. Wanneer de informatie toch vervlochten is, wordt dit duidelijk aangegeven in de tekst.

4.2.1 Global Goals Oss

In 2008 is 'Milleniumgemeente Oss' opgericht door Gebert Lucassen, gemeenteraadslid van GroenLinks. Tijdens het eerste festival dat Milleniumgemeente Oss organiseerde, in 2009, waren zo'n 60 mensen aanwezig. Op die dag leek er als vanzelf een netwerk te ontstaan van mensen die al langer actief waren binnen hetzelfde (vrijwilligers-)werkveld, maar elkaar tot dan toe niet kenden. Aarts geeft aan dat ze voor het ontstaan van dit netwerk niet eens zo vreselijk

We hoefden niet eens zo vreselijk veel te doen. Je faciliteert. Mensen die allemaal al actief zijn. Breng je bij elkaar".

- M. Aarts, Global Goals Oss (interview bijlage 6, p. 44).

veel hoefden te doen. Er werd gefaciliteerd. Mensen die allemaal al actief zijn, breng je bij elkaar. Twee jaar later werd een start gemaakt met de werkgroep Fairtrade en de werkgroep Wereldmaaltijden. Het doel van de werkgroep Fairtrade was destijds om Fairtrade Gemeente te worden. Dit is hen in 2013 gelukt. Pas hierna werd het platform Global Goals Oss opgericht, waarin tot op de dag van vandaag iedere raadsfractie vertegenwoordigd wordt. Aarts geeft aan dat deze 'platformraad' ervoor zorgt dat de besluiten die tijdens de vergaderingen worden genomen, over het algemeen op weinig weerstand stuiten in de gemeenteraad. De vrijwillige deelname is hierin een belangrijke factor. Dit is volgens Aarts dan ook een *Unique Selling Point*, en een belangrijke oorzaak voor het succes van het platform. Naast de vertegenwoordigde politieke partijen zitten er ook vertegenwoordigers van onder andere de Wereldwinkels, het Armoedeplatform, en de Raad van Kerken in de platformraad. Door deze manier van *community building* heeft Global Goals Oss door de jaren heen een groot draagvlak weten te creëren.

Het besluit om een stichting te worden is in dit proces niet zonder wrijving verlopen. Dit heeft er vooral mee te maken dat mensen bang waren dat het wij-gevoel, mede berustend op een sfeer waarin iedereen kan meepraten en beslissingen snel worden genomen, zou verdwijnen. Deze zorg is grotendeels opgevangen door in de huidige statuten op te nemen dat belangrijke beslissingen over de samenstelling en invulling van de platformraad (zoals de vertegenwoordiging van raadsleden, of de financiering), eerst door het bestuur aan de raadsleden van het platform worden voorgelegd, en zij hierover kunnen onderhandelen.

De Fairtrade werkgroep is al sinds 2011 bezig met het onder de aandacht brengen van fairtrade. Toen de gemeente Oss merkte dat zij hier wat meer mee opvielen, zijn zij dit nadrukkelijker gaan profileren door hier hun *trademark* van te maken. Global Goals Oss is er in de framing naar buiten toe erg op gericht om fairtrade uit de sfeer van ontwikkelingssamenwerking te halen, en meer de nadruk te leggen op het handelskenmerk. Vanuit het platform ontstond in een vroeg stadium de bewustwording over het belang van zelfreflectie van consumenten. Toen burgers hier vragen over begonnen te stellen, werd er binnen het platform goed nagedacht over wat Oss wilde communiceren over naar de buitenwereld. Dat was het moment waarop de werkgroep tien Global Goals (lees: SDG's) kon aanwijzen om te koppelen

aan fairtrade. Global Goals Oss heeft er bewust voor gekozen om het logo van Fairtrade Gemeenten en het logo van de SDG's samen te voegen tot één logo. Dit heeft volgens Aarts deels als reden dat fairtrade meer herkenbaarheid bij mensen oproept dan het SDG-logo, maar het straalt daarnaast ook bewust uit dat je door met fairtrade bezig te zijn, een wezenlijke bijdrage levert aan de SDG's.

Aarts laat weten dat Global Goals Oss zich vooral focust op goal 8: *decent work and economic growth*. Voor elke SDG is er een 'team' opgericht waarin mensen met relevante kennis zitten over de desbetreffende SDG. Zo zitten er in het team van goal 8 veelal economen, mensen van het platform Kracht van Oss (een economisch platform voor werkgelegenheid), de wethouder van Economie, enzovoorts. Zij worden door Global Goals Oss uitgedaagd om met fairtrade aan de slag te gaan door het belang van handel voor de economie te benadrukken. Interessant om hierbij te benoemen is dat Global Goals Oss er voor heeft gekozen om het woord 'growth' weg te laten uit de vertaling van goal 8. Dit omdat er in twijfel wordt getrokken of groei altijd hetgeen is dat nagestreefd moet worden, waar het nastreven van continuïteit ook waardevol kan zijn. Ook verwijst groei indirect naar winst, waar fairtrade zich juist niét richt op winstmaximalisatie.

Een andere SDG die door Aarts nadrukkelijk benoemd wordt, is goal 10: verminderde ongelijkheden. De filosofie dat er ook erg gekeken moet worden naar de situatie in Nederland, komt hierin terug. Team 10 geeft namelijk aan dat vluchtelingen, statushouders en gehandicapten nog steeds mindere kansen hebben in onze maatschappij. Verder is goal 12, namelijk verantwoorde consumptie en productie, onlosmakelijk verbonden met fairtrade, en wordt fairtrade gezien als een manier om nieuwe verbindingen te leggen met bijvoorbeeld ondernemers. Dit is goed te linken aan goal 17: partnerschappen voor de goals. Hierbij verwijst Aarts naar de vele bedrijven die zich richting jongeren uit de markt prijzen wanneer ze zich slechts richten op winst, en zich onttrekken aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

In de nabije toekomst wil Global Goals Oss zich blijven focussen op de versterking van het eigen platform, maar ook op het betrekken van jongeren bij de SDG's. Aarts: dit hebben we gedaan door scholen te benaderen om te vragen of de jongeren die actief hebben deelgenomen aan klimaatstakingen, wellicht ook interesse hebben om aan te sluiten bij het platform. Dit zijn vaak jongeren die milieubewust zijn, en veelal bekend zijn met fairtrade.

We hebben scholen benaderd met de vraag of de jongeren die hebben deelgenomen aan de klimaatstakingen, wellicht ook interesse hebben om zich aan te sluiten bij het platform"

- M. Aarts, Global Goals Oss (interview bijlage 6, p. 50).

4.2.2 Duurzaam De Bilt

Samen voor De Bilt heeft in 2018 ruimte geboden aan het Platform Duurzaamheid om aan de slag te gaan met de SDG's. Fieke Faber, betrokken bij het Platform Duurzaamheid vanuit de Fairtrade werkgroep, en de Wereldwinkel in De Bilt, geeft aan dat er behoefte was om duurzaamheid nadrukkelijker op de kaart te zetten, en verbinding te leggen tussen de verschillende duurzaamheidsthema's. Zo is, vanuit Samen voor De Bilt, Duurzaam De Bilt ontstaan. Dit is een platform dat vanuit een faciliterende rol inwoners, bedrijven en organisaties wil aansporen om aan de slag te gaan met duurzame initiatieven, en deze bekend te maken op de website. De Fairtrade werkgroep van De Bilt is één van de zogeheten koplopers binnen dit platform, waardoor er belangrijke invloed kan worden uitgeoefend op de koers die het platform vaart.

Dit jaar is er een Openbare Raadsinformatie-avond georganiseerd om de gemeente te informeren over de Global Goals. Alle partijen waren hierbij aanwezig, en hebben aangegeven ermee Aan de slag te gaan”

- F. Faber, Duurzaam De Bilt (interview bijlage 7, p. 58).

Om de duurzaamheidsthema's onder de aandacht te brengen, is er een website opgericht waarop bovenstaande partijen hun duurzame initiatieven kunnen presenteren. De *eyecatcher* van het platform is de Biltse Week van de Duurzaamheid. Dit is de door hen gekozen manier om de SDG's een gezicht te geven. Er wordt getracht aan iedere SDG één of meerdere activiteiten te koppelen, waarbij het uitgangspunt is dat er aandacht wordt geschonken aan wat burgers, organisaties en bedrijven belangrijk vinden. Zij initiëren de activiteiten. De publiciteit van fairtrade binnen het gemeentehuis is begin 2019 vergroot, door samen met VNG International een Openbare Raadsinformatie-avond te organiseren. Hierin werden de raadsleden geïnformeerd over de SDG's en hoe hieraan kan worden bijgedragen. Volgens Faber heeft dit geleid tot een grotere bekendheid van fairtrade binnen het gemeentehuis.

Eén van de aandachtspunten voor de Fairtrade werkgroep van De Bilt is dat zij naar eigen zeggen het College van B&W kunnen overtuigen van het idee om fairtrade als criterium op te nemen bij aanbestedingen en subsidieverlening. Verder benoemen beide geïnterviewden de noodzaak om fairtrade als onderwerp nadrukkelijk op de agenda te houden, omdat het risico op de loer ligt dat fairtrade ondergesneeuwd raakt door grote gemeentelijk thema's als de energietransitie en circulaire economie. Faber noemt als interessant toekomstplan de mogelijkheid om de Wereldwinkel meer in te zetten als verbindingsplek. In het nieuwe, schitterende pand is achter in de winkel een ruimte die zich volgens haar goed leent om in de toekomst bekendmakingen, lezingen, brainstormsessies en dergelijke te organiseren.

4.3 Welke rol kan fairtrade innemen binnen het aanbestedingsbeleid van gemeenten?

Wanneer gekeken wordt naar de concrete gebieden waarop een gemeente het verschil kan maken als het gaat om fairtrade, en dus het bijdragen aan voornamelijk SDG 1, zullen aanbestedingen ongetwijfeld naar voren komen. Aanbestedingen worden vaak om de paar jaar gedaan door gemeenten. Hierin geven zij aan tegen welk budget zij het product (in dit geval veelal koffie en thee) geleverd willen krijgen. Leveranciers kunnen zich hier vervolgens op inschrijven, en deelnemen aan de zogeheten tender. In dit proces gaat er nog veel mis als het aankomt op. Te meer omdat er gemeenten zijn die overtuigd zijn dat zij een opdrachtnemer hebben die hen Fairtrade koffie en thee levert, maar dit niet doet. Vaak is er dan in de opdrachtomschrijving iets niet duidelijk neergezet, of is er in een vragenronde op slinkse wijze toch een akkoord bereikt over niet-Fairtrade koffie en thee. Het is om deze reden van cruciaal belang dat gemeenten precies weten hoe zij fairtrade in hun uitvraag kunnen verwerken.

4.3.1 Wetgeving rondom aanbestedingen

De Aanbestedingswet 2012 stelt vier basisprincipes waar aan moet worden voldaan tijdens de procedure, namelijk:

- Non-discriminatie
- Gelijke behandeling van ondernemers
- Transparantie
- Proportionaliteit

Non-discriminatie wil in deze context zeggen dat alle bedrijven zich moeten kunnen inschrijven. Ook buitenlandse partijen. Gelijke behandeling van ondernemers richt zich op de informatie die partijen hebben. Wanneer een bepaalde leverancier al langere tijd aan een bedrijf of organisatie levert, hebben zij meestal meer informatie over deze opdrachtnemer. Toch moet iedere partij over dezelfde informatie kunnen beschikken, om zo een gelijke informatiepositie te hebben. Transparantie gaat over de opdrachtomschrijving die helder moet zijn, en de beoordelingscriteria die eveneens inzichtelijk moeten zijn. Leveranciers moeten weten waarop zij beoordeeld worden bij de inschrijving. De eis van proportionaliteit stelt dat de (vaak administratieve) gunsten die aan de opdrachtnemer worden gevraagd, in verhouding staan tot de omvang van de opdracht.

4.3.2 Aanbestedingsmethoden

De aanbestedingsmethoden zijn in te delen in drie categorieën, namelijk:

- Traditioneel
- Innovatief
- MVI

Een traditionele aanbesteding houdt in dat er een vastomlijnde oplossing centraal staat, waarbij op prijs en kwaliteit geselecteerd wordt (KplusV, 2019.). Bij innovatieve aanbestedingen is de opdrachtgever expert. Zij geven nadrukkelijk aan wat zij belangrijk vinden, en het is de taak van de opdrachtnemer om hier zo goed mogelijk op aan te sluiten. Bij MVI (Maatschappelijk Verantwoord Inkopen) gaat het over RCC en RIC, welke hieronder worden toegelicht.

Er wordt al langere tijd aandacht besteed aan de verantwoordelijkheidsrol die overheidsinstanties hebben als het aankomt op hun inkoopbeleid. Dit werd – en wordt tevens nog steeds – gedaan via Rapid Circulair Contracting (RCC). Dit houdt in dat overheidsorganisaties niet werken vanuit een Programma van Eisen (PvE), maar vanuit een Programma van Ambities (PvA), waarbij gestreefd wordt naar een bijdrage aan de transitie naar een circulaire economie (Stichting Circulaire Economie, 2018). Naast RCC is er ook een nieuw inkoopproces in opkomst, namelijk Rapid Impact Contracting (RIC). Hierbij focussen organisaties zich op bepaalde SDG's bij hun uitvraag. RIC is ontwikkeld als 'reactie' op de grote rol die prijzen spelen – ook wanneer er duurzaamheidseisen in zijn opgenomen – in traditionele aanbestedingen.

Een belangrijk verschil met RCC is dat de opdrachtgever bij RIC een samenwerkingscontract aanbesteedt, en geen eindoplossing (KplusV, 2019).

4.3.3 Aanbestedingsprocedure

Over het algemeen bestaat een aanbestedingsprocedure uit de volgende onderdelen:

Pre-tendering (circa een jaar van tevoren)

Marktconsultatie

1. Publicatie
2. Schouwing
3. Vragen + Nota van Inlichtingen
4. Indiening
5. Smaaktest
6. Voorlopige gunning
7. Verificatie
8. Definitieve gunning
9. Ingang contract

Het proces begint met de publicatie van de aankondiging van de aanbesteding. Deze aankondiging wordt gedaan op de openbare website TenderNed, en omschrijft dát en wát er wordt aanbesteed. Dit is dan ook een eerste fase waarin kan worden opgemerkt dat een gemeente weer een aanbesteding gaat doen. Tegelijkertijd wordt er een document met de bredere omschrijving van de aanbesteding als bijlage van de aankondiging gepubliceerd. Hierin staat tevens belangrijke informatie voor potentiële opdrachtnemers (leveranciers). Bij de tweede fase, de schouwing, wordt er op locatie gekeken welke mogelijkheden de potentiële opdrachtnemers hebben voor het uitvoeren van de opdracht. Het is een regel dat er tijdens deze schouwing géén vragen worden gesteld aan de opdrachtgever. Deze vragen worden in de derde fase gesteld, waar de opdrachtgever op reageert in een Nota van Inlichtingen. Op basis van deze vragenronde kunnen leveranciers beslissen of ze zich inschrijven voor de tender, en hun voorstel indienen. In het geval van koffie en thee wordt er vervolgens regelmatig een smaaktest georganiseerd, waar leveranciers hun producten laten proeven door werknemers van de organisatie waar ze de opdracht voor uitvoeren. De opdrachtgever verleent vervolgens een voorlopige gunning aan een van de leveranciers, en stuurt alle ingeschreven leveranciers de uitkomst hiervan. Mits er geen juridische procedures worden gestart door een van de leveranciers, omdat ze het niet eens zijn met de beslissing, vindt de definitieve gunning plaats, en gaat het contractperiode in (Rijksoverheid, z.d.).

4.3.4 RCC en RIC in de praktijk

In 2016 is er een gemeente geweest die voorheen jarenlang Fairtrade koffie schonk, maar waar de aanbieder van Fairtrade koffie de tender in het RCC-inkoopproces verloor van een aanbieder die een koffiemeubel van gerecycled-hout leverde, maar geen Fairtrade koffie aanbood. Dit illustreert dat details, zoals een koffiemeubel, die op zichzelf het toejuichen waard zijn, het in de praktijk kunnen winnen van de duurzame koffie zelf.

Bij RIC ontstaat er een situatie waarin de opdrachtgever na gunning van de opdracht om tafel mag met een overheidsorganisatie om te bespreken welke SDG's er meegenomen zullen worden in de criteria die aan de producten worden gesteld. Dat klinkt als een situatie waarin fairtrade goed naar voren gebracht zou kunnen worden. Maar de situatie waarin gemeenten SDG's kunnen uitkiezen om terug te laten komen in hun aanbestedingen, brengt het risico met zich mee dat de opdrachtgever in gesprek met de opdrachtnemer aan *cherry picking* gaat doen, door strategisch bepaalde SDG's uit te kiezen die niet naar Fairtrade koffie of thee leiden, maar wel ruimte laten voor focus op een circulaire economie. Een praktijkvoorbeeld waarin deze kersverse methode van aanbesteden gebruikt is, is de Provincie Overijssel. Zij zijn samen met Jacobs Douwe Egberts (JDE) in zee gegaan om RIC in de praktijk toe te passen. Overijssel heeft er voor gekozen om zich te richten op SDG 3: Goede gezondheid en welzijn,

SDG 9: Innovatie en duurzame infrastructuur, en SDG 15: Herstel van ecosystemen en behoud van biodiversiteit (Binnenlands Bestuur, 2019). Wanneer we de eerder in dit rapport omschreven raakvlakken tussen fairtrade en SDG's bekijken, zien we dat SDG 3, 9 en 15 geen noemenswaardige bijdrage leveren aan fairtrade.

4.3.5 Richtlijnen

Omdat er in een openbare aanbesteding niet in directe zin gevraagd mag worden naar Fairtrade, gaat het in de praktijk vaak mis. Dit kan komen doordat gemeenten überhaupt geen prioriteit stellen aan Fairtrade, maar ook bij gemeenten die wel de juiste intenties hebben, gaat het geregeld fout door een gebrek aan kennis over hoe Fairtrade toch opgenomen kan worden in de uitvraag. Max Havelaar heeft drie criteria opgesteld die ertoe leiden dat Fairtrade (in de praktijk gaat het vaak om warme dranken), de enige uitkomst is. De criteria omvatten: kostendekking van duurzame productie, 2: het investeren in ontwikkeling, en 3: voorfinanciering. Wanneer er bij de uitvraag duidelijk wordt aangegeven dat deze principes in acht genomen moeten worden, is Fairtrade het enige keurmerk dat uit de bus komt. Criterium 1 stelt dat producten tegen een vaste minimumprijs bij producenten moeten worden afgenomen. Dit is dus een garantieprijs. Wanneer de wereldmarktprijs stijgt, profiteren de producenten hier wél van, en krijgen zij deze hogere prijs in plaats van de minimumprijs.

Criterium 2 zegt dat producenten een additionele en niet-onderhandelbare premie ontvangen, bedoeld om te investeren in verdere ontwikkeling. Criterium 3 gaat over de mogelijkheid voor producenten om een percentage van de verkoopprijs al te ontvangen alvorens de verscheping plaatsvindt. Dit om noodzakelijke investeringen te kunnen doen. Voor verdere informatie over deze criteria, zie bijlage 4 Max Havelaar factsheet.

Dat aanbesteden op gemeentelijk niveau een belangrijk onderwerp is om fairtrade op aan te laten sluiten, komt dus grotendeels doordat koffie en thee een heel grote rol spelen binnen aanbestedingen van gemeenten, en dit tevens twee erg grote productgroepen zijn binnen het Fairtrade-aanbod. Wanneer het bij een aanbesteding een RIC-proces betreft, is het als opdrachtgever (de gemeente in dit geval) belangrijk om alle SDG's die (ten dele) gericht zijn op het streven naar eerlijke handel, in acht te nemen. Het gaat hierbij, zoals eerder in het hoofdstuk Resultaten al beschreven, om SDG 1, 2, 5, 8, 10, 12, 13, 16 en 17. Zoals ook eerder is beschreven, is het hierbij van cruciaal belang dat de SDG's niet los van elkaar gezien worden. SDG 1: geen armoede, zal hierbij altijd het uitgangspunt moeten zijn. Nogmaals ter illustratie: wanneer er gekozen kan worden voor koffie waarvan de opbrengst gedeeltelijk geïnvesteerd wordt in het bouwen van nieuwe scholen, kan dit voor een opdrachtgever als erg passend worden ervaren. Maar, hoewel het bouwen van scholen in producentenlanden een erg belangrijke investering is, zolang de producenten zelf geen eerlijke prijs (zoals een Fairtrade Premie) ontvangen, zullen zij hun kinderen nog steeds inzetten in het productieproces.

4.3.6 Aanbesteden in de praktijk

Omdat het in fase 3 van het aanbestedingsproces, waar de potentiële opdrachtnemers vragen mogen stellen aan de opdrachtgever, meer dan eens misgaat (achter blijkt vaak dat de intenties er waren, maar dat er niet goed werd begrepen wat de leveranciers bedoelden en/of welke gevolgen dit heeft), is op de volgende pagina een voorbeeld weergegeven ter illustratie. In deze situatie is het juist de leverancier die Fairtrade hoog in het vaandel heeft staan, dit via een vraaggesprek wil uitdragen, terwijl de opdrachtgever (een niet nader te benoemen gemeente) hier geen gehoor aan geeft. In de eerste afbeelding staat weergegeven waar de opdrachtnemers op kunnen scoren (deze is wegens privacy aangepast overgenomen). De tweede afbeelding is een deel van het vraaggesprek.

5. Duurzaamheid in ingrediënten			
	Aanbestedende Dienst heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Aanbestedende Dienst heeft als doel een duurzame koffievoorziening aan te bieden in de hele keten, welke niet alleen kijkt naar eerlijke handel, maar ook naar de milieubelasting.	- Geef aan hoe u omgaat met het milieubewust verwerken van koffieresidu (omschrijf uw werkplan) - Informeer hoe u periodiek informeert over geschikte alternatieven - Hoe beperkt u het aantal vervoersbewegingen bij deze opdracht? Beoordeling met behulp van tabel 3	€16.000,- €16.000,- €8.000,-
	Aanbestedende Dienst vindt het belangrijk dat de koffie- en theevoorziening duurzaam is. Onder duurzaamheid wordt verstaan dat in de productie wordt voldaan aan milieu-, sociale- (zoals eerlijke: minimaal marktconform prijzen, arbeidsomstandigheden), en ontbossingsvrije eisen, en dat hier periodiek extern toezicht op wordt gehouden.	- Geef aan over welke duurzaamheidskeurmerken uw aangeboden koffie- en theeproducten beschikken. Rekening houdende met de duurzaamheidsambities van gemeente X. 4 relevante keurmerken is waardering 10 3 relevante keurmerken is waardering 8 2 relevante keurmerken is waardering 5 1 relevant keurmerk is waardering 2 Geen relevante keurmerken is waardering 0	€28.000,-

Figuur 4.3 Opdrachtomschrijving en beoordelingscriteria aanbesteding gemeente X

Categorie Inhoud

Betreft NVI vraag 35

Vraag

Bij vraag 35 in de nvi antwoordt u dat het gaat om het aantal verschillende keurmerken. Interpreteert inschrijver juist dat volgens Eis 6 in bijlage A4 alle aangeboden ingrediënten en disposables duurzaam (en dus gecertificeerd) dienen te zijn, en dat juist het aantal soorten certificeringen bepalend zijn voor de punten? Echter, inschrijver is van mening dat een fairtrade certificering meer maatschappelijke waarde heeft dan bijvoorbeeld een utz certificering. Dit komt omdat Fairtrade als enige keurmerk de boeren ook een ontwikkelpremie biedt. Het is daarom duurzamer om bijvoorbeeld 3 ingrediënten fairtrade gecertificeerd aan te bieden dan 1 fairtrade, 1 utz en 1 Rainforest Alliance. Bent u bereid om deze wens aan te passen, zodat de kwaliteit van de certificeringen wordt beoordeeld in plaats van het aantal?

Antwoord

Vrijgegeven: 08-10-2019

Niet akkoord. De aanbestedende partij hecht naast het maatschappelijke aspect ook veel waarde aan milieuaspecten. Er zijn keurmerken welke verder gaan op het milieu aspect, maar ook de maatschappelijke waarde niet uit het oog verliezen.

In de bovenste van de twee bovenstaande figuren is een deel van de uitvraag van een gemeente zichtbaar. Omdat de leverancier in kwestie zich bewust is van de meerwaarde van Fairtrade gecertificeerde koffie, wordt dit in het vraaggesprek (tweede figuur) aangehaald. Toch is de opdrachtgever niet overtuigd van dit argument. Het is goed om hierbij te vermelden dat het een Fairtrade Gemeente betreft, wat het belang onderstreept van goede communicatie tussen de Fairtrade werkgroep en de ambtenaar die verantwoordelijk is voor de relevante aanbestedingen.

5. Conclusie

Van de 17 SDG's zijn er over het algemeen negen die gelinkt worden aan fairtrade. Het gaat hierbij om de volgende SDG's: 1: geen armoede, 2: geen honger, 5: gendergelijkheid, 8: fatsoenlijk werk en economische groei, 10: verminderde ongelijkheden, 12: verantwoordelijke consumptie en productie 13: klimaatactie, 16: vrede, rechtvaardigheid en sterke instituties 17: partnerschappen voor de doelstellingen. Daarnaast wordt SDG 11: duurzame steden en gemeenschappen, ook in sommige rapporten en door enkele organisaties gelinkt aan fairtrade. Gemeenten en hun platforms zijn in hun communicatie vrij in welke SDG's zij koppelen aan fairtrade. Belangrijk hierbij is wel dat er uitgelegd wordt waar de koppeling op berust, zodat het in de praktijk brengen ervan makkelijker verloopt.

Van groot belang is dat de SDG's niet gezien worden als op zichzelf staande doelstellingen, maar in het grotere geheel worden bekeken. Het is cruciaal om goed te kijken naar de ketens waarmee je als gemeente te maken hebt, en welke problemen er in deze ketens spelen. Wanneer er onderzocht welke impact je hierop hebt, en hier concrete interventies aan hebt gekoppeld, kun je publiekelijk communiceren aan welke SDG's je als gemeente bijdraagt. SDG 1 heeft te midden van de andere SDG's een centrale rol, aangezien armoede de grondoorzaak is voor heel veel andere problemen.

Er zijn verschillende initiatieven op gemeentelijk niveau om de SDG's in praktijk te brengen, en fairtrade hierin mee te nemen. Een succesvol praktijkvoorbeeld is Global Goals Oss, waarbij een vanuit de gemeenteraad samengestelde platformraad beslissingen neemt over de richting van het duurzaamheidsbeleid. Een ander interessant voorbeeld is Duurzaam De Bilt, waarvan de Fairtrade Gemeente werkgroep deel uitmaakt. Het platform zet zich in om de SDG's een gezicht te geven. Dit doen zij onder andere door in de Week van de Duurzaamheid verschillende activiteiten van organisaties, bedrijven en burgers te faciliteren. Het gemeentelijke draagvlak voor fairtrade in De Bilt berust op een beleidsadviseur die lid is van de Fairtrade werkgroep, een raadslid in de jury voor subtitels, en de nauwe betrokkenheid van de burgemeester.

Een relatief nieuw inkoopproces, genaamd RIC, is erop gericht dat opdrachtgever en opdrachtnemer met elkaar in dialoog gaan om te bekijken welke SDG's de opdrachtgever graag wil laten terugkomen, en op welke manieren de diensten van de opdrachtnemer hieraan kunnen bijdragen. SDG's 1, 2, 5, 8, 10, 12, 13, 16 en 17 zullen in het RIC-proces in acht genomen moeten worden om Fairtrade geleverd te krijgen. Max Havelaar heeft een overzicht van criteria gemaakt die leiden tot Fairtrade in een openbare aanbesteding, namelijk: streven naar dekking kosten van sociaal- en milieuvriendelijke productie, investeren in ontwikkeling, en voorfinanciering.

Het antwoord op de hoofdvraag van dit onderzoek, namelijk wat de bijdrage van de titel Fairtrade Gemeente is aan de Sustainable Development Goals, vloeit grotendeels voort uit de centrale rol van SDG 1: *no poverty*, ofwel: géén armoede. De titel Fairtrade Gemeente gaat namelijk gepaard met een aantal achterliggende commitments (de campagnecriteria), die stuk voor stuk een wezenlijke bijdrage leveren aan het realiseren van dit doel. Fairtrade is dan ook een prachtige manier voor gemeenten – maar ook voor burgers, bedrijven en andere organisaties – om concreet invulling te geven aan het behalen van deze doelstelling.

6. Discussie en aanbevelingen

6.1 Discussie

Het is altijd zinnig om kritisch naar een onderzoek te kijken. Zeker wanneer een dusdanig groot thema als de link tussen SDG's en fairtrade onderzocht wordt. Dit onderzoek is uitgevoerd in een periode van 20 weken (in de praktijk kwam dit, wegens de opstart en het op tijd indienen, neer op zo'n 16 weken), wat een bepaalde mate van nederigheid vraagt van de onderzoeker. Er is dan ook goed gekeken naar hoe er binnen deze korte periode toch een wezenlijke bijdrage geleverd kan worden aan de overzichtelijkheid van de beschikbare kennis over het onderwerp. Wat toen naar voren kwam, was dat de focus echt moest komen te liggen op de praktische vertaalslag. De hand-out (zie eerste deel van bijlagen) is dan ook het resultaat van deze insteek. De in mijn ogen meest urgente onderwerpen voor het succesvol integreren van fairtrade binnen het gemeentelijk SDG-beleid, zijn hierin meegenomen. Het onderzoek zelf richt zich hierbij vooral op het 'wat?', en de hand-out op het 'hoe?'.

Een aspect dat ter discussie gesteld kan en mag worden, is het aantal afgenomen interviews. Er is voor de beantwoording van de tweede deelvraag een tweetal interviews afgenomen. Hoewel dit, gelet op de beschikbare tijd, een weloverwogen keuze is geweest, schetst het mogelijk een te klein beeld van welke initiatieven er gaande zijn op dit gebied. Een andere tekortkoming van het onderzoek is in mijn ogen de lage mate van diversiteit in bronnen bij de beantwoording van deelvraag 1. Veel van de beschikbare literatuur over de koppeling tussen fairtrade en de SDG's is namelijk geschreven door Fairtrade International. Dit zorgt ervoor dat hun visie op het onderwerp de rode draad vormt in de beantwoording van de eerste deelvraag. Tot slot wil ik u als lezer erop wijzen dat de invulling van de actorenanalyse (zie bijlagen) op veel vlakken niet in directe zin gebaseerd is op documenten en/of interviews. Veel partijen geven geen antwoord op de vragen die in de actorenanalyse worden gesteld, dus is er op basis van de beschikbare informatie en de posities van de actoren invulling gegeven aan de actorenanalyse.

6.2 Aanbevelingen vervolgonderzoek

Bij een vervolgonderzoek over de rol van fairtrade binnen de SDG's op gemeentelijk niveau, zou ik adviseren om meer in te gaan op de specifieke problemen die zich voordoen. Er is nu gekeken naar enkele best practices, maar het kan ook interessant zijn om nog dieper in te gaan op de veelvoorkomende fouten en miscommunicaties in de aanbestedingsprocessen. Daarnaast zou het zinvol zijn om de mogelijkheden te bekijken waarop lokale werkgroepen hun ambtenaren, raadsleden en het College van B&W nauw kunnen betrekken in hun missie. Wanneer de onderzoeker meer beschikbare tijd heeft voor het onderzoek, zou het ook veel bijdragen om eens te kijken naar hoe deze koppeling in andere landen wordt gemaakt. Hiervoor zou contact opgenomen kunnen worden met werkgroepleden van Fairtrade Towns. Dit is mogelijk te regelen via het landelijk campagnebureau van Fairtrade Gemeenten.

7. Bibliografie

- Adams, M. & Raisborough, J. (2008). *What can sociology say about Fairtrade? Class, reflexivity and ethical consumption* (p. 3). London: SAGE
- Bastein, T., Roelofs, E., Rietveld, E. & Hoogendoorn, A. (2013). *Kansen voor de circulaire economie in Nederland* (p. 8). Den Haag: TNO
- Binnenlands Bestuur (2019). *Da's andere koffie....* Opgevraagd op 14 november 2019 via <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/kennispartners/kplusv-organisatieadvies/das-andere-koffie%E2%80%A6.9962396.lynkx>
- Boeije, H. (2016). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen* (p. 22, 92-95). Amsterdam: Boom Uitgevers
- Brugha, R. & Varvasovszky, Z. (2000). *Stakeholder analysis: A review* (p. 5). Oxford: Oxford University Press
- CBS (2018). *Duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) dichterbij gekomen.* Opgevraagd op 27 september 2019 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/10/duurzame-ontwikkelingsdoelen--sdg-s---dichterbij-gekomen>
- Fair Trade Advocacy Office (2016). *Localising the Sustainable Development Goals (SDGs) Through Fair Trade – Toolkit.* Opgevraagd op 12 september 2019 via <https://www.localizingthesdgs.org/library/200/Localising-the-Sustainable-Development-Goals-SDGs-through-Fair-Trade-toolkit.pdf>
- Fair Trade Federation (2017, 28 september). *How is Fairtrade helping the United Nations achieve its goals?* Opgevraagd op 10 oktober 2019 via <https://www.fairtradefederation.org/fair-trade-and-the-un/>
- Fairtrade Gemeenten (z.d.). *Waarom.* Opgevraagd op 19 november 2019 via <http://www.fairtradegemeenten.nl/over-ons/waarom/>
- Fairtrade International (2019). *10 ways Fairtrade helps advance the Sustainable Development Goals.* Opgevraagd op 29 oktober 2019 via <https://www.fairtrade.net/news/10-ways-fairtrade-helps-advance-the-sustainable-development-goals>
- Fairtrade International (2019). *Fairtrade: Sustainable trade for sustainable development.* Opgevraagd op 7 november 2019 via https://files.fairtrade.net/publications/2019_FairtradeSustainableTradeDevelopment_EN.pdf
- Fairtrade International (2015). *Sustainable Development Goals and Fairtrade: The case for partnership* (p. 10). Bonn: Fairtrade International
- Fairtrade International (z.d.). *What is Fairtrade?* Opgevraagd op 24 september 2019 via <https://www.fairtrade.net/about/what-is-fairtrade>
- Feng, Z. (2004). *Circular economy overview.* Beijing: People's Publishing House
- Global Goals Oss (z.d.). *Missie.* Opgevraagd op 5 november 2019 via <https://globalgoalsoss.nl/het-doel/>

- Hermans, L.M. & Cunningham, S.W. (2018). *Actor and strategy models: Practical applications and stepwise approaches*. New Jersey: John Wiley & Sons Ltd
- Hoek, M. (2018). *The Trillion Dollar Shift: Achieving the Sustainable Development Goals. Business for Goods is Good Business* (p. 18, 92). New York: Routledge, Taylor & Francis Group
- Hoogerwerf, A. (2014). *Beleid, processen en effecten (h1)*. Alphen aan den Rijn: Samsom
- KplusV (2019). *Inkopen op impact leidt tot lagere milieuvoetafdruk: inkooporganisaties hebben de sleutel in handen*. Opgevraagd op 14 november 2019 via <https://www.kplusv.nl/duurzame-economie-en-leefomgeving/inkopen-op-impact-leidt-tot-lagere-milieuvoetafdruk/>
- Lovric, S. (2016). *Fairtrade as a solution for inequality on the global market: corporate perspective* (p. 79). Zagreb: University College for Finance and Law
- Max Havelaar (2015). *Fairtrade and the Sustainable Development Goals*. Opgevraagd op 10 september 2019 via <https://www.fairtrade.org.uk/Media-Centre/Blog/2015/July/Fairtrade-and-the-Sustainable-Development-Goals>
- Max Havelaar (z.d.). *Fairtrade @ work*. Opgevraagd op 10 januari 2020 via http://business.maxhavelaar.nl/fairtrade_at_work
- Nicholls, A. & Opal, C. (2005). *Fairtrade: Market-Driven Ethical Consumption* (p. 4-5). London: SAGE
- OECD (2017). *Ever heard of SDG washing? The urgency of SDG due diligence*. Opgevraagd op 8 januari 2020 via <https://oecd-development-matters.org/2017/09/25/ever-heard-of-sdg-washing-the-urgency-of-sdg-due-diligence/>
- PIANOo (z.d.). *Aanbestedingswet 2012*. Opgevraagd op 10 december 2019 via <https://www.pianoo.nl/nl/regelgeving/aanbestedingswet-2012>
- Plate-Forme Pour Le Commerce Equitable, Fair World Project & FairNESS (2015). *International Guide To Fair Trade Labels: A reference tool to better understand the guarantees of fair trade labels, standards, monitoring measures, and how they differ from sustainable development labels*. Opgevraagd op 9 januari 2020 via https://www.fairtradegemeenten.nl/wp-content/uploads/2017/06/Bijlage-4A-International_Guide_to_Fair_Trade_Labels_komp-via-Jochum-juli-2016.pdf
- Poel, J. Van der (2017). *Oss: een inventarisatie van de Global Goals in het gemeentebestuur op basis van alle Global Goals*. Opgevraagd op 15 november 2019 via https://vng.nl/files/vng/oss_final.pdf
- PricewaterhouseCoopers (2018). *From promise to reality: does business really care about the SDG's? And what needs to happen to turn words into action* (p. 16). Opgevraagd op 21 november 2019 via <https://www.pwc.com/gx/en/sustainability/SDG/sdg-reporting-2018.pdf>
- Rijksoverheid (2019). *Aanbestedingsregels*. Opgevraagd op 24 september 2019 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanbesteden/aanbestedingsregels>
- Rijksoverheid (z.d.). *Sustainable Development Goals: Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling*. Opgevraagd op 19 november 2019 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ontwikkelingssamenwerking/internationale-afspraken-ontwikkelingssamenwerking/global-goals-werelddoelen-voor-duurzame-ontwikkeling>

- Rijksoverheid (z.d.). *Proces van de aanbestedingsprocedure*. Opgevraagd op 11 januari 2020 via file:///C:/Users/Jens/Downloads/FS_Aanbestedingsprocedure.pdf
- Schmeer, K. (1999). *Stakeholder analysis guidelines (p. 3)*. Genève: World Health Organisation
- Stichting Circulaire Economie (2018). *Rapid Circular Contracting: innovatiegericht circulair inkopen*. Opgevraagd op 14 november 2019 via https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/gerelateerd/fs_40-rcc_-_rapid_circular_contracting_-_innovatie_gericht_circulair_inkopen.pdf
- The Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education (2018). *Fairtrade's role in Supporting the United Nations SDG's*. Opgevraagd op 10 september 2019 via <https://www.aashe.org/fair-trades-supports-un-sdgs/>
- United Nations (2015). *About the Sustainable Development Goals*. Opgevraagd op 27 september 2019 via <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- Verenigde Naties (z.d.). *Poverty eradication*. Opgevraagd op 9 januari 2020 via <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/povertyeradication>
- VNG (z.d.). *Over Gemeenten 4 Global Goals*. Opgevraagd op 19 november via <https://vng.nl/artikelen/over-gemeenten-4-global-goals>
- Vries, R. de et al. (2019). *Gemeentelijke bestuurskracht en de energietransitie (p. 11)*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving
- WFTO (2009). *A charter of Fair Trade Principles (p. 4)*. Opgevraagd op 9 januari 2020 via https://www.fairtradegemeenten.nl/wp-content/uploads/2013/03/FTAO_charters_3rd_version_EN_v1.2.pdf
- WFTO (2018). *International Fair Trade Charter*. Opgevraagd op 9 januari 2020 via https://wfto.com/sites/default/files/International_Fair_Trade_Charter_NL.pdf
- WHO (2016). *World Health Statistics 2016: Monitoring health for the Sustainable Development Goals (p. 3)*. Genève: World Health Organization
- Yuan, Z., Bi, J. & Moriguichi, Y. (2006). *The circular economy: a new development strategy in China (p. 5)*. Connecticut: Yale School of Forestry and Environmental Studies

Bijlagen

1. Praktische handleiding

1.1 SDG's en fairtrade in het gemeentelijk beleid

Alvorens er binnen de gemeente gekeken wordt naar welke impact er gemaakt kan worden op de SDG's, dient er gekeken te worden naar het speelveld. Welke ketens zijn er eigenlijk waar je als gemeente mee te maken hebt? Als je dit scherp hebt, kun je starten met het onderzoeken van welke problemen er in deze ketens spelen. Voor meer informatie over de risico's in verschillende productieketens, kun je het rapport over de samenhang tussen de SDG's en IMVO van de SER (2019) raadplegen. Zie hiervoor de link onderaan deze paragraaf. Nadat je een beeld hebt van de ketens waarmee je te maken hebt én de problemen in die ketens, kun je realistisch kijken naar de impact die je als organisatie kan hebben in de verschillende ketens. Om hier inzicht in te krijgen, kan het lonen om beleidsambtenaren van verschillende beleidsterreinen met elkaar in gesprek te laten gaan, om de ketens te bespreken, en te onderzoeken of hier overlappingen in zitten. Ook kan het lonen om in deze fase een expert van buitenaf te raadplegen. Nadat er een impactanalyse is gemaakt, kunnen er concrete en gerichte interventies worden doorgevoerd. Dit is tevens de fase waarin zal blijken aan welke SDG's deze interventies (die gebaseerd zijn op de problemen in de ketens) gelinkt kunnen worden. Het kan dus zo zijn dat één enkele SDG in een bepaalde keten voor de meeste problemen zorgt (zoals armoede in de koffiesector), waardoor een interventie die hieraan gerelateerd is (in dit geval Fairtrade gecertificeerde koffie) noodzakelijk is. Pas als laatste stap komt het uitdragen en communiceren van de SDG's aan de orde.

Voor het rapport 'Kansen pakken en risico's beheersen: over de samenhang tussen de SDG's en IMVO' van de Sociaal Economische Raad (2019), kun je de volgende link raadplegen: <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2019/sdg-imvo.pdf>

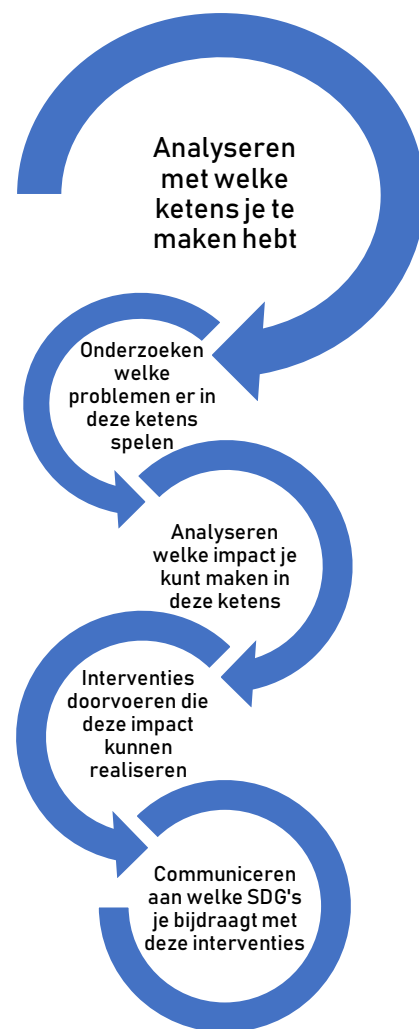

Fig. 1 Proces van SDG's in het beleid

1 NO POVERTY	Door de Fairtrade Minimum Price worden boeren beschermd tegen fluctuaties in de marktprijzen. Daarbovenop wordt een Fairtrade Premium betaald, waarmee boeren democratisch kunnen besluiten waaraan het geld besteed wordt. Daarnaast streven de Fairtrade Standards ernaar dat deze financiële voordelen eerlijk worden verdeeld onder de boeren.
2 ZERO HUNGER	Fairtrade zorgt er met handelsvoorwaarden voor dat producenten en werknemers kunnen voorzien in hun levensonderhoud. 60 tot 70% van het inkomen wordt door boeren van kleine bedrijven besteed aan voedsel (Fairtrade International, 2015). Een additionele premie kan dus van grote impact zijn op het geld dat boeren kunnen besteden aan voedsel.
5 GENDER EQUALITY	Vrouwen krijgen hetzelfde loon als mannen voor hetzelfde werk dat zij leveren. Ook worden vrouwen volwaardig betrokken in beslissingen over wat er gebeurt met de voordelen die zij genieten door Fairtrade-handelsrelaties (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Er zijn steeds meer Fairtrade-coöperaties die zogeheten quota hebben ingesteld voor de deelname van vrouwen binnen de landbouw.
8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH	Fairtrade draagt hieraan bij door de handelsvoorwaarden die de naleving van fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden garanderen (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Deze fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden omvatten o.a. het kunnen dragen van beschermende kleding, goede instructies bij het werken met gevaarlijke materialen/middelen, en een zorgvuldige klachtenbehandeling.
10 REDUCED INEQUALITIES	Door het verbieden van discriminatie en het promoten van gelijkheid probeert Fairtrade een bijdrage te leveren aan verminderde ongelijkheden. Hierbij wordt aandacht besteed aan werving, opleiding en promotie (Fairtrade International, 2019). Bovendien streeft Fairtrade naar inkomensmaximalisatie voor de producent, en niet naar winstmaximalisatie voor de inkooporganisatie en/of consument.
12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	Fairtrade helpt consumenten bij het maken van duurzame keuzes. Deze keuzes leiden ertoe dat de producenten een eerlijke prijs krijgen voor hun product, en investeringen kunnen doen in het verduurzamen van hun productieproces (Fairtrade Advocacy Office, 2016). Fairtrade geeft openheid over waar de ingrediënten vandaan komen, en aan de andere kant wat de marktvooruitzichten zijn (Fairtrade International, 2019).
13 CLIMATE ACTION	De Fairtrade Standards streven tevens naar vermindering van energieverbruik en broeikasgasemissies, zoals meststoffen. Tegelijkertijd bevorderen ze kwaliteitsbeheer van grond en water, en het behoud van biodiversiteit. Dit doet Fairtrade door duurzame landbouwmethoden te bevorderen, en producenten tools te bieden om zich te wapenen tegen een veranderend klimaat (Fairtrade Advocacy Office, 2016).
16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS	Door Fairtrade kunnen coöperaties beter onderhandelen met <i>traders</i>, en met de Fairtrade Premium kunnen producenten zelf bepalen waar zij in investeren (Fairtrade International, 2019). Daarnaast helpt Fairtrade de producenten om zich uit te spreken tegen onrecht, en zich te ontwikkelen in hoe ze moeten onderhandelen (Fairtrade International, 2019).
17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS	Fairtrade is een handelspartnerschap waarbij burgers, bedrijven, overheden, producenten en consumenten betrokken zijn. Met ruim 1,7 miljoen producenten, 1600 producentenorganisaties, en 2100 Fairtrade Towns – het internationale equivalent van Fairtrade Gemeenten – is Fairtrade wereldwijd bezig om impact te maken.

1.2 Instructies voor het opzetten van een platform

Bij het opzetten van een platform gaat het erom dat er een beweging ontstaat die verder reikt dan enkel de gemeentelijke organisatie. De SDG's moeten leven in het hele bedrijfsleven en de samenleving. Het vinden van enkele mensen die het idee dragen is een belangrijke stap in het creëren van draagvlak in een gemeenschap. De voorsprong die een Fairtrade Gemeente heeft op niet-Fairtrade Gemeenten als het gaat om de opzet van een platform, is dat het eerder benadrukte draagvlak in zekere mate al aanwezig is. Het nastreven van een gelijkwaardige en constructieve relatie tussen de leden van een dergelijk platform en de burgemeester en wethouders is een gewenste en eigenlijk ook noodzakelijke uitkomst in dit proces. Hierbij gaat het erom dat vrijwilligers als volwaardig worden aangezien door het gemeentebestuur. Echter moet hierbij benadrukt worden dat het, vanaf de kant van de vrijwilligers, erg belangrijk is om goed te reflecteren, en na te denken over de gunsten die worden gevraagd aan de gemeente. Bij het bredere publiek kan het platform bekendheid krijgen door actief te zijn op social media kanalen, en een goed geüpdatete website te beheren. Zeker met oog op het betrekken van jongeren is dit een belangrijke spil in het platform. Het organiseren van periodieke vergaderingen, waarbij alle partijen vertegenwoordigd zijn, kan een enorme katalysator zijn voor het doorvoeren van interventies. Tevens draagt het met elkaar in dezelfde setting zitten bij aan de beoogde gelijkwaardige relatie tussen actieve burgers (die immers vrijwillig actief zijn), en ambtenaren, raadsleden en/of leden van het College. Een eerder besproken platformraad – waarin een afgevaardigde van iedere partij uit de gemeenteraad aanwezig is – kan hieraan ook een grote bijdrage leveren. Daarnaast is het faciliteren van informele bijeenkomsten een manier om ideeën uit te wisselen. Dit verschilt met de vergaderingen in de vrijblijvendheid (er worden op deze bijeenkomsten geen gemeentebesluiten genomen), en de publieke toegankelijkheid. Geïnteresseerde burgers en ondernemers kunnen hier kennismaken met het platform.

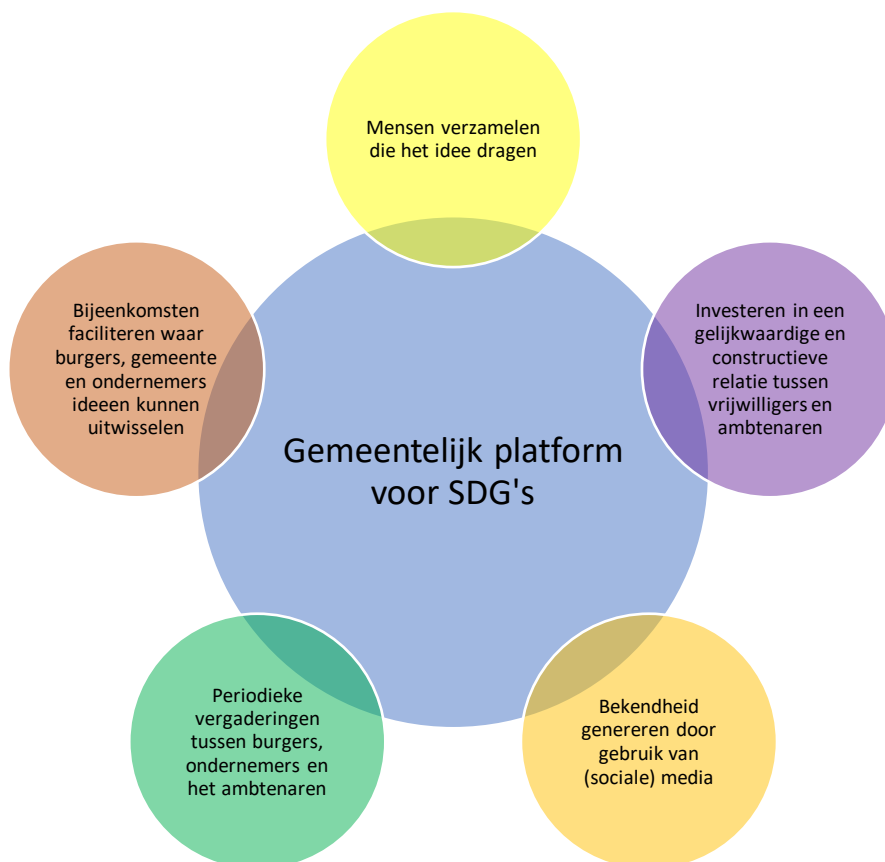

Fig. 2 Mogelijke eigenschappen van een gemeentelijk duurzaamheidsplatform

1.3 Aanbesteden in de praktijk

Belangrijk is dat gemeenten kritisch zijn én blijven in hun eisen omtrent fairtrade catering. Hoewel het interessant kan zijn om een lokale cateraar koffie te laten leveren op het gemeentehuis, moet de eis voor fairtrade producten in de kantine zwaarder wegen. Dit geldt ook voor de afweging tussen verschillende SDG's die gemeenten maken bij het uitzetten van een aanbesteding. Hierbij dient eerst gekeken te worden naar wélke SDG's een significante rol spelen bij het desbetreffende product. Bij koffie en thee is het cruciaal dat producenten een beter loon ontvangen, waardoor SDG1 niet ontweken mag worden. Het is hierbij belangrijk dat de mensen die *in charge* zijn als het gaat om het uitzetten van aanbestedingen, weten wat het belang is dat er wordt gehecht (of zou moeten worden) aan fairtrade. Ook kan er via de lokale werkgroep invloed worden uitgeoefend op de aanbestedingen, via de ambtenaar die lid is van de Fairtrade werkgroep. Met de relatief nieuwe inkoopmethode RIC zijn gemeenten in staat om bij hun uitvraag de volgende SDG's in acht te nemen: 1, 2, 5, 8, 10, 12, 13, 16 en 17. Hierbij speelt SDG 1 een leidende rol als het gaat om koffie en thee. Wanneer er een uitvraag moet worden gedaan, kunnen gemeenten in hun uitvraag de drie onderstaande criteria (zie figuur 3), opgesteld door Max Havelaar, opnemen in hun uitvraag. Fairtrade is dan namelijk het enige keurmerk dat hieraan voldoet, wat ertoe moet leiden dat alleen partijen die Fairtrade kunnen bieden, zich als opdrachtnemer aanbieden. Let op: dat een leverancier Fairtrade kan aanbieden, waardoor ze zich mogelijk aanbieden als opdrachtgever, wil niet zeggen dat ze dit ook zullen doen. In dit stadium gaat er helaas nog steeds wel eens iets mis. Let er dus op dat de koffie die zij daadwerkelijk leveren, ook echt Fairtrade gecertificeerd is. Op de volgende pagina vindt u een voorbeeld van hoe onderstaande criteria bij de aanbesteding van warme dranken in de Provincie Utrecht zijn gehanteerd.

Fig. 3 Eerlijke handelscriteria om op te nemen in de uitvraag van een aanbesteding
(aangepast overgenomen uit Max Havelaar, z.d., *Fairtrade @ work*)

7.5.6 Fair Trade

De principes voor eerlijke handel zijn verankerd in het inkoopbeleid van provincie Utrecht. Dit betekent onder andere dat provincie Utrecht hierdoor eisen stelt aan de te leveren koffie, thee, cacao en suiker welke moeten voldoen aan de criteria van eerlijke handel. De supplementen naast suiker mogen, maar behoeven niet, aan deze criteria te voldoen.

De te leveren koffie en cacao dient te voldoen aan ten minste de volgende eisen:

- koffie en cacao worden rechtstreeks betrokken (afgenomen) bij kleinschalige producenten verenigd in een coöperatie;

De te leveren koffie, cacao, thee en suiker dienen te voldoen aan de volgende eisen:

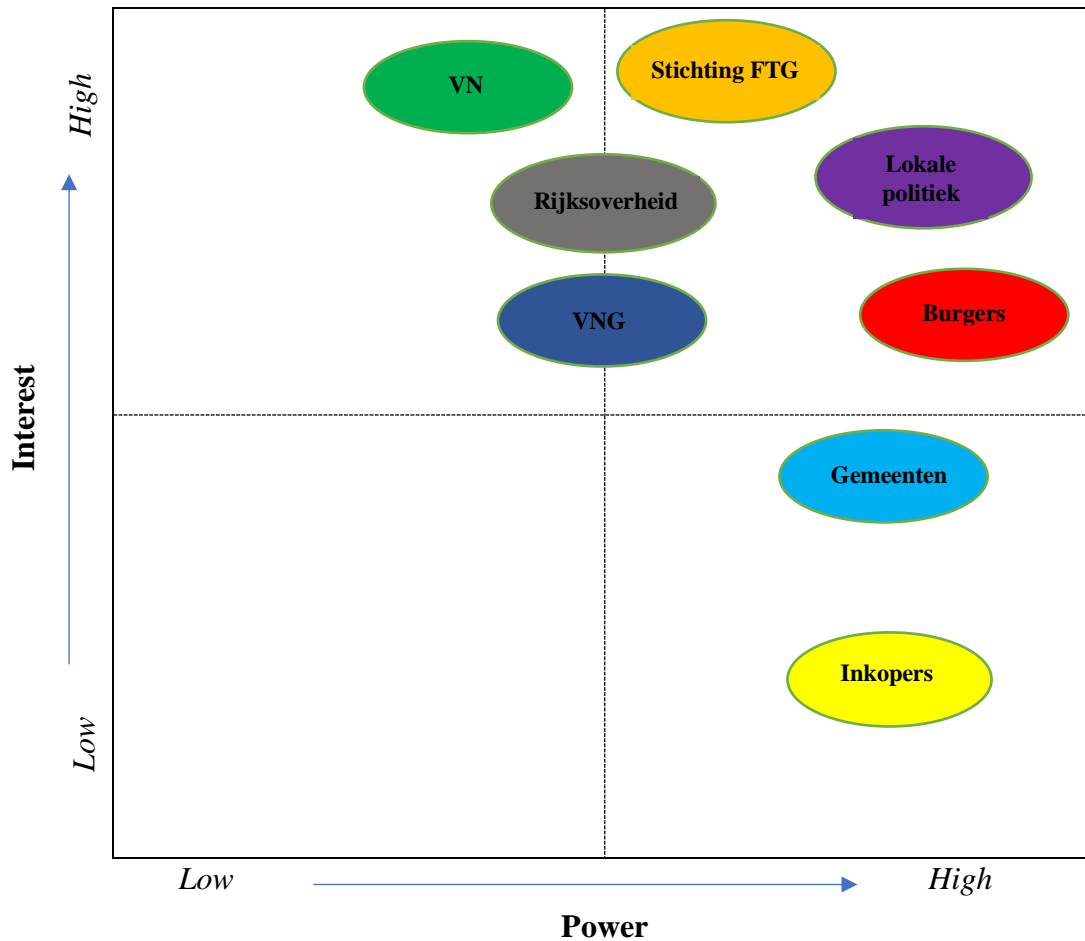
- Streven naar dekking kosten van sociaal- en milieuvriendelijke productie: producten worden tenminste tegen een vaste minimumprijs (garantieprijs) bij producenten afgenomen. Als de wereldmarktprijs boven de minimumprijs (garantieprijs) komt, wordt de wereldmarktprijs betaald aan de producent;
- Investeren in ontwikkeling: producenten ontvangen een additionele vaste niet onderhandelbare premie, waarmee zij in verdere ontwikkeling kunnen investeren;
- Voorfinanciering: de producenten kunnen indien gewenst een percentage van de verkoopprijs van hun product al ontvangen vóór verscheping, zodat zij noodzakelijke investeringen kunnen doen;
- Langdurige handelsrelaties: de samenwerking is van langere duur.

Indien de door de Leverancier geleverde producten zijn voorzien van het Fair trade keurmerk hoeven geen andere/nadere bewijzen te worden overgelegd dat aan voornoemde eisen voor dat product is voldaan.

Fig. 4 Eerlijke handelscriteria in aanbesteding warme dranken Provincie Utrecht
(overgenomen van Max Havelaar, z.d., *Fairtrade @ work*).

2. Actorenanalyse: Power-interest grid

Hierbij moet expliciet worden opgemerkt dat het gaat om de interesse in het laten aansluiten van fairtrade op de SDG's in het gemeentelijk beleid, en de kracht om dit voor elkaar te krijgen. Dit verklaart waarom Stichting Fairtrade Gemeenten bijvoorbeeld hoger op de *power*-as staat dan de VN

3. Actorenanalyse: Waarden, percepties en hulpbronnen

WAARDEN: Waar staan de actoren voor? Wat zijn hun strategische doelen?			
Actor	Strategische doelen	Probleem specifieke doelen	Interesse in het probleem (laag, midden of hoog)
Stichting FTG	Fairtrade onder de aandacht brengen in Nederland, door vraag en aanbod positief te beïnvloeden (Fairtrade Gemeenten, z.d.)	Fairtrade op gemeentelijk niveau laten aansluiten bij de SDG's	Hoog
Gemeenten	Taken uitvoeren die het belang dienen van de inwoners van de gemeente	Burgers het signaal geven dat er aandacht wordt besteed aan hedendaagse problematiek	Midden
Burgers	Draagvlak creëren om een vuist te maken tegen overheidsbeslissingen waar ze het niet mee eens zijn	De lokale politiek overtuigen van het belang van de SDG's op gemeentelijk niveau	Midden
Lokale politiek	De belangen van burgers zo goed mogelijk behartigen	Afhankelijk van de raadsfracties is er veel of weinig prioriteit voor de SDG's	Midden
Rijksoverheid	Burgers informeren over wetsvoorstellen, regels en beleidsplannen, en de actuele informatie over de ministeries	In kaart brengen hoe NL ervoor staat met de SDG's, en wat er nog moet gebeuren (Rijksoverheid, z.d.)	Hoog
VN	Ontwikkelen wereldeconomie, internationaal recht bevorderen	De implementatie van de SDG's in de lidstaten monitoren	Hoog
Inkoopadviseurs	Gemeenten adviseren over de mogelijkheden rondom inkopen	Een voor de opdrachtgever zo financieel aantrekkelijk mogelijk voorstel leveren	Laag
VNG	Het versterken van de lokale overheden, zodat gemeenten hun inwoners optimaal kunnen bedienen	Zoveel mogelijk gemeenten de SDG's laten omarmen als kader voor een duurzame toekomst (VNG, z.d.)	Hoog

PERCEPTIES: Hoe ervaren de actoren het probleem?				
Actor	Ziet de actor het verschil tussen de bestaande en gewenste situatie?	Wat zijn volgens de actor de oorzaken van het probleem?	Welke oplossingen wil de actor?	Liggen de oplossingen van de actor in lijn met wat de probleemeigenaar wil?
Stichting FTG (probleemeigenaar)	Ja	Gemeenten zien fairtrade niet als integraal onderdeel van de SDG's	Dat gemeenten de mogelijkheden inzien om fairtrade te koppelen aan de SDG's	Stichting FTG is de probleemeigenaar
Gemeenten	Ja	Het is lastig om in de praktijk invulling te geven aan de SDG's	Dat burgers in de rol van vrijwilligers draagvlak vormen en een deel faciliteren	Ze willen hetzelfde, maar de gemeenten willen over het algemeen niet voor al het werk opdraaien
Burgers	Misschien	Gemeenten kiezen vaak voor de financieel aantrekkelijkste optie, niet voor de meest duurzame	Dat gemeenten hun verantwoordelijkheid nemen betreffende invulling geven aan de SDG's	Ja, maar de probleemeigenaar streeft naar het integreren van FT, waar deze actor dat niet per se doet
Lokale politiek	Misschien	Afhankelijk van de raadsvertegenwoordiging	Dat de verantwoordelijke ambtenaren zich meer met het probleem bezighouden	Als dat ertoe leidt dat FT ook naar voren komt in de invulling, dan wel
Rijksoverheid	Ja	Een tekort aan urgentie bij gemeenten om het breed in te zetten op de SDG's	Goed afgestemde samenwerking tussen ministeries en het maatschappelijk middenveld	Als dat ertoe leidt dat FT ook naar voren komt in de invulling, dan wel
VN	Ja	Overheden zijn nog niet voldoende bereid om in te zetten op alle SDG's	Samenwerking tussen alle landen om deze doelstellingen voor 2030 te hebben behaald	Wel in lijn met, maar niet identiek. De probleemeigenaar focust zich op vooral op het belang van FT
Inkooporganisaties	Ja	Fairtrade is een financieel onaantrekkelijke optie voor gemeenten	Dat gemeenten op een andere manier invulling geven aan de SDG's (verschuiving prioriteiten)	Nee. De probleemeigenaar streeft naar synergie, waar deze actor niet meewerkt met de oplossingsrichting
VNG	Ja	Een gebrek aan nationale samenwerking / coördinatie	Dat gemeenten gezamenlijk optreden bij het 'oplossen' van het probleem	Ja, maar de VNG heeft niet expliciet aandacht voor FT bij het invulling geven aan de SDG's

HULPBRONNEN: Welke hulpbronnen heeft de actor die kunnen worden ingezet?				
Actor / hulpbronnen	Bronnen (draagvlak, kennis, financiële middelen)	Hoe belangrijk zijn de hulpbronnen?	Zijn de hulpbronnen geconcentreerd bij 1 actor?	Ben je afhankelijk van deze actor? Is dit een kritische actor, of juist niet?
Stichting FTG	Overzicht van alle best practices, en groot bereik	Belangrijk, omdat het bewustwording van mogelijkheden bij lokale werkgroepen kan creëren	Ja, alleen FTG beschikt over een dergelijk overzicht van Fairtrade Gemeenten	Deze actor is kritisch over handel, maar positief richting verandering
Gemeenten	Financiële middelen om inkoopbeleid af te stellen op fairtrade	Zonder bereidheid van gemeenten zelf worden plannen niet gerealiseerd	De Rijksoverheid stelt een deel van de financiële middelen ter beschikking, maar verder is de gemeente de actor <i>in charge</i> .	Ja. Zonder de bereidheid van de gemeente wordt het lastig om in de praktijk het beleid te beïnvloeden
Burgers	Draagvlak van de campagne, en kunnen voorstellen initiëren	Erg belangrijk. Initiatieven starten vaak bij gedreven burgers	Nee. Gemeenten kunnen ook zelf besluiten om de SDG's en FT op elkaar te laten aansluiten in het beleid	Om de koppeling te maken ben je niet van ze afhankelijk, maar ze oefenen wel pressie uit op gemeenten, en zijn vaak erg kritisch
Lokale politiek	Sturen het gemeentelijk beleid en representeren burgers	Belangrijk om de urgentie te bepalen richting het gemeentebestuur	Ja. Geen andere actor kan op dezelfde wijze invloed uitoefenen op het gemeentebeleid	Ja. Zonder steun van de raad is het moeilijk om het beleid te beïnvloeden
Rijksoverheid	Groot bereik, mogelijkheid tot stimuleren van beleidsaanpassing	Het is de actor die van bovenaf druk kan uitoefenen op gemeenten	Ook de VN oefent in zekere zin druk van bovenaf uit. Echter heeft de Rijksoverheid invloed op de financiële toestroom	Nee. Ook zonder de Rijksoverheid kunnen gemeenten actie ondernemen omtrent FT en de SDG's
VN	Het wereldwijd verenigen en mobiliseren van mensen en partijen, en veel kennis	In deze casus niet heel belangrijk, omdat het om lokale implementatie gaat	De VN is de initiator van de SDG's, en is de enige wereldwijde partner	In de praktijk niet. Gemeenten zullen eerder worden gestuurd door DE Rijksoverheid dan door de VN
Inkoopadviseurs	Veel kennis over aanbestedingen	Erg belangrijk. Zij kunnen gemeenten voorzien van de juiste kennis om voor Fairtrade te kiezen	Inkooporganisaties en -adviseurs hebben veel kennis over aanbestedingen, en daarmee veel invloed	De actoren staan kritisch tegenover het probleem wegens hun eigen winst oogmerk en het willen winnen van de tenders

VNG	Mogelijkheid om alle Nederlandse gemeenten te bereiken	Gematigd belangrijk. Zij hebben een grote achterban, maar FTG kan de Fairtrade Gemeenten ook bereiken	Nee, maar toekomstige FTG-gemeenten kunnen wel door de VNG worden gestuurd (de probleem-eigenaar kan hen niet makkelijk bereiken)	Nee. De VNG heeft weinig invloed op de implementatie van de SDG's in het gemeentelijk beleid.

4. Actorenanalyse: Table of positions

	Dedicated actors (high interest)		Non-dedicated actors (low interest)	
	Critical actors (important resources)	Non-critical actors	Critical actors (important resources)	Non-critical actors
Supportive actors	VN en FTG	Gemeenten, VNG en Rijksoverheid	X	X
Opposite actors	Lokale politiek en burgers	X	Inkoopadviseurs/-organisaties	X

Bron: Herman & Cunningham, 2018

HOE MAAK IK MIJN KOFFIE EERLIJK EN DUURZAAM?

Schenken jullie al Fairtrade koffie? Dan dragen jullie met deze keuze bij aan een betere wereld. Namens de koffieboeren bedankt!

Zo niet, dan kunnen jullie hiervoor gemakkelijk zorgen. Hiervoor zijn 2 manieren, afhankelijk van jullie inkoopbeleid.

Openbare aanbesteding:

Door bij de eerstvolgende openbare aanbesteding op warme dranken de onderstaande eerlijke handelscriteria mee te nemen. Koffieboeren kunnen alleen investeren in armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling als er prijzen betaald worden die dat mogelijk maken. Steeds meer inkopers erkennen dit en plaatsen dan ook in hun aanbesteding de volgende veel gebruikte tekst:

DE TE LEVEREN KOFFIE, THEE EN CACAO DIENT TE VOLDOEN AAN DE ONDERSTAANDE CRITERIA*:

- 1. Streven naar dekking kosten van sociaal- en milieuvriendelijke productie**
Producten worden tenminste tegen een vaste minimumprijs (garantieprijs) bij producenten afgenomen. Als de wereldmarktprijs boven de minimumprijs (garantieprijs) komt, wordt de wereldmarktprijs betaald aan de producent.
- 2. Investeren in ontwikkeling**
Producenten ontvangen een additionele vaste en niet onderhandelbare premie, waarmee zij in verdere ontwikkeling kunnen investeren.
- 3. Voorfinanciering**
De producenten kunnen indien gewenst een percentage van de verkoopprijs van hun product al ontvangen vóór verscheeping, zodat zij noodzakelijke investeringen kunnen doen.

N.B. De bovenstaande criteria geheel overnemen in de aanbesteding.

*De tekst is ontleend aan eerder gepubliceerde openbare aanbestedingen in Nederland, hierna kunnen geen rechten worden ontleend.

Ander inkoopbeleid:

Kies dan gewoon voor Fairtrade koffie! Te herkennen aan het Fairtrade/Max Havelaar keurmerk rechtsboven. Met jullie dagelijkse kopje koffie help je dan koffieboeren in ontwikkelingslanden een sterkere plek te verwerven in de handelsketen en geef je hen de mogelijkheid om te investeren in een duurzame toekomst. De koffiemachine werkt dan 'als motor van ontwikkeling'.

Meer weten? Bel met 030-233 70 75.

Stichting Max Havelaar, Arthur van Schendelstraat 550, 3511 MH Utrecht
info@maxhavelaar.nl | www.maxhavelaar.nl

6. Topic list en transcriptie interview Maartje Aarts (Global Goals Oss)

Topic list

- Start van platform Global Goals Oss (idee vanuit burgers of vanuit gemeente?)
- Aandacht voor Fairtrade alvorens platform bestond
- SDG's die volgens Oss raakvlak hebben met Fairtrade
- Voorbeelden van de raakvlakken (waaruit blijkt het?)
- Struikelblokken/belemmeringen
- Hebben jullie je gebaseerd op andere gemeenten, en/of op rapporten?
- Toekomstplannen van het platform
- Aanbestedingen als onderdeel van het beleid
- Wat zouden andere gemeenten kunnen doen?
- Alomvattende wat Oss doet rondom Fairtrade en de SDG's
- Vragen en afsluiting

Transcriptie

J:

Maartje, bedankt dat je met mij in gesprek wil gaan. En fijn dat het zo snel kon worden geregeld.

Kun jij allereerst iets vertellen over wat jij doet binnen het platform Global Goals Oss?

M:

Ja, ik ben nu bezig met de overdracht. Tot medio augustus was ik voorzitter. Al vanaf 2011. Ik ben er tien jaar bij in totaal. Het is nu een beetje zoeken, want ik kom in een adviseursrol voor het bestuur, maar het is nog een beetje uitvogelen hoe. Zo deden we in het verleden ook. Gebert, de oprichter, bleef als adviseur van het bestuur toen ik het destijds van hem overnam.

J:

Ah, op die manier.

M:

Maar dat is niet altijd gebruikelijk, alhoewel wel erg fijn voor een stukje continuïteit. Nu zitten er ook nieuwe bestuurders, dus zij moeten even organisatorisch uitzoeken hoe ze dit willen.

J:

Ja, want je wil dus wel graag betrokken blijven bij het platform?

M:

Het vreemde was: op 16 januari was eigenlijk mijn afscheid bij het platformoverleg. Toen heb ik ook geweldige woorden ontvangen van Wobine, de burgemeester. En een lokale onderscheiding: het Osje van verdienste. Maar er was nog geen nieuwe voorzitter, dus achter de coulisse was ik eigenlijk nog

steeds voorzitter. Ik kon het niet overdragen. Het was een heel vreemde periode. Gebert heeft vergaderingen overgenomen, want dat wilde ik niet doen. Dan leek het net alsof ik niet weg was.

De organisatie... dat vind ik prima om over te laten aan mijn opvolger. Wat ik boeiend vind, is het verder gaan met de Global Goals beweging die is ontstaan. Dat hoeft niet per se in Oss. Ik zou het leuk vinden, maar er zijn ook andere gemeenten die voorstellen om dit samen met hen in die gemeente uit te rollen.

J:

Interessant! Kun je al iets zeggen over welke gemeenten dat zijn?

M:

Nee, daar kan ik nog niets over zeggen. Dat ligt soms best gevoelig. Je hebt te maken met ambtenaren die subsidies geven aan bepaalde clubjes, en die clubs 'competen' soms wat met elkaar. Ik ben wat dat betreft een beetje oldskool, en zó blij dat we dat hier in Oss niet hebben. Want dat maakt dat je... kijk vroeger toen ik hier kwam wonen, dacht ik: nou, die gemeente doet niet echt veel aan ontwikkelingssamenwerking, fairtrade etc.. ik was best kritisch. Toen ik bij de Milleniumdoelen kwam, toen zag ik dat er ook kansen lagen. Destijds is er veel bezuinigd op subsidies voor dergelijke initiatieven, en ligt het dus best gevoelig voor sommige gemeenten.

Die gemeenten denken vaak: jeeetje, hoe komen we nou in een situatie zoals in Oss, dat we het hele veld vrij hebben...

J:

... dat ze echt met een schone lei kunnen beginnen?

M:

Ja, dat zouden ze het liefst willen!

J:

Is dat dan iets waar jij je in de toekomst graag op wil richten? Om samen met hen te kijken naar hoe dit...

M:

Ja, dat vind ik wel heel erg boeiend. Ik heb ook best wel een duidelijke mening over geld geven. Dat komt ook door mijn tijd in de ontwikkelingssamenwerking. Dat vind ik ook met subsidie. We denken altijd aan wederkerigheid, en dat maakt je als organisatie ook zelfbewuster. Dat vind ik heel boeiend: de maatschappelijke waarde, en ook de waarde van vrijwilligers. Dat je die zelf heel serieus neemt.

Niet in slachtofferschap, maar juist focussen op het creëren van maatschappelijke waarde. Ondertussen denk ik dat we iets bijzonders te pakken hebben.

J:

Ja, dat dit ook echt een best practice gaat zijn voor andere gemeenten?

M:

Ja, en vooral... er werd ook gevraagd of ik het wilde opschrijven in een boek. Op de Radboud Universiteit werd me hierover gevraagd. Een prof zei: er wordt zoveel geschreven over community building, maar we komen het zo weinig in de praktijk tegen. Je komt echt weinig tegen dat het op lokaal niveau ontstaat.

J:

Ja, bijzonder dat dat bij jullie zo is ontstaan! Je gaf aan dat jij het stokje overgenomen hebt van Gebert... is er op dat moment ook een andere weg ingeslagen? Een koerswijziging?

M:

Gebert is de grondlegger. Hij zat als eenmansfractie in de raad namens GroenLinks. Hij stelde toen voor om Millennium Gemeente te worden. Toen had hij zoiets van: en nu? We krijgen een vlag, en dan? En toen heeft hij voorgesteld... en dat is tot op de dag van vandaag een uniek kenmerk, om een werkgroep te maken waarin iedere partij van de raad vertegenwoordigd was door iemand. Dat is heel bijzonder, want dat maakt dat wij heel weinig weerstand ondervinden. Het is gewoon een ongeschreven regel: je gaat in de raad niet je eigen lid afzeiken.

J:

Ja, exact. Dus het 'verbale geweld' dat anders in de gemeenteraad plaatsvindt, vindt al plaats in de platformraad? Waardoor het in de gemeenteraad op weinig weerstand stuit.

M:

Precies!

J:

Goed bedacht ja!

M:

Er wordt ook steeds minder politiek bedreven. Er zitten ook andere organisaties, zoals het Armoedeplatform, de Raad van Kerken, Wereldwinkels, etc. Dus naast die platformraden hebben we eigenlijk ook allemaal mensen met een eigen achterban. Dus je hebt een heel groot draagvlak. Die personen kunnen met hun eigen achterban ook overleggen. De mensen aan tafel zijn intrinsiek gemotiveerd.

Hoewel we ook meningsverschillen hebben, hebben we in de platformraad grotendeels overeenkomsten. En omdat mensen zich vrij voelen om te zeggen wat ze vinden, levert dat een heel prettige sfeer op. Het politieke is er wat dat betreft heel erg uit.

J:

Dus als ik het goed begrijp hebben jullie via het platform een soort community gecreëerd van mensen die een bepaalde raadspartij of organisatie vertegenwoordigen, en dan namens hun achterban hun stem laten horen?

M:

Ja, ja. En even terug, want je begon met Gebert... hij werd dus eerst voorzitter van de werkgroep. Maar niemand die echt wist wat we ermee moesten in Oss. Hij had toen nog wat mensen gevraagd die bijvoorbeeld een project hadden in Afrika. Dat was 2008, en in 2009 had hij een berichtje in de krant als oproep voor belangstellenden. Dat leek mij interessant... op het snijvlak van beleid en concrete acties. Ik zat in het landelijk bestuur van microverzekeringen, met bankiers en verzekeraars. Ook heel interessant. En toen dacht ik: ik doe alleen op de school van de kinderen iets. Ik was net gestopt bij Fairtrade Original. Ik dacht: nou, dat is leuk! Ik heb toen een gesprek met Gebert gehad, en die dacht: wauw, iemand die in derdewereldlanden heeft gewerkt, met micro finance heeft gewerkt... ik werd als expert binnengehaald.

Vanaf toen ben ik vragen gaan stellen en hebben we in oktober 2009 een festival georganiseerd, en daar was ik projectleider van. We hebben toen een avond georganiseerd voor mensen die al met de Millenniumdoelen bezig waren. Er waren zo'n 60 mensen, en die hadden nooit eerder contact met elkaar gehad. Dat ging echt zo van: 'oh, ik zie jou altijd met je hondje over straat lopen. Jij hebt een project in Malawi?! Ik heb een project in Tanzania!'. En dat wisten ze van elkaar niet. We werden aan het einde avond bedankt, en toen leerde ik: je hoeft helemaal niet zo vreselijk veel te doen... je faciliteert. Mensen die allemaal al actief zijn, breng je bij elkaar. Mensen vinden het geweldig om met 60 mensen ergens mee bezig te zijn. Een man vertelde bijvoorbeeld: we laden een vrachtwagen vol en

we rijden naar Roemenie. En iemand anders zei: oh, zo zijn wij dertig jaar geleden ook begonnen, maar dat doen we niet meer, omdat je de lokale economie ermee verstoort. Dus nu proberen we mensen daar betere arbeid te laten verrichten.

J:

Oké, dus het platform heeft eigenlijk vooral een faciliterende rol om de verbinding in de gemeente te bevorderen?

M:

Ja! Nog even terug... dus 2011 zei Gebert: ik ben gewoon voorzitter geworden omdat iemand het moest doen. Hij was ook heel actief binnen GroenLinks, dus het moest een meer neutraal iemand zijn. Toen werd een voorzitter gezocht, en zei ik: nou, ik vind het boeiend welk ontwikkelingsproces ik voorzie. Maar ik ben geen bestuurder op afstand. Ik was bezig met de Fairtrade werkgroep, en dat wilde ik blijven doen. Dus ik zei: als jullie daarmee akkoord gaan, dan vind ik het oké! En daar was iedereen het mee eens.

J:

En om nog heel even terug te grijpen op hoe het is begonnen... Gebert zat toen in de raad namens GroenLinks. Dus vanuit de raad is het idee voor een platform ontstaan?

M:

Nou, dat nog niet eens. Hij opperde het idee om Millennium gemeente te worden. Hij was echt een eenling in zijn idee, en veel mensen snapten niet wat het inhield. Het is wel echt zijn individuele idee geweest. Hij zegt ook vaak: een politiek besluit... je kan het eigenlijk net zo goed een burgerinitiatief noemen, want ik was het als individu, en niet vanuit de GroenLinks als organisatie is voorgesteld.

J:

Ah, precies. Dus het is echt een individueel idee geweest?

M:

Ja, alhoewel ik de bron (deels toch GroenLinks) wel erken. Ik zeg ook altijd: wees respectvol naar je bron, ook al verander je later van koers.

In 2009 hebben we dat festival gehad, waar veel mensen aan hebben meegedaan. Dat gaf ook wel een boost. Daarna zijn we begonnen met de werkgroepen. Werkgroep Fairtrade en werkgroep Wereldmaaltijden. Dat wordt nu voor de negende keer georganiseerd. De werkgroep Fairtrade had als doel om Fairtrade Gemeente te worden. We hadden geen juridische vorm, en men trok daar ook helemaal niet aan. We gingen echt met bonnetjes naar de gemeente, en dan kregen we betaald. Dat was echt simpel. Maar op een bepaald moment had ik meer dan duizend euro voorgeschoten, en dacht ik: ja, ho eens even. We hadden ook niet echt een bestuur. We wilden het ook een beetje informeel en simpel houden...

J:

Maar de gang van zaken vroeg dus om meer professionalisering?

M:

Ja, tuurlijk. Ik zei ook in een vergadering: ik ga niet continu al dat geld voorschieten. Anderhalf jaar kostte het om te beslissen of we vereniging of stichting werden. En waar zat dat 'm in? Want ik heb er veel mensen naar gevraagd, dan zeiden ze: nou op maandagavond om half 9 nemen we een besluit, en op dinsdagochtend om half 9 doen we het.

Soms zat ik een soort mini-lectures te geven. Dan zei iemand: geld geven lost het op! En dan zei ik: nou, leg eens uit... en dan gingen we in discussie. Dan vertelde ik iets uit eigen ervaring, en dan dacht ik: maar dit is geen voorzitter...

we een huishoudelijk reglement waarin staat... als een soort ondernemingsraad clause, dat wanneer er grote beslissingen worden genomen, zoals iemand die zegt: 'we willen helemaal geen politiek meer aan tafel!', dan kan de platformraad een stokje steken voor wat het bestuur wil. Een soort veto. Zo hebben we dat ondervangen... dat je toch dat gevoel houdt. En dat had anderhalf jaar geduurd, omdat mensen dat informele en snel besluiten nemen bang waren kwijt te raken. Dat de energie er op een of andere manier uit zou gaan. En dat hoeft niet...

J:

Ja, en het zal ook wel lastig zijn dat er vanwege een professionelere setting geen mensen afhaken omdat ze het idee hebben dat ze niets meer te zeggen hebben.

M:

Ja, ja. Ja, precies. En dat is soms lastig, omdat sommigen veel te hard van stapel lopen, en sommigen bijvoorbeeld helemaal niet zitten te wachten op allerlei administratie.

J:

Dus is dat ook een van de belemmeringen die jullie hebben meegemaakt. Dat mensen bang waren dat het te bureaucratisch zou worden vanwege de overgang naar een stichting.

M:

Niet per se doordat je een stichting wordt, hoewel dat wel een stukje verantwoording afleggen met zich meebrengt, maar vooral ook de gewonnen prijzen. Je komt ineens vol in beeld. Want meteen toen we die prijs wonnen, stond de hele pers op de stoep van 'wow!'. Oss heeft verder niet zo'n geweldige naam. Je werkt aan bewustwording, je faciliteert, je probeert mensen erbij te betrekken. In je eigen kringetje, club, iedereen kan iets doen. '

J:

Interessant! Ik kom daar straks nog even op terug... welke stappen andere gemeenten kunnen nemen. Om even een sprongetje te maken naar de raakvlakken die jullie hebben gemaakt... op de bijeenkomst in Culemborg laatst hadden jullie zo'n mooi bord met alle SDG's, en bij sommigen een Fairtrade-logo erbij. Kun je iets vertellen hoe die gekozen raakvlakken tot stand zijn gekomen?

M:

Ja, de werkgroep werkte naar de titel Fairtrade gemeente toe. Voor ons was Fairtrade al langer een wezenlijk onderdeel van die global goals. Pas de laatste jaren, vooral ook omdat het bij ons zo vanzelfsprekend was, zijn we dat wat bewuster gaan profileren naar buiten toe. We hadden twee werkgroepen: de ene was Wereldmaaltijden (alles met voedsel van eerlijke productie), en eten is natuurlijk een hele mooie... op heel veel vlakken. En die andere (Fairtrade) is ook makkelijk op te pakken. Ook mensen die er weinig van weten, zeggen: 'ja, ik koop altijd Tony's!'. Nou, goed bezig! Je hoeft niet per se alle boeken te lezen en doordrongen te zijn met de filosofie. Maar het is handel, en dat proberen we uit te dragen! Ik heb bijvoorbeeld met Henk Zandvliet samengewerkt. Die heeft, heel hip, toen een filmpje ingesproken voor ons... dat we de titel weer kregen. En die zei toen: want Fairtrade is een hele goede vorm van ontwikkelings samenwerking. Toen dachten wij: 'Aaah! Die woorden gebruiken wij juist niet.'. Haal het daar nou weg... wij profileren ons ander. Niet dat het daar niets mee te maken heeft, maar handel is ontwikkeling. Lokale economie stimuleren is net zo belangrijk als hier. Dat verhaal willen we uitdragen!

De oldskool verhalen helpen ons daar niet altijd bij. Jongeren zien het wel vaak als handel. Niet dat je het oude moet afzweren... herken je bron, weet waar je vandaan komt, maar probeer het over te geven aan jongeren. Het sterft niet, het houdt niet op. Bij ons was het... het is ook wat de leider vertegenwoordigd. Doordat het van mij zo vanzelfsprekend was...

J:

Oké, dus dat is de manier waarop jullie het hebben benaderd. En de keuze waarom jullie bepaalde

SDG's aan Fairtrade hebben gekoppeld... ben jij dan degene geweest die dat heeft beslist, of is dat uit de literatuur gehaald?

M:

Nee, je zou kunnen zeggen dat onze ontwikkeling organisch is gegaan. Natuurlijk wel beïnvloed, maar niet letterlijk uit de literatuur. Bij de Millennium doelen benaderden we ze al als werelddoelen. Dat komt zeker ook door mijn achtergrond. Dus bij de SDG's hadden we dat idee al: het gaat ook om wat wij hier doen. Wij moeten ook kritisch naar onszelf kijken. Die koppeling is vooral doordat anderen ons er vragen over gingen stellen. En toen dachten we: nou, hoe gaan we dit uitdragen? En toen had net Wobine, de burgemeester, een stukje in het VNG-magazine gehad, waarin er acht stonden. En toen kwamen wij eigenlijk tot tien, en indirect alles, maar we kunnen niet alle...

J:

Ja, je wil natuurlijk een goede onderbouwing kunnen geven

M:

En toen hebben we gekeken... wat is nou voor ons het hoofddoel (maar dat benoemen we niet vaak naar buiten), en dat is goal 8: fatsoenlijk werk en economische groei. Daarvan dachten we: hier moet Fairtrade in ieder geval bij aanhaken. Bij die werkgroep zitten ook de economen, Kracht van Oss (een platform voor werkgelegenheid), de wethouder die economische zaken in zijn portefeuille heeft, en die proberen we steeds uit te dagen: nou wethouder, Fairtrade is handel. Hoe pak jij dat op?

Het is dus een strategische keuze: hier zeggen we acht vooral, maar we zijn bezig met 10. En sinds we dat zeggen, horen we mensen: wauw! Dus als ik een reep Tony's koop, draag ik indirect bij aan 10 van de SDG's?! en dat levert een heleboel bewustwording op. En dat banner wordt nu ook al nagemaakt. Ik hoorde bijvoorbeeld van Bilthoven...

J:

Ja, klopt!

M:

En dat vind ik ook alleen maar leuk om te delen. We zeggen wel: benoem nou ergens op je website dat je het van Oss hebt... een beetje PR.

J:

Ja, spread the word.

M:

Ja, precies! Pak het maar! We hebben erover nagedacht, en niet iedereen hoeft erover na te denken. Wij vinden het ook fijn als anderen dingen doen... dat zeggen we ook: deel het ook met ons als jullie toffe dingen hebben bedacht. Het is zonde van de tijd als iedereen hetzelfde gaat doen.

J:

Ja, natuurlijk. Snap ik.

Wij hadden het er in Culemborg ook over... ik richt me in m'n eerste onderzoeksvraag vooral op de koppeling tussen de SDG's en Fairtrade, er zijn allerlei rapporten, zoals van Fairtrade International, de VN, die iets zeggen over die koppeling. Daarin komen veel dingen overeen met jullie koppeling, maar soms zie je ook kleine verschillen. Hebben jullie dat op een bepaalde manier uitgeschreven?

M:

Nee, dat hebben we nog niet gedaan. Er is sowieso... we hebben het niet uitgeschreven, en dat geldt voor heel veel hier. Er zijn continu nieuwe dingen aan de gang, en ik hoop dat de tijd vrijkomt om dat uit te schrijven. En het logo hebben we natuurlijk gecombineerd... in de platformraad hebben we in een constructie toch min of meer gezamenlijk het logo ontworpen. Hier is natuurlijk veel discussie

over geweest. Je pakt natuurlijk twee beeldmerken, en we hadden zoets: het is zo zonde om die bekendheid van Fairtrade niet te benutten. De SDG's waren natuurlijk nog helemaal niet zo bekend bij mensen, en Fairtrade had een naamsbekendheid van boven de 90%.

J:

Ja, zou zonde zijn om dat niet te benutten inderdaad.

M:

Ja, dus wat wij nu uitdragen is dat wanneer je met Fairtrade bezig bent, je ook op een heel verantwoorde wijze met de SDG's bezig bent. Dan hoef je helemaal niet zo veel meer te doen. En ja, de verschillende koppelingen die we hebben gemaakt... we hebben ze toen vertaald. En bij SDG 16 hadden ze het woord 'justice' niet vertaald, en dat vonden wij zo'n slechte zaak, omdat gerechtigheid en recht op rechtspraak zo wezenlijk is in de wereld. En bij 8 hebben we 'groei' weggelaten, omdat we hier zeggen: het is ons geval de vraag of het altijd groei moet zijn, en of het niet ook continuïteit mag zijn.

J:

Mooie gedachte, ja. Ik heb natuurlijk gezien welke SDG's jullie gekoppeld hebben. Kun je er nog een aantal uitlichten en daar kort wat over zeggen? Dat zou ik heel graag in mijn onderzoek willen opnemen. Het is ook prima als je dit later nog naar me mailt hoor.

M:

Ja, over sommigen wil ik nog wel even nadenken. Deze is dus de kern... en deze is bedoeld als ongelijkheid tussen landen, maar hier is ie uitgelegd als: vluchtelingen en gehandicapten hebben in ons land nog steeds mindere kansen. Wij zeggen dus: prima dat de VN 'm zo heeft bedoeld, maar als mensen zich gemotiveerd voelen om hiervoor te gaan, dan passen we 'm gewoon een beetje aan.

Deze (12) zit er bij... we denken dat dat een wezenlijke is voor Fairtrade. We zien ook dat Fairtrade een mogelijkheid is om nieuwe verbindingen te leggen als we met ondernemers praten. Gister hebben ik hier met een groothandel in koffie gesproken. Dan merk ik ook dat het, hoewel ze niet meteen om zijn, een heel mooi middel is om nieuwe verbindingen te leggen. Dan zegt zo'n bedrijf: ja, het gaat toch om de winst. Dan zeg ik: wij hebben 50 tot 60 directeuren gesproken, en ik geef je op een briefje: je prijst jezelf uit de markt. Daar kun je niet meer mee komen.

J:

Dat is niet van deze tijd, nee.

M:

Je jongere klanten verlies je. Als je zegt niets te hebben met duurzaamheid, en gaat voor de winst, dan loop je echt achter de feit aan. Die directeur bevestigde dat, maar toen zei hij: maar in de horeca... toen zei ik: ja, in de horeca is dat zo ja. Als je buurman een kopje koffie voor een dubbeltje minder serveert, weet je dat mensen – als het om dezelfde koffie gaat – daar koffie gaan drinken. Vaak zeggen ze dan: maar is het echt zo slecht gesteld met die koffieboeren? Dan zeg ik: weet je hoe het me de boeren van jullie koffie is gesteld? Als je het wil vergelijken... het is natuurlijk heel makkelijk om Fairtrade onder een vergrootglas te leggen. Mensen roepen wel: ja, maar je hoort hele slechten verhalen over Fairtrade... dan zeg ik: ik heb bij Fairtrade Original gewerkt... als je een voorbeeld hebt, laat het weten! Het is een keurmerk... ik bel gelijk een oud-collega en het wordt uitgezocht.

J:

Ja, ja.

M:

In die tien jaar dat ik bij het platform zit heb ik het altijd gehoord, en dan zeggen mensen: nee, nee... ik zag iets op Facebook. Een concreet voorbeeld heb ik niet. Oké, maar heb je dan een concreet onderzoek? Dat hebben ze natuurlijk ook niet. En dan zeg ik: nou, als je het iets hebt... gelijk bellen.

Gister ook weer, en dan zit ik weer te genieten... collega's vinden dat geweldig. Ik kan uit eigen ervaring vertellen. De grootste criticaster bedankte me achteraf, omdat ie veel geleerd had. Het voordeel om in Fairtrade te hebben gewerkt in Azië etc. is dat niemand je vastkletst. Met wie je ook praat. Ik ben er geweest, dus ik schud wel weer een of ander voorbeeld uit m'n mouw...

J:

Ja, dat waarde van het keurmerk aantoont...

M:

Ja, precies... haha

J:

En ik zit even te denken, er zijn een aantal puntjes die ik nog wil bespreken voordat we zo naar het overleg gaan. Zie jij de mogelijkheid om de uitwerking van de SDG's via de mail naar mij te sturen?

M:

Ja, wanneer heb je het nodig... ?

J:

Het heeft geen haast. Ik ga overmorgen naar Cardiff toe. Zondag ben ik terug. Het hoeft na de jaarwisseling pas af te zijn, maar als jij het...

M:

In november heb ik tijd. Ik zit nu zo vol.

J:

Ja, als jij het in november stuurt... helemaal goed.

M:

Ja, en ik vind het zelf ook wel heel interessant. Nu ik met jouw in gesprek ben, denk ik: ja, mooi... dus bedankt voor de vraag.

J:

Ja... laatst zat ik met Henk Zandvliet aan tafel, van De Bilt, en toen vroeg ik: hebben jullie dezelfde gekoppelde SDG's overgenomen van Oss, of hebben jullie zelf ook...

M:

O, ja! De Bilt inderdaad... ik zei Bilthoven net, maar het is De Bilt inderdaad.

J:

En toen keek hij me enigszins verbaasd aan, en zei hij: ja, we hebben natuurlijk dezelfde. En dat is prima, maar het lijkt mij dat als wij dat als gemeente zouden doen, ook zelf goed zouden willen weten waar die koppeling op gebaseerd is. Dus voor jullie zelf misschien ook interessant ja...

M:

Ja, dat vind ik ook. Het is natuurlijk wel een eer dat mensen het van je overnemen, maar inmiddels kopiëren mensen het, omdat ze denken dat wij het allemaal wel hebben uitgezocht, zonder dat ze zelf de filosofie erachter begrijpen. Dat is een hele goede van je... goede vraag voor Henk ook.

J:

Ja, ik zie al helemaal voor me dat er straks iemand in De Bilt opstaat en zegt: leuk en aardig, maar leg eens uit... en dat De Bilt dan met de vinger naar Oss wijst.

M:

Ja, haha... 'dan moet je in Oss zijn!'

J:

Ja, precies... dat zou raar zijn.

Hé, en weet jij, ook al zit je nu in de overgangsfase van voorzitter naar ex-voorzitter, toekomstplannen waar het platform zich erg op richt?

M:

We waren dit jaar vrij extern gericht... het festival, de vragen van buitenaf... als voorzitter was ik vooral met het festival en externe partijen aan het voeren, dus voor dit jaar hadden we staan: versterking van de eigen organisatie. Welke mensen hebben we nodig in de teams? We hebben heel veel jongeren erbij gekregen door de klimaatacties. We hebben scholen benaderd met de vraag of de jongeren die met de klimaatacties actief waren, misschien ook interesse hebben om bij ons platform aan te sluiten. Je kunt niet zeggen: wij kunnen jongeren er niet bij betrekken... je moet jongeren erbij betrekken. Als je het niet zelf kunt, dan moet je er iemand bij halen die het bruggetje wel kan maken. Al die jongeren die met klimaat bezig zijn, kennen Fairtrade. daar ligt je kans! Je moet het ijzer smeden wanneer het 't heetst is. We hebben nu 20-25 jongeren. Als je het zelf niet kunt, moet je het iemand anders laten doen.

J:

Is dat ook een boodschap die je aan andere gemeenten zou geven? Om mensen van buitenaf te halen wanneer zoiets niet binnen de organisatie lukt?

M:

Ik heb het wel eens 'een ritje op de dragers, en niet op de klagers' genoemd. Je hebt een paar dragers nodig, en dat is in iedere gemeente of gemeenschap nodig.

J:

Oké, dus het draagvlak zie je als een belangrijk punt voor gemeenten om mee aan de slag te gaan?

M:

Ja, en ik zie het ook als heel belangrijk... Wobine en ik hebben heel intensief samengewerkt, maar dat je in een gelijkwaardige en constructieve relatie samenwerkt. De burgemeester is natuurlijk de hoogste in rang, dus dat is fantastisch, maar dat hoeft niet per se. Dus ook vrijwilligers voor volwaardig aanzien door ambtenaren. In Culemborg heb ik een sessie verzorgd, en zei ik ook: reflecteer. Wat voor een organisatie ben je? En wat wil je uitstralen? Wil je altijd in de bedelstand naar de gemeente, of wil je zelf waarde creëren? Terwijl dit naar mij niet ingewikkeld is. Het is natuurlijk geweldig wat alle mensen van de Wereldwinkels gedaan hebben, maar het is zo oldskool... we hebben alles geprobeerd, zeggen ze. Maar heb je dit of dit of dit geprobeerd? Nee... en dat klopt niet. Met alle respect. En misschien willen ze dat ook niet. Maar zeg dan: wij gaan stoppen, wil iemand anders ermee doorgaan?

J:

Ja, angstig om het over te dragen?

M:

Ja, maar ook... alsof het na hen niet mogelijk is. Natuurlijk is het mogelijk.

J:

Ja, er gaat juist nu geen dag voorbij dat er geen protesten of demonstraties zijn rondom klimaat.

M:

En dat is heel belangrijk om uit te stralen... er zijn heel veel kansen, en iedereen kan meedoen. We hadden een mevrouw van boven de 80 die aanwezig wilde zijn bij het festival, maar we hadden daar geen rolstoelvriendelijke omgeving voor. Dus toen heb ik tegen de technicus gezegd: we sluiten niemand uit, hebben we gezegd. Dus zij mocht aansluiten, en er is speciaal een stoel voor haar neergezet. Achteraf kwam ze ons hartelijk bedanken, en ze had genoten.

J:

Gaaf! Dat zijn mooie dingen ja. Hé, ik ga voor dit onderzoek ook iemand spreken over aanbestedingen. Is dat iets waar jullie met het platform ook mee bezig zijn?

M:

Er komt een afspraak. De lokale koffiehandel zei: waarom kunnen wij geen koffie leveren aan de gemeente? DE heeft ooit gedreigd met een rechtszaak over Fairtrade koffie. Hier hangt het bordje Fairtrade restaurant. En het gaat dus om het bedrijfsrestaurant van de gemeente. De gemeente zegt: dat krijgt de cateraar. Maar als je pech hebt, verdwijnt die cateraar ook weer. En nu had degene die over de aanbestedingen gaat, tegen Marie-Louise gezegd: we weten niet of we weer een bedrijf vinden dat zo positief tegenover fairtrade staat. Toen zei Marie-Louise: het moet omgekeerd worden. Dit zijn onze voorwaarden, en daar moet zo'n bedrijf aan voldoen. Oh... ik schrok er echt van. Dus ik krijg een gesprek met hem. Oh, dit telefoontje moet ik even opnemen... het gaat over zometeen.

[telefoongesprek]

Er is een crisisoverleg. Het is onduidelijk wat er aan de hand is. We moeten even naar de zaal toe.

7. Topic list en transcriptie interview Fieke Faber en Joanne Penning (Duurzaam De Bilt en Samen voor De Bilt)

Topic list

1. Introductie geïnterviewden
 - betrokkenheid
 - achtergrond binnen duurzaamheidsthematiek
2. Oprichting Duurzaam De Bilt
 - uit welke behoefte?
 - initiatiefnemer burgers of gemeente?
3. Fairtrade Werkgroep De Bilt
 - rol binnen Duurzaam De Bilt
4. Koppeling tussen fairtrade en de SDG's
 - voorbeeld: aftrap bij FC De Bilt
 - andere voorbeelden uit Week van de Duurzaamheid?
5. Platformstructuur
 - draagvlak binnen de raad of het College?
 - periodieke vergaderingen?
6. Focus en toekomstplannen
 - huidige focus SDG's (welke?)
 - toekomstplannen platform
7. Overige ontwikkelingen en initiatieven
 - banner overgenomen van Oss
 - toezicht op aanbestedingen en fairtrade als voorwaarde hierin
8. Afsluiting
 - belangrijke onderwerpen gemist?

Transcriptie

Jens:

Hé, goed dat jullie er zijn. Fijn dat het op zo'n korte termijn kon. En dat jullie er ook nog eens allebei bij aanwezig kunnen zijn. Fieke, om met jou te beginnen... kun je iets zeggen over de rol die jij hebt binnen het hele verhaal?

Fieke:

Wij kwamen terug in Nederland in 1972, toen was hier net de Wereldwinkel opgericht. Ik was nieuw in De Bilt en kende niemand, en toen liep ik langs de Wereldwinkel, en dacht ik: hier moeten mensen zitten waar ik mee kan praten. En dat was ook zo. En dat is voor mij het begin geweest. Voor mij was dat een goede ingang om bezig te zijn met eerlijke handel. Ik heb daarnaast gewerkt bij een milieuorganisatie. Ik ben heel lang medewerker geweest bij de Wereldwinkel, totdat die stopte. Toen kreeg ik net een baan, en heb ik er even van afgezien. Toen er een nieuwe winkel opende, hield mijn baan ook ongeveer op, dus ben ik weer ingestapt. Dus heel lang al...

Jens:

En kun je iets vertellen over de rol die je nu hebt?

Fieke:

Nu zit ik in de PR-groep. Ik ben geen winkelmedewerker meer.

Jens:

En binnen Duurzaam De Bilt?

Fieke:

Dat is een apart hoofdstuk. Dat hoort meer bij Joanne. Vanuit de Wereldwinkel zijn we dus de Fairtrade campagne begonnen. Toen liepen we ertegenaan dat we met name de horeca niet over de streep kregen. Biologisch prima, maar mensen kwamen speciaal naar hun restaurant voor de koffie, dus dat was moeilijk. En toen dachten we: we vinden het zo raar dat bij criterium 6 al die aspecten van duurzaamheid zo gescheiden worden. Toen kwam de Global Goals campagne op, en dat zagen we als een manier om aan te sluiten op de andere onderwerpen. Maar toen dachten we: dat moeten wij niet gaan doen, dat moet Samen voor De Bilt gaan doen.

Joanne:

Haha, ja... ik neem het even over. Toen kwamen jullie aan van: wat kunnen we doen met de 17 Global Goals? Samen voor De Bilt is een netwerkorganisatie van bedrijven en maatschappelijke organisaties, en wij leggen verbindingen. Dus dit was een vraag die binnenkwam, en wij hadden toen een platform 'duurzaamheid' en daar zaten dus bedrijven en maatschappelijke organisaties in...

Fieke:

Ja, daar zaten wij ook in...

Joanne:

Ja, en die pakten elk jaar een duurzaamheidsthema. Toen zijn we om de tafel gegaan om te kijken: wie zijn de koplopers binnen het platform... en dat zijn BENG, Fairtrade, Biltsheerlijk, het Repair Café...

En toen kwam Duurzaam De Bilt in 2018 met de eerste week waarbij mensen konden laten zien wat ze al deden aan de Global Goals, of wat ze zouden willen doen.

Ik heb altijd een dubbele pet gehad, want Duurzaam De Bilt valt niet onder Samen voor De Bilt, maar ze zijn vertegenwoordigd daarin.

Jens:

Ja, ik heb uiteraard op de websites rondgekeken, en het ging recent natuurlijk over De Week van de Duurzaamheid, maar als ik het goed begrijp is de Fairtrade werkgroep dus onderdeel van Duurzaamheid De Bilt.

Joanne:

Ja, en die zitten in de kerngroep... en zij hadden natuurlijk een achterban.

Fieke:

Ja, en het idee toen we begonnen was om die website als eerst te maken, maar niet vanwege die week, maar met de insteek om een levende website te maken.

Jens:

Ik las in de jaarrapportage inderdaad dat de bezoekersaantallen tijdens de Week van de Duurzaamheid heel hoog waren, en daarna ook weer erg daalde. Ook niet te voorkomen denk ik...

Joanne:

Neuh... maar we hebben vorig jaar ook al het plan voor de gemeente neergelegd, en dat betekent dat je ook alle activiteiten erop gaat zetten, en dat kost erg veel tijd.

Fieke:

Ja, en wat wij in gedachten hadden bij deze nieuwe Wereldwinkel, is dat je hierachter dus een ruimte hebt waar je dingen kan promoten. Maar dat moet allemaal groeien.

Jens:

Ja, en je zei net: de Fairtrade werkgroep is een van de koplopers binnen Duurzaam De Bilt. Maar hoe zit het dan qua initiatiefnemers? Is het een burgerinitiatief? Uit welke behoefte is Duurzaam De Bilt ontstaan?

Fieke:

De behoefte aan verbreding dat er zoveel gaande is. Dat je je als Fairtrade niet moet isoleren, en laat zien waar de verbinding ligt.

Joanne:

Ja, dat heeft Fieke gewoon aangezwengeld.

Fieke:

Nou... haha

Joanne:

Ja, maar dat is wel zo... daar heb je wel medestanders in gevonden...

Jens:

En blijkt het in de praktijk ook heel erg dat de Fairtrade werkgroep een van de koplopers is?

Joanne:

Niet als koploper zijnde. Voor mij zijn alle koplopers gelijk.

Jens:

Nee, begrijp ik. Ik vraag het, omdat er in een grafiek in de evaluatie was weergegeven hoe de SDG's procentueel zijn teruggekomen in de Week van de Duurzaamheid. Dat waren 7, 8, 11, 12, 13 en 15. Sommigen daarvan hebben natuurlijk raakvlak met Fairtrade... bij de activiteiten zag ik bijvoorbeeld dat er een soort symbolische aftrap was met een Fairtrade bal. Zijn er verder nog Fairtrade gerelateerde activiteiten geweest?

Joanne:

Even om terug te grijpen op wat je net zei: wij hebben ons niet gefocust op SDG's, maar de burgers. Dat is voor ons wel de vraag trouwens: moeten wij niet meer focussen gaan aanbrengen? Dat is even een dingetje... maar Fairtrade activiteiten...

Fieke:

Het debat... dat was op de dag zelf. De Fairtrade Gemeenten vlag uitgehangen. Volgens mij waren er wel meer, maar ik heb daar niet speciaal naar gekeken.

Joanne:

Nee, uit m'n hoofd weet ik dat ook niet.

Jens:

Maar per SDG zijn er dus activiteiten georganiseerd, en hebben jullie er dan – met oog op die sturing – wel op gelet dat iedere SDG terugkwam in de Week van de Duurzaamheid?

Joanne:

Nee, voor ons was het echt belangrijk dat mensen de dingen organiseerden die zij belangrijk vonden. Als het nou allemaal over duurzame steden ging, dan vinden mensen dat kennelijk belangrijk. Vorig jaar hadden we weinig over water, waardoor we nu wel hebben gedacht van: kunnen we daar wat mee? Maar het doel was dus vooral beweging...

Fieke:

En we lieten mensen zelf invullen over welke SDG's het viel, en daar ging we dan ook niet met ze over in discussie.

Jens:

Snap ik. Ik vraag het omdat ik in mijn onderzoek erg gericht kijk naar hoe Fairtrade onderdeel kan blijven van de SDG's, en we zien een trend van gemeenten die afstappen van de Fairtrade Gemeenten campagne, en zich gaan focussen op de SDG's (alsof Fairtrade daar geen onderdeel van is).

Fieke:

Ah, zo... ja, ik zeg ook steeds: we moeten zorgen dat Fairtrade boven tafel blijft in de campagne. Anders krijg je wat de horeca heeft: alles is belangrijk... duurzame energie, geen verspilling...

Joanne:

Ja, dan wordt het ondergesneeuwd.

Jens:

Ja, precies. En ik denk juist de SDG's zo'n mooie kapstok zijn om Fairtrade aan op te hangen. Dat doen jullie in mijn ogen al heel mooi door de Fairtrade werkgroep als een van de koplopers op te nemen binnen Duurzaam De Bilt.

[Joanne wijst naar banner]

Ja, ik zei net ook tegen Fieke: het is heel mooi dat zo'n banner inzichtelijk maakt dat je door Fairtrade Gemeente te zijn, bijdraagt aan bepaalde SDG's. Dat is natuurlijk fantastisch.

Fieke:

Ja... het is alleen voor gemeenten vaak niet vanzelfsprekend dat je naast grote thema's als afval en energie ook nog moet denken aan welke koffie en thee je hebt. En dat is belangrijk om toch te laten zien.

En je kan niet alles... maar tegelijkertijd is dat het fijne: ik doe dit, maar ik ben zo blij om te weten dat jij dat doet.

Joanne:

Ja, precies.

Fieke:

Dat vind ik heel geruststellend. In de Wereldwinkel vroeger hoorde ik dan dingen over bijvoorbeeld Tanzania, maar dan dacht ik: heel interessant, maar moet ik me daar nou ook nog in gaan verdiepen?

Jens:

Ja, en ik had het er laatst met Henk over... het is natuurlijk ook een heel verschil of het hier of daar iets bijdraagt. Fatsoenlijk werk en economische groei is iets dat niet alleen in producentenlanden, maar ook hier een grote rol speelt. Heel veel gemeenten vinden het wel belangrijk om het hier voor elkaar te krijgen, maar vergeet dan soms de impact die geleverd kan worden voor producentenlanden. Het lijkt een heel subtiel verschil, maar het is een erg groot verschil.

Joanne:

Ja, en die insteek hebben wij vanaf het begin gehad: de grens ligt niet om De Bilt heen, maar om de wereld heen.

Fieke:

Ja, precies.

Jens:

En hoe zit het bij Duurzaam De Bilt qua vergaderingen?

Joanne:

Ja, we hebben koplopersgroepen. Als we de Week van de Duurzaamheid organiseren, gaan we natuurlijk op tijd bij elkaar zitten. Dan komen we 4 a 5 keer bij elkaar. Dit jaar verliepen dingen vrij soepel, dus hoefden we minder vaak bij elkaar te komen dan het jaar ervoor.

Jens:

Ja... want ik ben nu even hardop aan het denken, maar is het niet zo dat iedere koploper zorgt dat zijn of haar onderwerp gerepresenteerd blijft.

Joanne:

Ja, dat is zeker zo. Maar dan hangt het er van af wat ze kunnen doen. Of het reëel is.

Fieke:

Ja, dat is zoeken nog...

Joanne:

Ja, en dat kan ook per jaar verschillend zijn. Het is niet zo: je bent koploper, dus dan moet je... maar wel: wat gaan jullie doen? Het naar scholen brengen van het theaterstuk over Max Havelaar is helaas niet gelukt, maar andere dingen lukken tot onze verbazing bijvoorbeeld wel weer. Dat je denkt: waar komt dat nou vandaan?

De koplopersgroep komt bij elkaar zovaak als ze dat nodig achten.

Jens:

En wat is de rol van de gemeente hierin?

Joanne:

Ja, financieel natuurlijk. Wat dit jaar heel prettig was, is dat ze dit jaar zelf activiteiten hebben gefaciliteerd, zoals het scholierendebat.

Fieke:

En er zit dus een gemeenteambtenaar van Duurzaamheid al vanaf het begin in onze werkgroep.

Joanne:

Ja, en we hebben goed contact met de ambtenaren. Dan schrijven we een voorstel. Het is gewoon belangrijk dat je elkaar weet te vinden. Er zijn ook nieuwe ambtenaren gekomen, wat nieuwe mogelijkheden betekent.

Jens:

En kunnen jullie verklaren waarom de gemeente dit jaar 'ineens' zo initiatiefrijk is geweest?

Joanne:

Ja, ze proberen het wel eens vaker, maar dan lukt het bijvoorbeeld niet. Het is te korttijd ofzo... Maar Henk kwam bijvoorbeeld met het scholierendebat, en dan zeiden ze gelijk: 'ja!'. Dat zijn ook van die dingen...

Jens:

Jullie kennen het voorbeeld van Oss, met een soort platformraad... is dat iets waar jullie ook wel eens over hebben nagedacht?

Fieke:

Dit jaar is er een openbare raadsvergadering geweest, om de gemeenteraad te informeren over de Sustainable Development Goals. Alle partijen waren daarbij aanwezig. De partijen gaven ook aan ermee aan de gang te gaan. Dus dat zou misschien een goede setting zijn om naar zoiets toe te werken.

Joanne:

Ja, en... misschien niet helemaal antwoord op je vraag, maar wij hebben politieke partijen benaderd met de vraag: wat willen jullie doen? Welk verschil willen jullie maken?

Jens:

Ja, dat zou een mooie opstap kunnen zijn. En inderdaad, een vergadering waarbij raadsleden uit iedere partij aanwezig zijn, klinkt inderdaad best enorm, maar iedere partij kan natuurlijk wel iemand afvaardigen om periodiek aanwezig te zijn.

Fieke:

Ja, en daarom is het handig dat Henk betrokken is. Die heeft zoveel contacten daar.

Joanne:

Nou, dat is fijn ja! Die weet ook wat er speelt.

Fieke:

Ja, want wij hebben veel erg kleine partijen.

Maar het zou in ieder geval een aanleiding zijn om volgend jaar, als we in de voorbereiding van de duurzame week bij elkaar komen, om dat via de raad eens te bespreken.

Jens:

Karin en ik zijn ook bezig om te zorgen dat werkgroepen aansluiting kunnen blijven vinden bij de gemeente. Zowel financieel als qua bereidheid op andere vlakken. Nu lijkt het soms alsof de werkgroep een soort aanhangsel is, terwijl de gemeente er zelf ook baat bij heeft dat ze de titel behouden.

Fieke:

Ja, Joanne, even voor jouw beeldvorming... wat nu heel erg speelt is de jaarlijkse bijdragen die gemeenten moeten betalen voor de campagne. Waar veel werkgroepen nog wel moeite hebben om dat voor elkaar te krijgen.

Joanne:

Oooh, ja... ooh.

Jens:

Ja, en op zo'n moment merk je of er écht een draagvlak is binnen de gemeente. Die zeggen dan: leuk en aardig, maar dat gaan we niet doen.

Fieke:

Ja, of: we gaan het wel doen, maar dan krijgen jullie geen geld meer. Maar wij schrijven het gewoon op een subsidieaanvraag. Als bijdrage aan de campagne.

Jens:

Ja, slim. Het wordt nu vaak gezien als iets 'erbovenop', waardoor het veel schokkender lijkt dan het is. Terwijl het na één rondje catering ook uitgegeven is. Dus die koppeling tussen werkgroepen en gemeenten moet echt beter.

Joanne:

Ja, gelukkig is dat hier goed geregeld. Dat de ambtenaar in de werkgroep zit.

Fieke:

Ja, en hij blijft er ook in. Hij had ook kunnen zeggen: na drie jaar kap ik ermee.

Jens:

En die heeft er dus mede voor gezorgd dat die subsidieaanvraag wordt geregeld.

Fieke:

Ja, dan wordt dat geregeld. Maar hoe dat intern ligt, weet ik niet.

Jens:

Ja, dat is ook voor andere gemeenten een goede stap... dat een ambtenaar die echt wat te zeggen heeft, bij de besluitvorming en doorvoering van beslissingen betrokken is.

Fieke:

Ja, al toen we begonnen met de Fairtrade campagne waren de burgemeester en wethouder al betrokken.

Jens:

En zijn er ook dingen in het traject geweest die voor belemmeringen zorgde?

Joanne:

Heel banaal, maar als er meer geld is, kun je meer. We weten ook niet of we volgend jaar weer wat krijgen. Het is echt veel meer werk dan je denkt... dan hangt het er bij ons ook van af... bij ons gaat er heel veel geld naar de energietransitie. Duurzaamheid is in onze gemeente vooral energie, terwijl duurzaamheid over zoveel meer gaat.

En je wil geen concurrentie tussen die verschillende onderwerpen.

Jens en Fieke:

Nee, precies!

Fieke:

Je wil wel een harmonie

Jens:

Ja, juist omdat het allemaal veel in verband staat met elkaar. Maar toch zie je dan dat onderwerpen als de energietransitie vaak voorrang krijgen. Dus in die zin is het toch een soort 'lobby' om te zorgen dat Fairtrade niet ondergesneeuwd raakt.

Joanne:

Ja, je moet sowieso uitdragen wat je doet! Wat je doet... show it!

Fieke:

Ja, maar een stom voorbeeld misschien... je bent aan het vergaderen over energie, maar ondertussen drink je wel koffie en thee. Denk daar even verder bij na: waar komt het vandaan? Door wie is het geproduceerd?

Joanne:

Haha, ja...

Jens:

Ja, om dat bruggetje te maken met aanbestedingen... hoe zorgt de werkgroep ervoor dat die aanbestedingen goed verlopen?

Fieke:

We gaan er vanuit dat dat geregeld wordt. Als er een verklaring is getekend en een vlag is gehesen, ga je er vanuit dat dat goed zit.

Jens:

Begrijpelijk. Maar vooral ook: weet wie er aan de knoppen draait als het gaat over aanbestedingen. Dat scheelt al zoveel, toch?

Fieke:

Ja, in onze bijeenkomsten spreken we de ambtenaar erop aan: heb je er al aan gedacht? Speelt het al?

Jens:

Ja, top! Het is namelijk zo'n groot ding... er gaat zoveel koffie doorheen op gemeentehuizen.

Kunnen jullie iets zeggen over toekomstplannen rondom Fairtrade in de beeld?

Fieke:

Ja, wij zitten wel heel erg te wachten op richtlijnen – zoals waar jij mee bezig bent – over hoe aan te sluiten op de Global Goals campagne. Het is fijn als we daar wat meer suggesties voor krijgen.

Jens:

Ja, leuk dat je dat zegt! Zijn er specifieke dingen die je hoopt te horen?

Fieke:

Ja, hoe Fairtrade een belangrijk onderdeel blijft van die Global Goals campagne. Vooral vanwege die ervaring met horeca. En daar hebben mensen in heel Nederland ervaring mee.

Jens:

Ja, dus echt hoé Fairtrade niet ondergesneeuwd raakt?

Joanne:

Ja, en misschien ook wel hoe je goed gebruik van elkaar kunt maken...

Jens:

Want is dat iets waar jullie op zouden zitten te wachten: dat we landelijk een aantal keer een bijeenkomst organiseren met een best practice gemeente? Zodat er tips en ervaringen uitgewisseld kunnen worden.

Joanne:

Ja, dat zou kunnen helpen denk ik!

Fieke:

Ja, maar goed, dan zit je met die werkgroepen bij elkaar... maar als je het voor gemeenten zou presenteren... ja, het is wel een interessant aandachtspunt.

Jens:

Ja, om echt goed te kijken hoe je van elkaar kunt leren.

Fieke:

En blijven kijken hoe je Fairtrade boven tafel kunt houden. Anders gaat het straks alleen nog maar over energie. En daarom is die lezing van Reinier van den Berg... heb je die ooit horen spreken?

Jens:

Nee, nooit...

Fieke:

Hij noemt vijf aandachtspunten voor klimaatverandering, en Fairtrade is de vijfde. Heel wezenlijk naast bomen en planten, natuurbescherming etc. vanwege koopkracht van mensen daar.

Joanne:

Ja, hij is heel goed. Weet urgentie aan te kaarten, maar gaat niet in de paniekstand.

Fieke:

Ja, ja... dus dat zou ik wel een idee vinden. En zijn verhaal is heel duidelijk, en zelf is hij heel erg betrokken bij allerlei projecten.

Jens:

Interessant ja!

Hé, zijn er thema's die ik echt heb gemist in dit interview?

Fieke:

Ik stuur je het uitgebreide evaluatieverslag nog even door hè...

Jens:

Ja, ja, top!

8. Topic list en transcriptie interview Hester Janssen (Max Havelaar)

Topic list

- Het belang van alle 17 de SDG's (in totaliteit/samenhang)
- Risico op onderlinge concurrentie
- Praktijkvoorbeelden waarin SDG's met elkaar concurreren
- Rol van Fairtrade binnen deze onderlinge concurrentie
- Voorbeelden waarin specifiek SDG's die in de literatuur gelinkt worden aan FT, met elkaar concurreren
- Manieren om deze concurrentie te voorkomen en/of minimaliseren

Transcriptie

J:

Ik wilde het met jou vooral hebben over het belang van de SDG's in z'n geheel. Aan het begin van het onderzoek sprak ik je hier even over, en toen zei je ook: het is gewoon belangrijk dat de SDG's allemaal in acht worden genomen. Zeker omdat onderlinge uitsluiting op de loer ligt. Kun je daar wat meer over vertellen?

H:

Ja. Zeker. Ik denk dat de SDG's heel erg belangrijk zijn, omdat ze in overeenstemming onder alle VN-landen zijn aangenomen, en dat werkt ook omdat... hiervoor hadden we de Millenium doelstellingen, en die zijn bijna allemaal op tijd gehaald. Toen was een van de doelstellingen bijvoorbeeld het halveren van de armoede. De SDG's bieden een heel goed eindpunt van wat je wil bereiken, en alles komt eigenlijk samen in SDG1: dat je geen armoede wilt. Maar wat je nu ziet... de SDG's zijn het doel dat je wil bereiken, maar die doelen kun je pas halen als je met alle doelen rekening houdt.

Ze kunnen elkaar tegenwerken doordat je als bedrijf bijvoorbeeld zegt: we willen iets met klimaatactie doen. Stel je gaat vol investeren op windenergie... dan doe je iets goed op SDG13: klimaatactie. Maar wat nou als die windmolens worden geproduceerd onder heel slechte arbeidsomstandigheden. Dan doe je op SDG13 iets goed, maar andere SDG's komen hiermee in gevaar.

J:

Ja, en je ziet natuurlijk een trend dat gemeenten zich op zoveel mogelijk willen focussen. En dan laten ze iets heel concreets zoals Fairtrade links liggen. Denk je dan niet dat het lastig voor hen is, omdat zij heel erg zoekende zijn, om die onderlinge samenhang te waarborgen?

H:

Ik denk dat het voor gemeenten wel wat lastiger is dan voor bedrijven. In een recent onderzoek wordt ook gezegd: MVO is de basis om de SDG's te behalen. Dat was een heel goed rapport, omdat ze ook zagen dat er bij de overheid soms maar gewoon SDG's werden uitgekozen. **Het gevaar zit 'm erin dat je als gemeente dan zegt van: wij kiezen voor klimaat of circulaire economie, maar kopen wel oneerlijke koffie in. Dan werk je alsnog 1 op 1 armoede in de hand. Het gaat erom dat je, pas als je voorkomt dat je fout doet, pas goed kan doen.**

Je kan niet aan het einde gaan beginnen, en daarop acteren, zonder dat je in kaart hebt gebracht waar je invloed ligt. Dat kunnen gemeenten ook doen: kijken wat er allemaal wordt ingekocht, analyseren wat de risico's in die ketens zijn, en op basis daarvan kun je dat adresseren. En dat dat positieve invloed heeft op een paar SDG's komt goed uit, maar dat is iets anders dan zeggen: wij vinden het belangrijk dat er geen honger meer is, dus we gaan alleen op voedselproductiviteit zitten. Ik noem maar wat.

Terwijl als je onderzoek doet naar de ketens, er andere problemen zouden kunnen zijn. Eerst onderzoek doen, en dan pas kijken aan welke SDG's je een bijdrage kan leveren.

J:

Dus niet eerst zeggen: wij leveren een bijdrage aan SDG 7. 9 en ...

H:

Nee, precies.

J:

En zie jij dat dan als het grote gevaar dat hierin schuilt?

H:

Ja, dat gemeenten aanbestedingen doen en niet de juiste vragen weten te stellen. Per gebied zijn er andere risico's, en zijn er dus ook andere vragen belangrijk. **Je komt uiteindelijk op een SDG, maar je begint niet bij een SDG.**

J:

Ja, belangrijk punt. Dat gaat er inderdaad mis in de praktijk.

H:

Ja, en het gevaar dat je dan hebt, is dat je bijvoorbeeld 'onderwijs voor iedereen' in acht neemt, terwijl **als je scholen gaat bouwen, is het goed om je te realiseren dat als boeren nog steeds worden uitgebuit, dan gaan kinderen alsnog niet naar school, omdat ze nog steeds op het land moeten werken.**

J:

En zie je dan SDG1 als basis van elke handeling...

H:

Armoede zorgt voor discriminatie, gebrek aan educatie, het feit dat vrouwen zwaarder werk moeten doen, klimaatvervuiling. Als je arm bent, kun je niet milieuvriendelijk produceren. Al die SDG's die je wil aanpakken, hangen overal samen met armoede.

J:

Ja, precies. En is Fairtrade dan een mooie stap om SDG1 aan te pakken?

H:

Ja, ja. Als je SDG1 niet meepakt, kun je niets veranderen. Je kan nog zoveel in windenergie investeren, maar als je armoede niet aanpakt, pak je de rest ook niet effectief aan. En wij zijn op zeeniveau als SDG niet actief, maar als je kijkt naar al onze interventies, dan richten die zich vooral op armoede, honger, educatie, gelijkheid, klimaatverandering.

J:

En denk je dat het gevaar er ook in zit dat het heel leuk klinkt om je op een hoop SDG's te focussen, terwijl gerichte focus op SDG1 misschien veel meer impact kan maken?

H:

Ja, sowieso klinken de SDG's natuurlijk hip en cool, en het is een positief iets... dus je gaat je liever committeren aan educatie, dan aan... ja, wij hopen zo min mogelijk uitbuiting in onze keten. **En er is ook niets mis om je te positioneren op SDG's, als je maar eerst hebt gekeken: wat zijn de risico's in de keten waarin ik actief ben. En als die dan gelinkt zijn aan de SDG's, dan moet je daar zeker over communiceren.** Maar wel in die voorwaarde.

J:

Oké, dus eerst zelf een analyse maken over waar je impact kunt maken...

H:

Ja! Wat speelt er in beton, wat speelt er in koffie, wat speelt er in kleding. En dat moet ook wel,

althans de Rijksoverheid moet dat doen, maar gemeenten niet. Daar zit denk ik een groot probleem, en dan weet je ook niet welke vragen je moet stellen. Je kent de risico's in de keten dan niet.

J:

Precies, en denk je dan ook dat het hele aanbestedingsproces voor gemeenten een belangrijk onderdeel is om het verschil op te maken?

H:

Ze moeten wel. Zolang jij koffie koopt op basis van lage prijzen, draag je 1 op 1 bij aan mensenrechtenschendingen. Terwijl je wel de leverage hebt om daar iets aan te doen.

J:

Ja, ja...

H:

Soms weten ze niet eens waar de koffie vandaan komt. Het begint daarmee: dat je leert waar de koffie vandaan komt, en je dan weet: daar spelen bepaalde risico's. wat heeft een lage prijs voor gevolgen? Als je dat startpunt niet hebt, schiet je in het wilde weg.

J:

Ja, helder. Tijdens het gesprek met Selecta gaf die meneer ook aan dat ze destijds een tender hadden verloren op basis van een circulair koffiemeubel. In mijn ogen was dat iets... wow, kennelijk zet DE zich in op circulair, omdat ze weten dat ze het daarop kunnen winnen.

H:

Ja, je hebt oneerlijke koffie in een heel duurzaam apparaat. Ook heel belangrijk, maar dan heb je op 1 vlak iets goeds gedaan, maar zit er nog steeds slechte koffie in het apparaat.

J:

En heb je meer voorbeelden waarin er zo'n concurrentie is?

H:

Vooraf dat handelen op educatie... daar gebeurt heel veel op met projecten, maar ondertussen nog steeds lage prijzen betalen, waardoor de kinderen nog steeds niet naar school kunnen. Wat is dan meer waard? Meer geld betalen, zodat die mensen dat zelf kunnen regelen, of een school bouwen?

Ik moet ze even voor me zien...

[Jens pakt overzicht erbij]

Ja, precies... ook life on land, er worden heel veel dammen gebouwd, wat goed is voor het klimaat, maar er worden allemaal mensen voor ontheemd, die zonder huisvesting komen te zitten. Schoon drinkwater komt heel vaak in gevaar met bijvoorbeeld klimaatactie... zo kunnen ze allemaal wel, ik zal wel even kijken of ik nog meer voorbeelden kan vinden.

J:

Ja, dat is prima. Maar is dat dan ook wel de strekking? Dat je in allerlei projecten kan investeren, maar dat dat weinig impact heeft als armoede niet verholpen is?

H:

Ja... je moet de grondoorzaak aanpakken. Je kan zoveel scholen bouwen als je wilt, maar...

J:

En wat zegt dit dan voor gemeenten die op dit gebied iets willen bijdragen? Er zijn steeds meer gemeenten die een soort platform oprichten voor SDG's... voor mijn gevoel wordt daar ook aan cherry picking gedaan, zodat ze toch een aantal concrete bijdragen kunnen leveren.

H:

Ja, maar dan ga je dus zeggen: welke projecten hebben we al lopen, en hoe kunnen we die linken aan de SDG's? terwijl als je echt een visie ontwikkeld, dan ga je dus kijken naar waar de invloed zit, en dan ga je daar op verder. Maar dat is een ander uitgangspunt dan: wat doen wij al?

Plus is een goed voorbeeld. Die gingen een klimaatneutrale banaan lanceren. Terwijl het probleem in de sector leefbaar loon is. Leuk dat het op de blockchain staat, maar doe niet alsof je daarmee de grondproblemen oplost.

J:

Precies...

H:

Als je een goed plan wil hebben voor de SDG's, ga je kijken naar wat er aan de hand is op je speelveld, wat is mijn invloed daarop, en als ik invloed uitoefen, aan welke SDG's draag ik dan bij?

Echt eerst in kaart brengen wat je kan doen.

J:

Maar dat is toch ook wel... er zijn een aantal gemeenten die een banner hebben met bij enkele SDG's het Fairtrade logo, om te laten zien: nu wij Fairtrade gemeente zijn, dragen we bij aan deze SDG's. zie je dat dan ook als...

H:

Nee, want achter het zijn van een Fairtrade Gemeente hangen wel bepaalde commitments en acties die aan bepaalde SDG's bijdragen. Als er maar interventies achter zitten die inspelen op wat er in die keten aan de hand is. Dus niet iets op de blockchain zetten omdat je dat leuk vind, maar... snap je wat ik bedoel?

J:

Ja, en er zijn ook steeds meer geluiden dat het niet alleen gaat over dáár, maar ook over hier. Eerlijke prijzen voor onze boeren hier. Maar tegelijkertijd denk ik dan: probeer nou uit het oog te verliezen dat de problemen daar zoveel groter zijn.

H:

Ja, het zijn allemaal symptomen van een systeem dat fout is. Namelijk dat wij niet genoeg waarde hechten aan de manier waarop onze producten worden geproduceerd. Of het nou gaat om een aardappel uit Zeeland of een koffieboon uit Kenia.

J:

Ja..

H:

Dat systeem klopt gewoon niet, omdat er veel te veel macht ligt bij bepaalde bedrijven die de hele keten uitdrukken, alleen zijn de gevolgen in ontwikkelingslanden veel groter. En je ziet ook... als je nou zero hunger neemt, en je gaat vol op voedselproductie zitten, door nog meer vlees te produceren met elkaar, dan doe je klimaatactie weer teniet. Je moet altijd kijken naar wat de onbedoelde gevolgen zijn van de acties die ik heb, en wat het netto balans daarin is. Daarover moet je echt met experts in gesprek gaan...

J:

Is dan ook je advies voor gemeenten die goed willen analyseren waar ze invloed op kunnen uitoefenen, om met een expert te gaan praten?

H:

Zeker. En ga, voordat je gaat aanbesteden, eerst kijken naar wat er allemaal speelt bij een product. Daar staat online ontzettend veel over. Dan weet je wat de risico's zijn en wat er aan de hand is. En realiseer je heel erg dat armoede een grondoorzaak is van alle andere problemen.

J:

En hoe sta je vanuit Fairtrade-oogpunt dan tegenover deze SDG's? heel mooi natuurlijk dat er naast geen armoede veel meer doelen zijn waarop bedrijven en overheden zich op kunnen richten, maar in mijn optiek biedt het veel organisaties ook een soort kans om SDG1 te ontwijken, door zich blind op een hoop andere SDG's te richten.

H:

Dan hebben ze dat onderzoek dus niet goed gedaan. Maar vanuit Fairtrade vind ik bijvoorbeeld dat wij te weinig doen aan klimaatverandering...

J:

Wat zou er nog meer gedaan kunnen worden?

H:

Van oudsher zijn wij een redelijk sociaal keurmerk. Klimaatverandering is gewoon een enorm probleem. Boeren worden daar het eerste de dupe van, en ze zijn al arm. Oogsten mislukken, het regent als het niet moet regenen...

Ik vind dat wij daar te traag op acteren. Voor ons om het meest relevant te blijven... een eerlijke prijs pakken we aan, maar als mensen door klimaatverandering weinig productie hebben, schiet het ook niet op.

J:

Ja, begrijp ik. Om nog even terug te komen op die aanbestedingen... ik kan me voorstellen dat het voor iemand die op aanbestedingen zit, best lastig kan zijn om ineens rekening te houden met iets als Fairtrade...

H:

Ja, en dan komt er een aanbieder die investeert in projecten in onderwijs en schoon drinkwater, maar wel heel lage prijzen betaalt aan boeren. Dat klinkt ook interessant, en dan denk je: ah, dan heb ik SDG 4, 5, 6 en 9 meegepakt. Dat snap ik ook heel goed, maar wat daarachter zit is die totale uitbuiting.

J:

Denk je dat dit schema het belang van SDG1 niet genoeg benadrukt?

H:

Het lijkt alsof ie apart is, terwijl ie er eigenlijk onder ligt. Maar hij staat niet voor niets bovenaan.

J:

Ja, dat is wel goed om nog even naar te kijken... wat het belang is van SDG1 ten opzichte van de andere SDG's.

H:

Ja, ja...

Ik zou het voorbeeld over scholen en zonnepanelen zeker noemen. Als je op de laagste prijs mikt in een aanbesteding, kom je bijvoorbeeld bij zonnepanelen uit China terecht, waar de risico's op uitbuiting veel groter is.

Als ik meer voorbeelden bedenken, dan stuur ik het je nog even door hoor.

J:

Ja, dat is prima!

H:

Je zou in je onderzoek ook nog wat tips kunnen geven over waar ze informatie kunnen vinden. Dat kan bijvoorbeeld bij de SER-convenanten. Daar zijn allemaal onderzoeken gedaan over wat er in bepaalde ketens speelt.

J:

Erg interessant ja! Top. Hé, bedankt voor je tijd!

H:

Ja, leuk onderzoek hoor.

J:

Ja, zeker omdat het nu heel erg relevant is.

H:

Ja, zeker! Ik zal je ook wat doorsturen over SDG-washing. Ook heel interessant om mee te nemen in je onderzoek.

J:

Goed idee!

9. Aantekeningen vergadering Selecta

Ca. 2€ verschil per kilo tussen FT en UTZ

Aanbestedingswet 2012: 4 basisprincipes

- Non-discriminatie (iedereen moet kunnen meedoen, ook buitenlandse bedrijven)
- Gelijke behandeling van ondernemers (iedereen moet zelfde info hebben, ook nieuwe leveranciers)
- Transparantie (is de opdracht en beoordeling duidelijk?)
- Proportionaliteit (staat iets in verhouding tot omvang van de opdracht?)

Organisaties die aanbestedingsplichtig zijn:

- Rijksoverheid
- Decentrale overheid
- Publiekrechtelijke instelling
- Nutsbedrijven, zoals Eneco, Kadaster en RDW (en academische ziekenhuizen)

€221.000 is drempelbedrag (tot 31 december 2019) voor leveringen decentrale overheid, dus:

4-jarig contract: 55.250 per jaar

5-jarig contract: 44.200

Bij bedrag onder €221.000 kan er onderhands aanbesteed worden

Voor gemeenten geldt er regelmatig onwetendheid. Zelfs na het stellen van vragen

Soorten aanbestedingen:

- Traditioneel (functioneel: PvE)
- Innovatief (Best value: opdrachtgever is expert. Bijv.: wij willen hoogst mogelijke klanttevredenheid. Toon aan dat jullie dat kunnen realiseren)
- MVI (RCC/RIC, en PRP-tool: impact aantonen d.m.v. bewijslast)

RCC:

- creatieve ideeën aandragen
- circulaire oplossingen ontwikkelen

Internationale Sociale Voorwaarden hoeven hierin niet terug te komen, maar alleen bij Rijksoverheden

RIC:

- impact maken op de SDG's
- 3 vaste SDG's (7, 8 en 16) + 1 eigen keuze

Expertiseteam opdrachtgevers bepalen succes van de aanbestedingen

PRP-tool: artikelen die je aanbiedt moet je gedetailleerd aangeven (herkomst, omstandigheden, energieverbruik, grondstoffen etc.). omvang van coöperaties zorgt er alsnog voor dat dit weinig kansen biedt voor Fairtrade (Leidschendam, Nootdorp, en Voorburg-Rijswijk)

Aanbestedingsprocedure:

pre-tendering (ca. jaar van tevoren)
marktconsultatie

1. Publicatie

2. Schouwing

3. Vragen + Nota van Inlichtingen (drempels opwerpen voor concurrenten)

4. Indiening (voorstel wordt ingediend)

5. Smaakttest

6. Voorlopige gunning

7. Verificatie

8. Definitieve gunning

9. Ingang contract

Doorlooptijd aanbestedingsprocedure is minimaal 40 kalenderdagen

Ranking ziet geen verschil tussen de keurmerken, waardoor opdrachtnemers altijd op UTZ zullen inzetten

Waar gaat het in de praktijk fout?

- koffiebonen moeten voldoen aan de Fairtrade criteria of vergelijkbaar'

- expert geen onderdeel van inkoopteam

- vóór publicaties bij marktbijsamenkomst aanwezig zijn

- je mag FT eisen, maar een leverancier mag altijd aantonen hoe 'ie daar op een andere manier aan kan voldoen

Is het gebrek aan ISV als criterium op decentraal niveau een bedreiging voor FT?